

EU:s strategi och Frontex brottsförebyggande mot människohandel

En fallstudie på flykting- och migrantkrisen 2015–2017

Mathias Nordmyr, 35645

Avhandling Pro Gradu

Allmän historia

Handledare: Holger Weiss

Fakulteten för humaniora,

psykologi och teologi

Åbo Akademi

Ämne: Allmän historia	
Författare: Mathias Nordmyr	
Arbetets titel: EU:s strategi och Frontex brottsförebyggande mot människohandel – En fallstudie på flykting- och migrantkrisen 2015–2017	
Handledare: Holger Weiss	
<p>Krig och extrem fattigdom ledde till att stora flykting- och migrantströmmar från Mellanöstern och Afrika kom till Europa 2015–2017. EU och unionens gräns- och sjöbevakningsbyrå Frontex fokuserade på att kontrollera migrationen och ta hand om de över en miljon flyktingar och migranter som kom till EU:s medlemsländer. Ett mindre fokus under flyktingkrisen sattes på att förhindra människohandel och att hjälpa offer för människohandel.</p> <p>Syftet med avhandlingen var att undersöka vilka åtgärder Frontex gjorde mot människohandel under flykting- och migrantkrisen 2015–2017. Huvudsakliga frågeställningen är hur fungerade Frontex åtgärder mot människohandel? Underfrågorna behandlar vad som hände med Frontex efter en större omändring 2016 och hur inverkade de nya förändringarna på åtgärder mot människohandel 2016–2017? Avhandlingen jämförs med och struktureras enligt EU:s strategi mot människohandel 2012 vilket inkluderar fem fokusområden gällande identifikation och skydd för offer, förebyggande av människohandel, gripande av människohandlare, utöka samarbete med andra aktörer, och öka kunskap om människohandel. Teorin som användes i avhandlingen var situationsanpassad brottsförebyggande vilket passade delvis in i vad Frontex gjorde för att förebygga människohandel. Material som rapporter och nyhetsuppdateringar togs främst från Frontex och andra EU-webbsidor.</p> <p>Frontex huvudsakliga åtgärder mot människohandel under flykting- och migrantkrisen var att identifiera och skydda offer för människohandel, öka samarbetet med EU-institutioner som Europol, och att bidra med information om människohandlare. Frontex åtgärder ledde till att människohandlare och människosmugglare bland annat greps eller var tvungna att ändra sina rutter. EU:s gränser kontrollerades gradvis noggrannare för att förebygga både illegal immigration och människohandel. Åtgärder mot människohandel blev i allmänhet svåra att utföra under flykting- och migrantkrisens höjdpunkt 2015 och de första månaderna i 2016. Situationen förbättrades under andra halvan av 2016 och 2017 när mindre flykting- och migrantströmmar kom.</p>	
Nyckelord: Frontex, Europeiska unionen, människohandel, strategi, flyktingkrisen, migration, brottsförebyggande, kriminologi, samtidshistoria	
Datum: 16.10.2019	Sidantal: 85
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Teori och metod	2
1.3 Avgränsning och material	5
1.4 Forskningsläge	8
2 Bakgrund	11
2.1 Definition	13
2.2 Människohandel i Europa	15
2.3 Organiserad människohandel	17
3 EU:s strategi	21
3.1 EU:s strategis betydelse och förändring före flyktingkrisen	22
3.2 Uppföljningsrapporter på strategin	24
3.3 Organisationer mot människohandel	25
4 Frontex brottsförebyggande under flykting- och migrantkrisen 2015–2017	28
4.1 Identifikation och skydd av offer och potentiella offer	30
4.1.1 Referenssystem och utbildning	31
4.1.2 Identifikation av offer	34
4.1.3 Skydd för barnoffer	43
4.1.4 Upprätthålla kontakt med offer	46
4.2 Förebyggande av människohandel	47
4.2.1 Motverka människohandlarnas affärsmodell	48
4.2.2 Samarbete med samhället och medvetenhetskampanjer	53
4.2.3 Frontex insatser vid och utanför EU:s gränser	55
4.3 Ökande arresteringar och information om kriminella organisationer	58
4.3.1 Brottsbekämpningsgrupper och identifikation av gärningsmän	58
4.3.2 Utredningar om gärningsmän	64
4.3.3 Ökad brottsbekämpning transnationellt	67
4.3.4 Öka kunskap om kriminella organisationer	68

4.4 Utöka samarbetet mellan Frontex och andra aktörer	72
4.4.1 Samarbete på EU-nivå	72
4.4.2 Samarbete utanför EU:s gränser.....	74
4.4.3 SAR-insatser	76
 4.5 Öka kunskapen om människohandel.....	 78
4.5.1 Utvecklandet av datasystem och utbildning	78
4.5.2 Förbättra information om kön och utsatts grupper.....	80
4.5.3 Rekrytering på internet	81
4.5.4 Motverka utnyttjande av arbetskraft.....	82
 5 Sammanfattning	 84
 6 Käll- och litteraturförteckning	 86

Tabeller

Tabell 1	32
Tabell 2.....	35
Tabell 3.....	36
Tabell 4.....	61
Tabell 5.....	61
Tabell 6.....	62
Tabell 7.....	62
Tabell 8.....	63

Förkortningar

AFIC = African-Frontex Intelligence Community

BCP = Border Crossing Point Brå =

Brottsförebyggande Rådet CEPOL

= European Police College

CIRAM = Common Integrated Risk Analysis Model

EASO = European Asylum Support Office

EBGT = European Border Guard Teams

ECHR = European Court of Human Rights

ECRIS = European Criminal Records Information System

EDPS = European Data Protection Supervisor

EEAS = European External Action Service

EFS = Eurosur Fusion Services

EFCA = European Fisheries Control Agency

EMPACT = European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats

EMSA = European Maritime Safety Agency

EMSC = European Migrant Smuggling Centre

ENP = European Neighbourhood Policy

EU = Europeiska Unionen

EUBAM = European Union Border Assistance Mission

Eurodac = European Dactyloscopy

Europol = European Police Office

Eurosur = European Border Surveillance System

EURTF = European Union Regional Task Force

FLO = Frontex Liaison Officer

FRO = Fundamental Rights Officer

FN = Förenta Nationerna

FRAN = Frontex Risk Analysis Network

FRAU = Frontex Risk Analysis Unit

HRW = Human Rights Watch

IBM = Integrated Border Management

ICC = International Coordination Centre

ILO = International Labour Office

IOM = International Organization for Migration

IS = Islamiska staten

JHA = Justice and Home Affairs

JORA = Joint Operations Reporting Application

JRCC = Joint Rescue Co-ordination Centre

LS-JAD = Large-Scale Joint Action Day

MAS = Multipurpose Aerial Surveillance

MRCC = Maritime Rescue Coordination Centre

NAPTIP = National Agency for the Prevention of Trafficking in Persons

NATO = North Atlantic Treaty Organization

OHCHR = Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

OSCE = Organization for Security and Co-operation in Europe

PDP = Personal Data Package

PeDRA = Personal Data for Risk Analysis

SAR = Search And Rescue

SatCen = European Union Satellite Centre

SBM = Strategic Border Management

SIS = Schengen Information System

TACT = Transnational Referral Mechanism Model

UNHCR = United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF = United Nations Children's Fund

UNODC = United Nations Office on Drugs and Crime

VDS = Vessel Detection System

1 Inledning

Arabiska våren var en serie av protester och revolter som började i december 2010 och utbröt i de flesta länder med en arabisk majoritetsbefolkning. I några arabländer övergick protesterna till inbördeskrig och de mest våldsamma var de syriska och libyska inbördeskrigen. Krigen ledde till större flyktingströmmar som först antingen flydde internt till andra delar av landet eller till grannländer som Turkiet, Jordanien och Libanon från Syrien, och Tunisien och Egypten i Libyens fall.¹ Men en stor del av flyktingar från syriska och libyska inbördeskrigen och även andra konflikter tog sig senare vidare till Europa via land och hav. Flyktingströmmarna tilltog markant efter att terroristorganisationen Islamiska staten (IS) tog över stora områden inom Syrien och Irak 2014–2015. Större delen av flyktingarna från Syrien, Irak och Afghanistan kom till sydöstra Europa, samtidigt som migranter av främst politiska och ekonomiska orsaker tog sig via Libyen över till främst Italien och Malta.²

Kriget i Syrien ledde till över 6 miljoner syriska flyktingar som kom främst till Turkiet, Libanon, Jordanien och Tyskland. I Europa blev Tyskland den främsta destinationen för flyktingar och migranter och till landet kom totalt över 500 000 syrier under 2015–2017.³ Utöver syriska flyktingar, så har hundra tusentals människor från främst Afghanistan och Irak tagit sig över till Turkiet eller Libyen och sedan till Europa. Enligt Eurostats beräkningar från 2015–2016 så var asylsökande i Europeiska unionen (EU) från Afghanistan cirka 183 000, Irak 126 000, Pakistan 47 000, Nigeria 46 000 och Iran 40 000.⁴ Dessa är personer som sökt asyl för första gången. Däremot söker många personer asyl igen om deras första ansökning får avslag medan andra inte gör det. En del personer som har fått avslag har även gått under jord, vilket har lett till att det är svårare att få mer exakta siffror på flyktingar och migranter i länder som Tyskland och Sverige.⁵ I kontrast till Turkiet har migrantströmmarna från Libyen kommit över en längre tid med större migrantvågor från början av 2000-talet och ett uppsving efter 2011 i samband med konflikter i Afrika. Från afrikanska länder söder om Saharaöknen

¹ Globalis, "Den arabiska våren", <<https://www.globalis.se/Konflikter/Den-arabiska-vaaren>>, 2.10.2019. Globalis är en interaktiv världsatlas och ett digitalt uppslagsverk. Den svenska versionen av Globalis har funnits sedan 2006 och hanteras av Svenska FN-förbundet.

² Reuters, "EU gets one million migrants in 2015, smugglers seen making \$1 billion", <<https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-idUSKBN0U50WI20151222>>, 7.8.2019.

³ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Global Trends: Forced Displacement in 2018* (Genève 2019), s. 6, 14. UNHCR eller Förenta Nationernas flyktingkommissariat är FN:s organ för flyktingar.

⁴ Eurostat, "Asylum in the EU Member States: 1.2 million first time asylum seekers registered in 2016", <<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1>>, 2.10.2019. Eurostat är ett generaldirektorat inom Europeiska kommissionen med uppgift att sammanställa och redovisa officiell statistik för Europeiska unionens och dess medlemsländer.

⁵ The Local, "How Sweden wants to return rejected asylum seekers", <<https://www.thelocal.se/20160922/how-sweden-wants-to-return-rejected-asylum-seekers>>, 2.10.2019. The Local är en svensk nyhetssida.

kom många människor från Nigeria men även stora strömmar har sökt asyl från Eritrea med 34 000, Somalia 20 000 och Gambia 16 000.⁶

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet för avhandlingen är att göra en fallstudie på flykting- och migrantkrisen 2015–2017 med fokus på EU:s strategi från 2012 mot människohandel samt Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån Frontex brottsförebyggande verksamhet mot olika typer av människohandel.

Genom att undersöka EU:s strategi kan jag se hur EU hade satt upp sina målsättningar mot människohandel 2012–2016. Exempelvis skulle EU skapa gemensamma modeller och databaser som skulle etableras eller utvecklas under denna tid. Eftersom EU har flera olika institutioner som har ansvar över åtgärder mot människohandel, kommer jag att fokusera på Frontex svar mot människohandel. Frontex fick också en större roll 2016 under flykting- och migrantkrisen vilket gjorde att byrån blev mera relevant när det kom till brottsbekämpning mot människohandel under 2016–2017.

Min huvudsakliga frågeställning: hur fungerade Frontex brottsförebyggande arbete under flykting- och migrantkrisen 2015–2017 utgående från EU:s strategi mot människohandel? Med det kan jag undersöka varför EU:s strategi har en inverkan på brottsförebyggande och hur det ger riktlinjer för Frontex verksamhet. Strategin blir därmed ett ramverk i avhandlingen för att ge struktur på vad Frontex har gjort under flykting- och migrantkrisen. Underfrågor behandlar Frontex utökade roller under 2016. Vad sker med Frontex som institution under flykting- och migrantkrisen och hur ser de nya förändringarna ut angående Frontex brottsförebyggande mot människohandel?

1.2 Teori och metod

EU-strategin berör många byråer inom EU och Frontex är inte delaktig i alla punkter som tas upp. Därför begränsas fallstudien till de delar av EU-strategin som berör Frontex. För

⁶ Eurostat, "Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded)" <<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>>, 11.10.2019.

fallstudien kommer jag att göra en jämförande analys där jag ser på Frontex handlingar utgående från EU:s strategi runt människohandel under flykting- och migrantkrisen.

Min teoretiska utgångspunkt är brottsförebyggande. Teorin jag tar till hjälp är ”situational crime prevention” som kommer från Rational choice-teorin. Svenska översättningen är situationell prevention eller situationsanpassad brottsförebyggande enligt Brottsförebyggande rådet (Brå), som är en statlig förvaltningsmyndighet under Sveriges justitiedepartement.⁷ Termen situationell prevention används numera även i svenskan som rättssociologisk term.⁸ Rational choice-teorin är i grunden ett antagande inom ekonomi och samhällsvetenskap. Med tiden började den också inkluderas i forskning runt kriminologi och psykologi. Rational choice-teorin inom kriminologi handlar om hur en kriminell person anses vara en rationell aktör. Kriminella personer och organisationer väger lönsamhet mot risker när de gör brott.⁹ En av de ledande forskarna inom situationsanpassad brottsförebyggande och Rational choice-teorin är Ronald V. Clarke. Han är en brittisk kriminolog och psykolog som numera är verksam i School of Criminal Justice i Rutgers University, New Jersey.

Min hypotes är att situationell prevention passar delvis in i vad Frontex har gjort mot människohandel eftersom många metoder mot människohandel är baserade på specifika situationer och handlar om att förebygga brotten på olika sätt. Exempelvis är det viktigt för Frontex officerare att identifiera offer och potentiella offer vid gränskontroller och inom EU:s medlemsländer eftersom det i vissa fall är endast Frontex officerarna som kommer i närmare kontakt med offren vid gränserna. Att kunna hjälpa potentiella offer före de sätts i tvångsarbete är avgörande för att effektivt förebygga människohandel.

Det finns olika former av brottsförebyggande metoder. Ett är straffrättsliga med exempelvis hårdare straff som en form av förebyggande mot värre brott. Andra är social samhällsutveckling som kan leda till mindre brott när samhällets institutioner moderniseras och blir effektivare. Situationsanpassad brottsförebyggande uppkom också genom myndigheternas olika aktioner vilka kunde minska på möjligheterna och avleda människor

⁷ Brottsförebyggande rådet (Brå), ”Situationell prevention”, <<https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>>, 2.10.2019. Brottsförebyggande rådet är en svensk myndighet under justitiedepartementet.

⁸ Frida Liljekvist, *Situationell brottsprevention. En rättssociologisk studie av samverkan i brottsförebyggande arbete mellan Landskrona stad och polis*, akademisk avhandling, Rättssociologiska enheten, Lunds universitet, 2012; Justitieministeriet, Rådet för brottsförebyggande, ”Situationell prevention”, <<https://riksojseniorjunta.fi/sv/situationell-prevention>>, 4.10.2019.

⁹ Ronald V. Clarke, ’PART ONE: Introduction’, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. Second Edition*, red. Ronald V. Clarke (New York 2010), s. 10.

från att göra brott. Situationell prevention som metod uppkom först som ett koncept under 1940-talet. Den utvecklades senare under 1970-talet när metoden diskuterades i en rapport från 1976 som publicerades av Storbritanniens inrikesministerium.¹⁰ Situationsanpassad brottsförebyggande etablerades som en del av kriminologi under 1980-talet med Clarke som ledde forskningen runt det.¹¹

Situationsanpassad brottsförebyggande utgår från fem primära mål – 1) mera hinder för gärningsmän att göra brott som till exempel alarm och säkerhetsvakter, 2) öka riskerna för gärningsmännen att genomföra brott med bättre övervakning som säkerhetskameror, 3) minska belöningen för gärningsmännen att göra brott som att bättre skydda de mest värdefulla objekten i en affär, 4) minska på provokationer mellan exempelvis rivaliserande grupper genom att separera dem och därmed minska risken för våld och 5) ta bort ursäakter för de kriminella som begår brott genom att skapa tydligare lagar och regelverk.¹² Clarke satte ursprungligen upp 8 metoder som berör brottsförebyggande, och med tiden har antalet gått upp till 25 olika metoder. Flera av metoderna är inte relevanta för avhandlingen och är mycket mera beroende på specifika situationer som inte desto mera angår Frontex verksamhet. Exempelvis metoderna 16 och 17 handlar om att undvika provokationer mellan grupper av exempelvis fotbollshuliganer, genom att minska stress eller förhindra att gräl inte urartar till slagsmål.¹³

Situationsanpassad brottsförebyggande utgår från frågor som vad för slags brott, var det händer, hur det uppstår och vad som kan minska de kriminella handlingarna. Exempelvis mera gatlyktor och övervakningskameror har lett till färre våldsamma brott på öppna gator i många större städer. Situationsanpassad brottsförebyggande är också byggd på beteendepsykologi, som till exempel hur förövare kan känna sig lockade att utföra ett brott ifall vinsterna är höga och riskerna är låga.¹⁴ Vid förebyggande av människohandel hör att minska möjligheter för gärningsmännen att utnyttja offer, minska på belöningen att utföra människohandel och öka riskerna för gärningsmännen att bli arresterade av myndigheterna.¹⁵ Situationsanpassad brottsförebyggande har kritiserats tidigare för att inte förebygga

¹⁰ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 6.

¹¹ Rutgers University, Newark, "Recipient of the Stockholm Prize in Criminologi – Ronald V. Clarke", <<https://www.newark.rutgers.edu/about-us/have-you-met-rutgers-newark/ronald-v-clarke>>, 1.10.2019.

¹² Ronald V. Clarke, *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention* (Newark 1999), s. 10.

¹³ Joshua D. Freilich och Graeme R. Newman, *Situational Crime Prevention* (Oxford 2017), s. 7–10.

¹⁴ Clarke, *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention*, s. 2, 17.

¹⁵ Nicole Barrett och Margaret Shaw, *Towards Human Trafficking Prevention: A Discussion Document* (Vancouver 2011), s. 13, 23.

problemet i grunden med att teorin inte tar upp saker som sociala reformer eller rehabilitering för gärningsmän. Faktorerna bakom brott är oftast fattigdom, dålig uppväxt, diskriminering och ojämlikhet.¹⁶ Men Clarke nämner att teorin inte fokuserar runt de ekonomiska och politiska orsakerna för brott eller om straff för förbrytare, utan som hjälpmedel för myndigheter att effektivare minska brott.¹⁷

Varför situationsanpassad brottsförebyggande passar som hjälpmedel i min avhandling är att mycket av EU:s strategi runt människohandel berör brottsförebyggande. EU:s strategi nämner inte situationsanpassad brottsförebyggande men behandlar åtgärder som berör teorin. Målet för avhandlingen är inte att undersöka endast en specifik form av brottsförebyggande, utan istället ge en överblick av Frontex brottsförebyggande under flykting- och migrantkrisen 2015–2017. Av strategins fem fokusområden är ett av dem specifikt fokuserat på förebyggandet av människohandel. Tre av fokusområdena berör brottsförebyggande till en större grad med 1) identifikation och skydd av potentiella offer, 2) arresteringar av gärningsmän före deras offer blir transporterade eller placerade inom tvångsarbete och 3) öka kunskapen om människohandel och utarbeta effektivare responser mot brottet.

1.3 Avgränsning och material

Jag använder begreppet människohandel i avhandlingen. Det är den svenska översättningen av ”human trafficking” och människohandel som används av både svenska och finska myndigheter. Human trafficking eller bara trafficking används oftare i media och på social media men begreppet används inte i avhandlingen. Min tidsavgränsning kommer att fokusera på perioden 2015–2017. Jag börjar min avhandling med den största flykting- och migrantströmmen som kom 2015 från Mellanöstern via Turkiet till Grekland och Bulgarien. Jag avslutar med 2017 eftersom flykting- och migrationsströmmar från både Mellanöstern och Afrika till Europa kraftigt har minskat under 2018.¹⁸

Mitt fokus kommer att ligga på fyra medlemsländer inom EU: Italien, Grekland, Bulgarien och Tyskland eftersom de blev främsta destinationsområden för migrationsströmmarna 2015–2017. Italien, Grekland och Bulgarien anses dessutom vara bland medlemsländerna med den

¹⁶ Richard Wortley, ‘Critiques of Situational Crime Prevention’, *Encyclopedia of Victimology and Crime Prevention*, red. Bonnie Fisher, Barry Fisher och Steven Lab (Thousand Oaks 2010), s. 885–886.

¹⁷ Clarke, ‘PART ONE: Introduction’, s. 3–4.

¹⁸ UNHCR, “Operation Portal – Refugee Situations. Mediterranean Situation, total arrivals”, <<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>>, 1.10.2019.

högsta förekomsten av modernt slaveri inom EU.¹⁹ Det finns sammanlagt sju rutter till EU och jag koncentrerar mig på rutterna i centrala och sydöstra Medelhavet. Migrationsströmmarna tog sig till EU främst över till Italien och Malta (centrala Medelhavsrutten), och från Turkiet till Grekland och Bulgarien samt till Cypern (sydöstra Medelhavsrutten). Västbalkanrutten är också relevant eftersom många flyktingar och migranter tog sig genom Balkanländer som Serbien för att ta sig till länder i Schengenområdet som Ungern.²⁰ Jag kommer inte att ta upp västra Medelhavsrutten från Marocko och Algeriet till Spanien eftersom den utgjorde en bråkdel av all migration till Europa under undersökningsperioden.

Kort om källkritik är att eftersom fenomenet är så pass nytt kan rapporteringen och alla studierna runt migrationen vara ofullständiga. Frontex har haft flera förändringar över åren vilket kan göra att viss information kan vara utdaterad eller bristfällig. Rapporter som används i avhandlingen tas främst från Frontex hemsida och andra hemsidor under EU. Nyhetsuppdateringar från nyhetsbyråer såsom Reuters och BBC används också.

Rapporter från Frontex hemsida har valts enligt relevans som årtal och som berör människohandel. De har sökts enligt sökord såsom "human trafficking", "refugee migrant crisis" och "frontex crime prevention". Det finns cirka 20 större rapporter angående Frontex verksamhet och riskanalys under 2015–2017, och ett större antal mindre rapporter och nyhetsuppdateringar som jag använder från Frontex, Europol och andra EU-webbsidor. Många rapporter är korta eller nämner bara lite om människohandel och därmed har de sällan använts. Däremot kan nyhetsuppdateringar och pressmeddelanden innehålla mera information om specifika insatser eller noggrannare statistik än de större rapporterna vilket har lett till att många korta rapporter och elektroniskt material har använts.

Flera av Frontex dokument och verktyg är inte tillgängliga för allmänheten och är menade för EU:s myndigheter och gränsvakter. Ett exempel är *Frontex Handbook on Risk Profiles on Trafficking in Human Beings* som är tillgänglig för EU:s gränsvakter och handboken är baserad på EU:s direktiv. Jag har inte direkt tillgång till handboken vilket gör att jag använder

¹⁹ Verisk Maplecroft, "20 EU countries see rise in modern slavery risks", <<https://www.maplecroft.com/insights/analysis/20-eu-countries-see-rise-in-modern-slavery-risks/>>, 1.10.2019.

²⁰ ArcGIS, "Migratory map", <https://www.arcgis.com/apps/Embed/index.html?webmap=08f2fe8c18b448fcb17b1ec5188255f&extent=-105.8586,-26.4262,153.7703,75.717&home=true&zoom=true&scale=true&search=true&searchextent=true&legendlayers=true&disable_scroll=true&theme=light>, 2.10.2019. ArcGIS är ett geografiskt informationssystem som använder data från Frontex.

andras sammanfattningar.²¹ EU:s hemsida har en samling rapporter som berör människohandel och som är direkt publicerade av EU:s institutioner som Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska unionens råd eller EU-rådet.

EU:s strategi följs av Frontex och är en av grunderna till hur EU:s institutioner fokuserar på att förebygga människohandel. EU:s strategi för att motverka människohandel²² började utarbetas 2010 och den slutgiltiga versionen publicerades av Europeiska kommissionen 2012. Alla EU:s medlemsländer är skyldiga att förebygga människohandel enligt strategin. Strategin tar upp program som de ska utarbeta under 2012–2016, och utvecklande av existerande program för att skapa en större samverkan mellan medlemsländerna. Ett material som är värt att nämna är Direktiv 2011/36/EU²³ från 2011 som utarbetades av Europaparlamentet och EU-rådet. Direktivet sammanställdes samtidigt som EU:s strategi och är det legala ramverket mot människohandel i EU. Det ger riktlinjer för EU:s institutioner som Frontex och Europol. Det är uppdelat i 25 artiklar som tar upp medlemsländernas skyldigheter gällande brott, straff, utredningar och åtal, skydd av offer och samarbete mellan medlemsländerna mot människohandel. Exempel är Artikel 4 där människohandel och tvångsarbete gällande barn som har gjorts under mer våldsammare omständigheter ska leda till hårdare straff.²⁴

Till strategin gjordes förslag på förbättringar och ytterligare fokusområden i uppföljningsrappor som publicerades 2017.²⁵ Uppföljningsrapporten tar upp Europeiska kommissionens arbete utgående från EU:s strategi och vad de inte har lyckats åstadkomma effektivt nog. Följande uppföljningsrapport publicerades i slutet av 2018 och behandlade i främsta hand EU:s direktiv mot människohandel men tar också upp kort om strategin.²⁶

²¹ Nederländska regeringen, "Teamwork against trafficking for labour exploitation: Frontex training manual for border guards", <<https://www.teamwork-against-trafficking-for-labour-exploitation.nl/examples/f/frontex-training-manual-for-border-guards>>, 2.10.2019.

²² Europeiska kommissionen, *The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012–2016* (Bryssel 2012). Verket refereras som *EU Strategy 2012* i resten av avhandlingen.

²³ Europaparlamentet och EU-rådet, *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA* (Strasbourg 2011). Refereras härnäst som *Directive 2011/36/EU*.

²⁴ *Directive 2011/36/EU*, s. 6–7.

²⁵ Europeiska kommissionen, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions* (Bryssel 2017).

²⁶ Europeiska kommissionen, *Second Report on the Progress Made in the Fight Against Trafficking in Human Beings as required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims* (Bryssel 2018).

Material om situationsanpassad brottsförebyggande kommer från verk som *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. Second Edition*²⁷ som är editerad av Ronald V. Clarke, och Joshua D. Freilich och Graeme R. Newmans *Situational Crime Prevention*²⁸. Clarke har också ett diskussionsdokument *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention*²⁹ som jag har använt främst för att presentera idén bakom teorin.

Statistik och data om människohandel tas från Frontex, Europeiska kommissionen och en av EU:s generaldirektorat Eurostat.³⁰ Statistik för 2015–2016 är detaljerad, medan EU inte har publicerat en rapport med statistik på offer och gärningsmän för 2017. Därutöver används statistisk data om flyktingrörelser och människohandel från FN:s flyktingkommissariat UNHCR och FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC).³¹

1.4 Forskningsläge

Brottsbekämpning av den moderna människohandeln har varit ett intresse för kriminologin länge. Att sätta det i en historisk kontext är däremot inte vanligt och speciellt inte när det gäller flykting- och migrantkrisen eftersom det är ett ännu pågående problem som fortfarande leder till mycket debatt inom EU under 2019. Därför är det intressant att jämföra EU:s strategi som kom 2012 och hur det fungerade under en kris som EU inte var förberedd på 2015. Forskning runt EU:s strategi och situationsanpassad brottsförebyggande mot människohandel är därmed liten. Det har forskats lite om Frontex och dess roll i att försöka förena medlemsländernas gränsväsenden för att effektivare bekämpa människohandel. Istället har mycket av undersökningen runt Frontex behandlat olaglig smuggling av droger, riskanalys av kriminella aktiviteter och förhindrande av illegal immigration.

Ett verk är Antonia Raileanus magistersavhandling *The Fight against Human Trafficking in the EU: an Empirical Analysis of the Anti-Trafficking Directive Transposed in Germany and*

²⁷ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 2.

²⁸ Freilich och Newman, *Situational Crime Prevention*.

²⁹ Clarke, *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention*.

³⁰ Eurostat, *Trafficking in human beings* (Luxemburg 2013), s. 17.

³¹ UNHCR, *Human Trafficking and Refugee Protection: UNHCR's Perspective. Conference Paper: Ministerial Conference on "Towards Global EU Action Against Trafficking in Human Beings"*, Brussels, 19-20 October 2009 (Genève 2009); UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2018* (Wien 2018).

Romania³² från 2015. Hennes avhandling berör främst EU:s direktiv mot människohandel, men tar även upp kort om EU:s strategi. Hon utgår från Rumänien som ett ursprungsland och Tyskland som ett destinationsområde för människohandel. Hennes frågeställning behandlar varför inte alla EU:s medlemsländer har implementerat direktivet och vad som förhindrar Tyskland och Rumänien att genomföra direktivet på ett effektivt sätt.

Ett annat verk är Vladislava Stoyanovas *Human Trafficking and Slavery Reconsidered: Conceptual Limits and States' Positive Obligations in European Law*.³³ Stoyanova diskuterar och definierar människohandel, slaveri och tvångsarbete. Hennes fokus har varit främst att sätta upp ett ramverk för lagar mot människohandel och tydligare förståelse för de europeiska staternas skyldigheter att upprätthålla mänskliga rättigheter. Hon tar också upp EU:s strategi och direktiv och hur EU:s verktyg mot människohandel är skilda från Europarådets konvention om människohandel. Europarådet är en annan europeisk samarbetsorganisation, förutom EU, bestående av alla EU:s 28 medlemsländer och 19 andra europeiska stater som Serbien, Ryssland och Turkiet.

Nicole Barrett och Margaret Shaw från International Centre for Criminal Law Reform har forskat om människohandel och brottsförebyggande. Deras dokument *Towards Human Trafficking Prevention: A Discussion Document* är relevant eftersom de där tar upp om situationsanpassad brottsförebyggande och hur det kan appliceras till människohandel. De nämner tre sätt att applicera teorin varav den första är att öka övervakningen för att minska utnyttjandet av arbetskraft inom speciellt hushållstjänster och jordbruk. Den andra är att öka pressen på företag som utnyttjar människor och att öka ansvaret på företagen genom att höja straffen om de begår brott. Den sista är initiativ för företag att reglera sin egen verksamhet genom exempelvis en nolltolerans policy mot tvångsarbete.³⁴

Min avhandling tar inspiration från Halil Akbas avhandling *Application of Situational Crime Prevention to Female Trafficking for Sexual Exploitation in Turkey* där Akbas har använt situationsanpassad brottsförebyggande metoder mot människohandel. Akbas forskar inom kriminologi och har studerat vid School of Criminal Justice vid College of Education, Criminal Justice, and Human Services som är en fakultet inom University of Cincinnati.

³² Antonia Raileanu, *The Fight against Human Trafficking in the EU: An Empirical Analysis of the Anti-Trafficking Directive Transposed in Germany and Romania*, magistersavhandling, Faculty of Behavioural, Management & Social Sciences, University of Munster, University of Twente, 2015.

³³ Vladislava Stoyanova, *Human Trafficking and Slavery Reconsidered: Conceptual Limits and States' Positive Obligations in European Law* (Cambridge 2017).

³⁴ Barrett och Shaw, s. 22–24.

Akbas avhandling tar upp hypoteser om hur situationsanpassad brottsförebyggande kan användas för att skydda kvinnliga offer och förebygga sexuell exploatering. Till metoderna hör separata intervjuer med kvinnor och män, medvetenhetskampanjer om människohandel, och att reglera eller försöka ta bort reklam och information på nätet som människohandlare använder för att locka potentiella offer. Akbas tar också upp ett ökat ansvar som exempelvis striktare lagar och hårdare straff för arbetsgivare inom nöjesindustrin som kan utnyttja kvinnor.³⁵

³⁵ Halil Akbas, *Application of Situational Crime Prevention to Female Trafficking for Sexual Exploitation in Turkey*, doktorsavhandling, College of Education, Criminal Justice, and Human Services, University of Cincinnati, 2009, s. 56–57.

2 Bakgrund

Människohandel i alla dess former anses vara en av de största humanitära katastroferna idag och det internationella samfundet sätter mycket arbete och resurser på att motverka problemet. En större diskussion runt människohandel uppkom under 1980-talet i samband med FN:s alarmerande rapporter om stora grupper av migranter och flyktingar som hade satts i olika former av tvångsarbete eller andra usla förhållanden. Diskussionen uppstod främst på grund av att transnationellt brott hade ökat. Ett av de främsta organen var FN:s råd för mänskliga rättigheter som satte upp en ”Special Rapporteur”, en grupp som undersökte och tog upp människohandel rörande prostitution och illegal arbetskraft. Gruppen tog inte ännu upp skillnaden mellan människohandel och människosmuggling vilket förtydligades först under slutet av 1990-talet.³⁶ Däremot sattes klara skillnader mellan människohandel och illegal migration, vilket eventuellt ledde till FN:s Trafficking Protocol år 2000 och dess definition av människohandel.³⁷

De främsta orsakerna till det moderna slaveriets snabba tillväxt är bland annat den stora populationsökningen runtom i världen efter andra världskriget, konflikterna efter avkoloniseringen i Afrika och Asien, stora migrationsförflyttningar från fattigare till rikare länder, och framväxten av en stor svart marknad för människohandel.³⁸ De olika uppskattningarna på antal offer för människohandel och modernt slaveri varierar mycket. Internationella arbetsorganisationens (International Labour Office, ILO) uppskattning är ungefär 40 miljoner människor, varav cirka 25 miljoner är i tvångsarbete och tvångsprostitution, och 15 miljoner är i någon form av tvångsäktenskap³⁹. Andra uppskattningar har angivit mellan 10–30 miljoner beroende på olika definitioner. Syd- och Östasien är främst de områden där människohandelsoffer tas från. Majoriteten av offer för människohandel tas från Indien, Kina, Pakistan och Bangladesh, där upp till 20 miljoner människor kan ha drabbats och sedan satts i tvångsarbete och prostitution.⁴⁰

³⁶ Stoyanova, s. 23–25.

³⁷ Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Human Rights and Human Trafficking: Fact Sheet No. 36* (New York och Genève 2014), s. 2.

³⁸ Kevin Bales, ‘Contemporary Coercive Labor Practices – Slavery Today’, *The Cambridge World History of Slavery, Volume 4 AD 1804 – AD 2016*, red. David Eltis, Stanley L. Engerman, Seymour Drescher och David Richardson (Cambridge 2017), s. 655–661.

³⁹ International Labour Office (ILO), *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, (Genève 2017), s. 9–10.

⁴⁰ The Atlantic, “Where the World’s Slaves Live”, <<https://www.theatlantic.com/news/archive/2016/05/where-the-worlds-slaves-live/484994/>>, 2.10.2019.

Diskussionen om olika slag av människohandel brukar inkludera orsakerna för handeln, såsom efterfrågan på människor som kan utnyttjas för sexuell exploatering, tvångsarbete, tvångsäktenskap, kontraktsarbete utan lön, tiggeri och organhandel.⁴¹ Straffen för dessa brott varierar beroende på olika länders lagar. Människohandel involverar geografiskt sett tre huvudområden: 1) ursprungslandet där offer och potentiella offer tas från, 2) länderna som är genomfartsområden för offren och 3) destinationsländer där offer för människohandel slutgiltigen transporterats till. Västeuropeiska länder är exempel på nummer 3 i och med att många flyktingar och migranter beger sig dit. Thailand är ett exempel på ett land där alla tre komponenter gäller i en större utsträckning i och med landets omfattande sexturism.⁴²

Offer för människohandel och slaveri kan i många fall uthärda extensivt fysiskt och sexuellt våld. Intervjuer med tidigare offer har visat de djupa psykologiska och fysiska problemen som utsatta personer har kvar efter att de har lyckats ta sig bort eller blivit befriade. Människohandlare kan fortfarande ha en stor kontroll över tidigare offer även efter att de har satts i en trygg miljö. Det beror på att offren kan ha en närmare relation med gärningsmänen på grund av familjerelationer eller exempelvis tidigare parförhållanden. Människohandlare kan också vara hotfulla mot deras familjer vilket ytterligare kan skapa bekymmer för dem.⁴³ Olika kännetecken som kan påvisa att en människa är i någon form av människohandel eller tvångsarbete är att personen bor tillsammans med sin arbetsgivare, bor i trånga utrymmen, inte får prata med andra människor och visar tecken på att ha blivit utsatt för fysiskt våld. Ett annat kännetecken är att offer för tvångsarbete tenderar att vara överarbetade och kan jobba åtskilliga timmar mera än vanliga arbetare, vilket kan märkas på deras fysiska och mentala hälsa.⁴⁴ Offren beteendevist tenderar att vara tysta och undergivna, och undviker frågor som ställs av utomstående personer eller ger endast ytliga svar på frågor. I vissa fall tvingas underåriga offer ge en bild av att de är myndiga inom exempelvis prostitution eller annat arbete som är förbjudet för minderåriga.⁴⁵

⁴¹ Stoyanova, s. 12, Silvia Scarpa, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery* (New York 2008), s. 22.

⁴² UNODC, *Trafficking in Persons from Cambodia, Lao PR and Myanmar to Thailand, August 2017* (Bangkok 2017), s. 1–2.

⁴³ US Department of Justice, “Office of Justice Programs – Office for Victims of Crime: Victim Interview & Preparation”, <<https://www.ovcttac.gov/taskforceguide/eguide/5-building-strong-cases/53-victim-interview-preparation/>>, 2.10.2019.

⁴⁴ Barrett och Shaw, s. 7–8.

⁴⁵ US Department of State, “Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons: Identify and Assist a Trafficking Victim”, <<https://www.state.gov/identify-and-assist-a-trafficking-victim/>>, 12.10.2019.

2.1 Definition

Dagens definition av människohandel utformades av FN år 2000 i dokumentet *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children*, mera känt som *The Trafficking Protocol* eller *The Palermo Protocol*. Definitionen förtydligades av FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (UNODC) i en rapport från 2004, *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*. Artikel 3 i rapporten tar upp en definition av människohandel:

“Trafficking in persons” shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs⁴⁶

Protokollet ger specifika detaljer på hur människohandel utförs, frågan om vad som är samtycke eller inte, hur samtycket senare kan försvinna med tiden, och hur kvinnor och flickor är de mest utsatta grupperna för människohandel. Definitionen har accepterats av de 175 stater som har skrivit under protokollet.⁴⁷ Stater som har skrivit under protokollet har därmed en skyldighet att skydda offer drabbade av människohandel samt upprätthålla mänskliga rättigheter enligt de principer som sattes upp i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter från 1948. Människohandel är en process där en person luras eller tvingas in i ett system som senare kan leda till exploatering eller modernt slaveri. Därmed handlar människohandel om rekryteringen och transporten av människor som senare kan bli offer för tvångsarbete eller annat utnyttjande för främst ekonomisk vinning.⁴⁸

⁴⁶ UNODC, *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto* (New York 2004), s. 42–43.

⁴⁷ Förenta nationerna (FN), ”12. A Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against transnational Organized Crime”, <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&clang=_en>, 4.10.2019

⁴⁸ Stoyanova, s. 33–34.

FN antog redan 1949 en konvention för att motverka människohandel *The Convention for the Suppression of Trafficking in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others*, även kallad *The 1949 Trafficking Convention*. Den anses numera bygga på en föråldrad syn på prostitution eftersom den inte deklarerar en större skillnad på tvångsprostitution och frivillig prostitution.⁴⁹ Likväl finns det numera också olika åsikter runt frågan om prostitution och vad som kan ses som sexuell exploatering eller ett legitimt yrke.

Medan människohandel är skilt från slaveri, tangerar de ofta varandra när diskussioner uppstår runt handel av människor. Människohandel involverar den illegala metoden av rekrytering, inhysning och transport av offer. Slaveri är däremot en av orsakerna till att handeln uppstår, eftersom det finns en efterfråga på billig arbetskraft och människohandlare kan möta denna efterfråga.⁵⁰ Människohandel kallas också ibland för modernt slaveri inom internationell diskurs, men är inte samma sak enligt FN:s definition.

FN definierar människohandel och människosmuggling som skilda saker. FN listar tre viktiga punkter där begreppen skiljs åt: 1) samtycke där migranter har valt att följa med på resan, till skillnad från människohandelsoffer som inte har samtyckt eller som senare inte har haft möjlighet att ta sig ut ur situationen på grund av tvång, 2) exploatering i och med att offer för människohandel senare används för något syfte av människohandlare eller exempelvis kriminella organisationer, medan människosmuggling generellt avslutas när migranterna når sin destination och 3) människosmuggling anses oftast ske transnationellt, medan människohandel kan ske både transnationellt eller mellan vissa regioner eller delstater inom ett land.⁵¹ Människosmuggling kan ändå leda till situationer där migranter och flyktingar utsätts för människohandel, och både människohandel och människosmuggling är sammanlänkade när det kommer till risker för flyktingar och migranter som kan bli utnyttjade under eller efter deras färder. Enligt Europol hade 20 % av misstänkta smugglare under flykting- och migrantkrisen kontakt med människohandlare och smugglarna kunde också vara delaktiga i människohandlarnas kriminella nätverk. Smugglare kunde också göra en modell av ”pay as you go” vilket innebär att de som blev smugglade hade möjlighet att betala under eller efter resan, men som senare kunde hållas som lösen för syftet att utpressa mera pengar

⁴⁹ Stoyanova, s. 20–22.

⁵⁰ Jean Allain, *Slavery in International Law: Of Human Exploitation and Trafficking* (Leiden 2013), s. 1–3.

⁵¹ UNODC, ”Trafficking in Persons and Migrant Smuggling”. <<https://www.unodc.org/lpo-brazil/en/trafico-de-pessoas/index.html>>, 12.9.2019.

eller tvingas att arbeta under usla omständigheter.⁵² I intervjuer gjorda med afghanska ungdomar har de berättat om fysiskt våld och sexuell exploatering som har begåtts av människosmugglare. Videor av smugglare som har tvingat människor på dåligt utrustade båtar har bevisat att vissa människosmugglare kan vara våldsamma och kan tvinga flyktingar och migranter att göra saker under hot.⁵³ Trots allt är många människosmugglare inte delaktiga i människohandel och i en del nyhetsrapporteringar kan båda termerna blandas ihop vilket gör det viktigt att klargöra en tydlig skillnad mellan termerna.⁵⁴

2.2 Människohandel i Europa

I Europa finns olika uppskattningar på antalet offer för människohandel. Europa geografiskt sett brukar avgränsas till Uralbergen i Ryssland som är längst österut och Medelhavet som är längst söderut med Malta och Cypern som är medlemsländer i EU. I en världsdel med ungefär 740 miljoner människor anses det finnas cirka 100 000 människor idag som har utsatts för sexuell exploatering eller tvångsarbete. Sexuell exploatering är det största problemet i Europa när det kommer till människohandel⁵⁵. UNODC gav en uppskattning 2010 att det fanns cirka 140 000 offer för människohandel i Europa.⁵⁶ Andra uppskattningar har gett även högre siffror men beräkningarna är mer kontroversiella. Uppskattningarna varierar också mellan källor som berör EU och Europa överlag. En stor del av offren inom Europa kommer från Central- och Östeuropa och är mestadels kvinnor inom prostitution.⁵⁷

Orsakerna till människohandel i och till Europa kan förklaras av ekonomiska, sociala och politiska orsaker. ”Push- och pull theory”⁵⁸ är ursprungligen relaterad till den ekonomiska teorin om utbud och efterfråga som uppstår i en marknadsekonomi, och har senare blivit en

⁵² United Nations Children’s Fund (UNICEF) och International Organization for Migration (IOM), *Harrowing Journeys: Children and youth on the move across the Mediterranean Sea, at risk of trafficking and exploitation* (Genève 2017), s. 46.

⁵³ UNHCR, *From a Refugee Perspective: Discourse of Arabic speaking and Afghan refugees and migrants on social media from March to December 2016* (2017), s. 23–24.

⁵⁴ Global Alliance Against Traffic in Women (GAATW), *FACILITATING MIGRATION AND FULFILLING RIGHTS – TO REDUCE SMUGGLING OF MIGRANTS AND PREVENT TRAFFICKING IN PERSONS: Global Compact for safe, orderly and regular migration: Thematic consultation on smuggling of migrants, trafficking in persons and contemporary forms of slavery, including appropriate identification, protection and assistance to migrants and trafficking victims* (Wien 2017), s. 1.

⁵⁵ EU Strategy 2012, s. 2. UNODC, *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment* (Wien 2010), s. 43–44.

⁵⁶ Louise Shelley, *Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective* (Washington, D.C. 2014), s. 2.

⁵⁷ UNODC, *Global report on trafficking in persons 2018*, s. 61–64.

⁵⁸ European Asylum Support Office (EASO), *The Push and Pull Factors of Asylum-Related Migration* (Bryssel 2016).

del av migrationsteorin⁵⁹. Push- och pullfaktorer kan förklara orsakerna bakom migration och behandlar främst de ekonomiska orsakerna, men också de politiska och sociala faktorerna som leder till att människor flyr eller lämnar sina länder.⁶⁰ Till push-faktorer hör orsaker som fattigdom, krig, arbetslöshet, och rädsla för våld och samhällelig instabilitet. Till pull-faktorer hör istället vad andra länder kan erbjuda dem – säkerhet, arbetsmöjligheter och samhällelig stabilitet. Krig och konflikter är en push-faktor för folk från Syrien, Libyen och andra närliggande länder. Europa är en pull-faktor med dess säkerhet, ekonomiska trygghet och möjligheter till ett bättre liv. Enligt Europol kan människohandlare utnyttja positiva visioner av Europa som flyktingar och migranter kan ha genom att sprida falsk eller överdriven information om exempelvis generösa bidragssystem eller bättre arbetsmöjligheter.⁶¹ Krig och konflikter behöver inte vara de enda orsakerna till varför människor känner sig hotade att fly sitt land. Exempel är människor som flyr diktaturer, skuldindrivare som hotar dem och deras familjer, och hungersnöd. Faktorena förekommer i flera afrikanska länder som Eritrea, Gambia, Senegal och Ghana. Från dessa länder har personer senare tagit sig till Libyen för att bege sig till Europa.⁶² EU har samarbete med afrikanska länder via Cotonouavtalet⁶³ vilket inkluderar 78 länder i Afrika, och ö-stater i Karibien och Stilla havet. Frontex och exempelvis Nigeria assisterar med att förebygga och minska människohandel, och att understöda säker och legal migration.⁶⁴

En viktig sak att göra tydligt är att antalet migranter och flyktingar som sätts i människohandel och slaveri fortfarande är en mycket liten del av de som har kommit till Europa. De flesta flyktingar i Europa tas in i de system som har uppsatts för att hjälpa dem att få bostäder eller rum i flyktingläger, och möjlighet att söka vidare uppehållstillstånd. Säkerheten är i allmänhet mycket högre inom europeiska länder än i delar av Nordafrika såsom krigshärjade områden i Libyen där migranter har utsatts för våld och

⁵⁹ Migrationsteorin utgår ifrån Ernest Ravensteins *Laws of Migration* (New York 1885). Senare har andra byggt vidare på teorin som Everett S. Lees 'A Theory of Migration', *Demography* (1966), s. 47–57.

⁶⁰ Scarpa, s. 12–13; Sally Cameron och Edward Newman, 'Introduction: Understanding human trafficking' och 'Trafficking in humans: Structural factors', *Trafficking in humans: Social, cultural and political dimensions*, red. Sally Cameron och Edward Newman (Tokyo, New York, Paris 2008), s. 3, 26.

⁶¹ Europol, *Trafficking in Human Beings in the European Union* (Haag 2011), s. 4.

⁶² Anke Fiedler, *Migration from Sub-Saharan Africa to Europe: Reasons, sources of information and perception of German engagement* (Stuttgart 2018), s. 13, 17.

⁶³ Cotonouavtalet är en överenskommelse som gjordes 2000 för att skapa en mer hållbar samhällelig och ekonomisk utveckling i länderna och för att minska fattigdom.

⁶⁴ European External Action Service (EEAS), "Nigeria and the EU",

<https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1621/nigeria-and-eu_en>, 2.10.2019.

människohandel.⁶⁵ De flesta som arbetar för Frontex och vid gränskontroller ser att den överväldigande majoriteten av dem som kommer in till EU har legitima handlingar och saknar kriminell bakgrund. De två största prioriteringarna är att granska personhandlingar samt att identifiera offer för människohandel, framhåller finska Frontexofficeraren Antti i en intervju från 2019. Han säger att nästan alla som kommer till EU har legitima handlingar för att kunna besöka unionens medlemsländer. Om officerare identifierar offer eller potentiella offer för människohandel säger Antti att officerarna har skyldighet att skydda offren och samla information på misstänkta människohandlare.⁶⁶ De två prioriteringarna är bland de vanligaste rollerna som Frontex officerare har vid gränskontrollerna.

2.3 Organiserad människohandel

Kriminella organisationer som utför människohandel kan delas upp i tre nivåer. Den första är individuella människohandlare som kan arbeta på olika vis. De kan använda båtar eller bilar och transporterar offer inom ett land eller över nationella gränser i utbyte av pengar för transporten. Den andra nivån är små kriminella grupper som är relativt organiserade och oftast följer samma rutter när transporten av offer görs. De kan utnyttja offer till mildare former av människohandel i syfte att snatta eller tiggas istället för mycket grövre brott som sexuell exploatering. Den tredje nivån är de välorganiserade och internationella nätverken som kan involvera olika kriminella aktiviteter som handel av både människor och droger, stöld, svindleri och utpressning. De större kriminella nätverken kan erbjuda olika saker som transport, försäljning av vapen, muta myndigheter, beskydd av utomstående gärningsmän, och att hota med eller utöva våld.⁶⁷

Den tredje nivån av kriminella nätverk kan också samarbeta med varandra utöver nationella gränser. Ett exempel på större organisationer som är sammanlänkade är maffior från länder såsom Polen och Ukraina. Maffia är ett namn för större kriminella organisationer som ofta blandar lagliga affärsområden med sin brottsliga verksamhet. Den lagliga verksamheten blir ofta täckmantel medan den kriminella verksamheten ofta sker i den så kallade svarta

⁶⁵ BBC, "Migrant slavery in Libya: Nigerians tell of being used as slaves", <<https://www.bbc.com/news/world-africa-42492687>>, 2.10.2019.

⁶⁶ Frontex, "Our Officers: Finnish border guard", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/our-officers/finnish-border-guard-rKOpzq>>, 1.10.2019.

⁶⁷ John Salt och Jennifer Hogarth, 'Methodology for Studying Trafficking', *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A review of the evidence with case studies from Hungary, Poland and Ukraine*, red. Frank Laczko och David Thompson (Genève 2000), s. 44–45.

ekonomin. Den svarta ekonomin kan vara utsträckt och samtidigt vara delvis delaktig i den formella ekonomin via företag och betalningsleverantörer på nätet.⁶⁸ Samarbetet mellan de kriminella organisationerna som utför människohandel kan vara mycket sofistikerade där även mindre kriminella gäng från den andra nivån kan hjälpa till med att säkra rutterna för transport av offer. I många fall behöver offren inte tvingas in i människohandel utan de följer frivilligt med och exploateras senare av kriminella organisationer för tvångsarbete och tvångsprostitution.⁶⁹

Vad som innebär organiserad brottslighet kan vara diffust ibland. Den organiserade brottsligheten behöver inte inkludera större nätverk eller en stor mängd människor involverade, utan en väldigt liten och lösryckt grupp av kriminella kan utnyttja situationen om den kommer. Speciellt vid en större flyktning- och migrantkris kan många fattiga och utsatta människor bli lättare lurade och utnyttjade av människohandlare. Kriminella organisationer kan även ge utrymme för offer att hjälpa anhöriga i deras hemländer. Människor som blir lurade i människohandel och tvångsarbete kan exempelvis skicka hem pengar åt sina familjer vilket gör att de kriminella organisationerna kan tillåta en viss frihet för offer.⁷⁰

Modus operandi är en kriminologisk term som innebär hur gärningsmän utför brott och med den informationen kan brottsbekämpande myndigheter skapa beteendemönster och profiler på gärningsmän. Modus operandi kan också innebära myndigheternas egen verksamhet. Exempel som undersöks om gärningsmän är sättet på hur brottet begås ifall det är metodiskt eller impulsivt, vilka medel eller verktyg som används för att göra brottet, transport om hur gärningsmannen beger sig till och tar sig från en brottsplats, och objektet som gärningsmannen vill ha som till exempel en bil eller värdesaker.⁷¹ Inom människohandel sköts transporten generellt på land via bilar och större fordon, via sjöss med båt och större fartyg, eller flygplan. Människohandel via land brukar vara det vanligaste, men med tiden har även människohandel till sjöss och i luften ökat. Modus operandi för gärningsmän kan också

⁶⁸ Europol, *Europol Review 2016–2017* (Haag 2017), s. 24–25, 42.

⁶⁹ Salt och Hogarth, s. 48–49.

⁷⁰ Michael Levi, 'The impacts of organized crime in the EU: some preliminary thoughts on measurement difficulties', *Contemporary Social Science* 11:4 (London 2016), s. 393, 397.

⁷¹ Robert D. Keppel, 'Investigation of the serial offender: Linking cases through modus operandi and signature', *Serial offenders: Current thought, recent findings*, red. Louis B. Schlesinger (Boca Raton 2000), s. 141–143.

innebära att utnyttja lagarna inom ett land. Mindre strikta immigrationslagar eller brist på lagar runt människohandel kan användas av människohandlare.⁷²

Enligt riskanalysen av Frontex som har gjorts om handel och transporten av offer från Afrika till Europa, har tvångsprostituerade satts i isolation i olika hus längs med rutter upp till Nordafrika. Byggnaderna längs med vägen styrs ofta av människohandlarna, hallickar och så kallade ”madams” eller bordellmammor som kan tvinga dem in i prostitution. Andra potentiella offer kan bli lurade med att de kommer få ett annat liv i Europa och smugglas över Medelhavet. När de sedan kommer fram till Europa sätts de oftast i öppna mottagningscentrum. Från dem kan de frivilligt lämna mottagningscentret eller luras ut med instruktioner att sätta sig i en bil eller att bege sig till en plats där de kan utnyttjas.⁷³

Människohandlare och människosmugglare kan vara svårt att urskilja ibland eftersom de kan ha liknande modus operandi men olika syften för varför de utför gärningen. De kriminella organisationer som utför människohandel eller människosmuggling har oftast olika ledare eller högre uppsatta män som ser till att rekrytera potentiella offer eller migranter samt underlätta färden för gärningsmän som transporterar människor över land, hav eller via flyg.⁷⁴ En annan viktig punkt varför människosmuggling och människohandel kan vara svårt att urskilja är att migranter som smugglas kan drabbas av människohandel senare i mindre utvecklade länder där det kan finnas brist på säkerhet och hjälp för migranterna.⁷⁵ Därför är det viktigt för Frontex och andra EU-byråer att uppmärksamma människosmuggling för risken av människohandel eller våld mot flyktingar och migranter.

I många fall är det svårt att undersöka organisationer som utför människohandel. Ett problem är att fasttaga människohandlare på lokal nivå ger liten till ingen information om den mer omfattande rörelsen, och även om de gör det är informationen mest betydelsefull på lokal nivå medan den större organisationen inte skadas av det i någon större omfattning.⁷⁶ Många kriminella organisationer som utför människohandel fungerar på liknande sätt så det har varit en prioritet att skapa mera samordnade metoder för polisväsenden och de juridiska institutionerna. Individer i de kriminella organisationerna kan ha legala yrken som de använder för att utnyttja människor. Hit hör exempelvis hyresvärdar, telefonoperatörer och

⁷² Angelina Stanojoska och Biagojce Petrevski, *The Process of Trafficking in Human Beings: Phases of Committing the Crime* (Cambridge 2014), s. 1–7.

⁷³ Frontex, *Risk Analysis for 2018* (Warszawa 2018), s. 37.

⁷⁴ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 35.

⁷⁵ GAATW, *Smuggling and Trafficking: Rights and Intersections* (Bangkok 2011), s. 32–34.

⁷⁶ Salt och Hogarth, s. 39–40.

taxichaufförer som kan underlätta transporten av offer. De kan arbeta via tredje aktörer som exempelvis oreglerade och kriminella arbetsbyråer som placerar gärningsmän i till synes lagliga anställningar.⁷⁷

⁷⁷ Barrett och Shaw, s. 19–20.

3 EU:s strategi

EU:s strategi för att motverka människohandel är sammanfattat i ett 20 sidor långt dokument. Det inkluderar information om handel och transport av offer, EU:s fokusområden på människohandel och om kontinuerliga utvärderingar över tiden som görs av Europeiska kommissionen. Strategin är uppdelad i fem fokusområden: 1) identifiera, skydda och hjälpa offer för människohandel, 2) öka förebyggandet av människohandel, 3) öka arresteringar och fällande domar av människohandlare, 4) ökat samarbete och samordnande mellan EU:s medlemsländer och internationella organisationer och 5) utöka kunskapen om handeln av människor för att bättre förebygga och bekämpa det. Fokusområdena i strategin har mera detaljerade åtgärder mot människohandel och ger upphov till generella riktlinjer för medlemsländer att följa.⁷⁸

EU:s strategi har byggts upp delvis av Europarådets Europakonvention. Staterna i Europarådet har en roll i att upprätthålla mänskliga rättigheter och förhindra människohandel. Enligt Europakonventionens domstolsbeslut ”Rantsve v Cyprus and Russia” från 2010 klargjordes staternas ansvar att förstärka undersökningar av människohandel.⁷⁹ Europakonventionen har andra beslut som i sina lagar om flyktingar och mänskliga rättigheter med artiklar som berör offer och potentiella offer för människohandel. Artikel 3, 4 och 8 i Europakonventionens stadgar om mänskliga rättigheter hjälper att sätta upp skydd för offren och förbjuda tvångsarbete. Samtidigt sätts upp riktlinjer för att offer för människohandel ska ha möjlighet att söka uppehållstillstånd eller flyktingstatus.⁸⁰

Under 2015 hade EU två fokusområden som skulle fungera tillsammans under flykting- och migrantkrisen – säkerhet och migration. Det större ansvaret runt migration och gränssäkerhet ligger under medlemsländernas egna institutioners ansvar. Detta belyses i både EU:s strategi och direktiv om människohandel. Strategin skulle användas som ett komplement till de redan existerande reglerna som medlemsländerna har satt upp och hjälpa till med att sätta upp riktlinjer angående effektivare utredningar och åtal av gärningsmän, upprätthållande av mänskliga rättigheter och bättre skydd för offer.⁸¹

EU:s strategi var formad under 2010–2012 då en massiv flykting- och migrationsström inte ännu var förväntad. Inget i strategin tar upp situationer där stora flykting- och migrantvågor

⁷⁸ *EU Strategy 2012*, s. 4–5.

⁷⁹ *EU Strategy 2012*, s. 5.

⁸⁰ Stoyanova, s. 140–141, 323.

⁸¹ *EU Strategy 2012*, s. 5; *Directive 2011/36/EU*, s. 2–4.

kan komma via både land och hav. När flykting- och migrantkrisen skedde 2015 låg det mindre fokus på människohandel eftersom EU koncentrerade mera på att kontrollera migrationen i en tid av kaos i flera EU-länder som Grekland, Bulgarien och Italien.⁸² EU:s strategi var en mindre del av EU:s fokusområde i kontrollen av flykting- och migrantrörelsen. Det kan man se i uppföljningsrapporten från 2017 där EU nämnde att vissa saker inte var effektiva nog som de transnationella referenssystemen och identifikation av offer och potentiella offer.⁸³

3.1 EU-strategins betydelse och förändring före flyktingkrisen

Åtgärder mot människohandel har blivit en viktig del av EU:s brottsförebyggande verksamhet på grund av att olika typer av människohandel har ökat under 2010-talet i samband med den ökande migrationen till Europa. Mera information om problemet och dess omfattning har gjort att stater och internationella organisationer har satt mera energi på att motverka det. Mera icke-statliga organisationer, aktivister och forna offer har spritt sin kunskap och erfarenhet om människohandel och samtidigt skapat tryck på stater att motverka människohandel effektivare. EU:s strategi mot människohandel utarbetades som svar för att sätta upp de större riktlinjerna för brottsbekämpningen. Många metoder mot människohandel byggs runt brottsförebyggande eftersom identifikationen av offer och fällande domar för människohandlare är låg. Både antalet människohandlare som åtalats och offer som befriats är ändå relativt högt i EU i jämförelse med många andra världsdelar – cirka 2 900 fällande domar för människohandel och 20 000 registrerade offer 2015–2016.⁸⁴

Varför EU:s strategi har varit viktig är den ökade globaliseringen och mera transnationella brott vilket har gjort att ökat samarbete är nödvändigt för att skapa en mer samordnad respons mot människohandel. Strategin skapades också för att undvika dubbelexemplar av liknande strategier. När det redan fanns olika beslut såsom *The EU Internal Security Strategy in Action* och *2009 Action Oriented Paper on strengthening the EU external dimension against trafficking in human beings* vid sidan om enskilda EU:s medlemsländers riktlinjer, ansåg man

⁸² Frontex, *Annual Information on the Commitments of the Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2016* (Warszawa 2016), s. 22.

⁸³ Europeiska kommissionen, *Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, s. 5.

⁸⁴ Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU* (Lancaster 2018), s. 18.

det vara effektivare att kombinera dem och undvika överlappande av tillvägagångssätt.⁸⁵ Strategin ska skapa en samverkan mellan många aktörer som gräns- och sjöbevakningen, polisen, immigration- och asylcenter, advokater och domare, och olika civila institutioner som är verksamma inom bostadsprojekt, arbetsbyråer och sociala program.⁸⁶

Strategins utveckling 2012–2014 före den större flyktingkrisen handlade om etablerandet av vissa grupper som berörde Frontex och andra institutioner. Hit hör grupper som European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats (EMPACT) som startades 2014 och Justice and Home Affairs (JHA) vilket inkluderar byråer som Frontex, Europol och Eurojust. EMPACT är en grupp som består av rättsväsenden och delar av det civila samhället, och som arbetar runt förebyggande mot människohandel, olika brott som vapen- och drogsmuggling vid EU:s gränser samt illegal immigration. EMPACT uppdelas i fyra steg: 1) kritiska undersökningar av organiserad brottslighet, 2) skapa strategiska planer mot specifika hot, 3) åtgärder med samordnade insatser mot människohandel och 4) utvärdering av insatserna för att senare ge rekommendationer på förbättringar för framtida insatser.⁸⁷ JHA-byråerna gör finansiella undersökningar inom fall av människohandel, öka medvetenhet om fenomenet med kampanjer och utbildning angående brottsförebyggande mot människohandel.⁸⁸

Under 2012 och framåt skulle mera fokus sättas på kön inom EU eftersom kvinnor och flickor är i mycket större risk än män och pojkar för människohandel. De blir sålda i andra omständigheter än män, och kvinnor och flickor behöver därmed andra former av stöd. Orsakerna varför människohandel uppstår kan också vara annorlunda för kvinnor och män.⁸⁹ Speciellt på grund av sexuell exploatering eftersom det påverkar kvinnor och flickor mycket mer än män och pojkar i både Europa och omvärlden. I Väst- och Sydeuropa är uppskattningarna på offer för sexuell exploatering 72 % kvinnor, 18 % flickor, 7 % män och 3 % pojkar.⁹⁰ Medvetenhetskampanjer, som är en del av EU:s strategi, är ett exempel på att sprida kunskap om människohandel och sexuell exploatering. Under 2014 gjorde Europeiska

⁸⁵ *EU Strategy 2012*, s. 4.

⁸⁶ *EU Strategy 2012*, s. 5.

⁸⁷ Europol, "EU POLICY CYCLE – EMPACT", <<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact>>, 20.9.2019.

⁸⁸ Europeiska kommissionen, *Commission Staff Working Document: Mid-term report on the implementation of the EU strategy towards the eradication of trafficking in human beings* (Bryssel 2014), s. 9–10, 24.

⁸⁹ Europeiska kommissionen, *Commission Staff Working Document: Mid-term report*, s. 9.

⁹⁰ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2018*, s. 52.

kommissionen en medvetenhetskampanj i hela EU som skulle fokusera på mer utsatta grupper som kvinnor och barn, och papperslösa immigranter.⁹¹

Utöver etablerandet av nya planer och aktioner, har fokus varit på att förbättra existerande teman i strategin och utöka samarbete under 2012–2014. En övergripande hemsida med data på människohandel är en åtgärd i strategin som har utvecklats före flykting- och migrantkrisen, och hemsidan blir kontinuerligt uppdaterad av EU. Annat är att samarbetet angående brottsbekämpning mot människohandel mellan EU-länder och icke-EU länder har ökat. Orsakerna är EU:s avtal om samarbete med icke-EU länder via European Neighbourhood Policy (ENP) som innehåller många länder i Östeuropa, Nordafrika och Mellanöstern. ENP behandlar frågor om transnationellt brott och mänskliga rättigheter.⁹² Potentiella EU-kandidater i Balkanområdet som Albanien och Serbien, och Västasien som Turkiet har också en större skyldighet att arbeta mot en mer sammanställd politik med EU. Hit hör att arbeta för 35 mål eller kapitel som det potentiella EU-kandidatlandet behöver uppfylla för att kunna gå med i unionen. De kapitel som är viktigast angående människohandel är de fyra första kapitlen om fri rörlighet av människor och varor. Övriga är kapitel 23 och 24 om närmare samordning med EU angående rättsväsenden, grundläggande mänskliga rättigheter och åtgärder mot organiserad brottslighet.⁹³

3.2 Uppföljningsrapporter på strategin

En uppföljningsrapport på arbetet runt strategin togs upp under slutet av 2017 för att undersöka och ge respons till hur strategin har följts upp efter 2014. Rapporten nämner hur världsläget har förändrats och varför det har varit svårt att implementera allting i strategin. Problemen med finanskrisen, flykting- och migrantkrisen och de större transnationella och organiserade kriminella nätverken har problematiserat situationen för EU. Rapporten är kort och ger endast mer generaliserade prioriteringar runt vad som EU borde förbättras mest. I rapporten läggs fokus på att motverka människohandlarnas affärsmodell, förbättra situationen

⁹¹ *EU Strategy 2012*, s. 8–9.

⁹² Europeiska kommissionen, *Commission Staff Working Document: Mid-term report*, s. 5, 16–17.

⁹³ Europeiska kommissionen, “Chapters of the acquis”, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership/chapters-of-the-acquis_en>, 2.10.2019.

för offren genom att ge bättre information om deras rättigheter under EU-lagar, och att EU:s interna och externa verksamhet kan bli mera samordnad och metodisk mot människohandel.⁹⁴

En andra uppföljningsrapport kom i slutet av 2018 vilken tog upp mera om EU:s arbete under 2014–2017, och arbetet som gjorts efter den första uppföljningsrapporten under 2018. Den fokuserar mera utgående från direktivet men också som en uppföljning av strategin. Den ger mera information som exempelvis människohandlarnas affärsmodell och vad som ytterligare behöver förbättras när det kommer till att skydda offren och potentiella offer samt försäkra deras mänskliga rättigheter enligt FN:s och EU:s stadga. Nya saker som den andra uppföljningsrapporten tar upp är hur migrationen har lett till problem där sexuell exploatering, tvångsäktenskap och tvångsarbete har ökat. Annat som tas upp är problemen för flyktingar och migranter som försöker få sina asylbeslut igenom, men konstant blir nekade av medlemsländernas asylmyndigheter.⁹⁵

3.3 Organisationer mot människohandel

Organisationer mot människohandel inom EU uppgörs av en samverkan mellan EU:s institutioner mellan främst Europeiska kommissionen, Frontex, Europol och EU:s Högsta domstol, tillsammans med de individuella medlemsländernas institutioner. Aktörer mot människohandel delas upp i tre grupper: de verkställande, informationsskapande och lagstiftande. Institutioner kan vara delaktiga i mer än bara en grupp. Europeiska kommissionen tillsammans med Europaparlamentet och EU:s råd sätter upp direktiv och beslut rörande människohandel.⁹⁶

Verkställande aktörerna är Frontex, Europol, och medlemsländernas polisväsenden och gräns- och kustmyndigheter. Frontex tar del i att stoppa gränsöverskridande brott och har utbildning av gränsvakter gällande förhindrande av människohandel. Frontex har sin egen träningsmanual vilket liknar andra manualer med metoder mot människohandel där fokus ligger främst på tre områden: medvetenhet och information om människohandel,

⁹⁴ Europeiska kommissionen, *Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, s. 2.

⁹⁵ Europeiska kommissionen, *Second Report on the Progress Made in the Fight Against Trafficking in Human Beings*, s. 4–5.

⁹⁶ Scarpa, s. 198–199.

identifikation av offer och gärningsmän, och intervjuande av både förövare och offer för att öka informationen om människohandel.⁹⁷

Till den informationsskapande gruppen hör Europol, Frontex till en viss del och EU-länders enskilda intelligenssamlade institutioner. Storbritannien, Frankrike och Tyskland har de största och högst finansierade underrättelsetjänsterna och brottsbekämpande institutionerna i Europa. Samarbetet som har uppstått mellan aktörerna och även icke-EU länders underrättelsetjänster har varit värdefull för att förebygga människohandel. Europol samarbetar med utomstående organisationer som USA:s FBI och den internationella polisorganisationen Interpol vilka bidrar med information inför EU-insatser mot människohandel.⁹⁸ Europol och Frontex har med tiden intensifierat sitt samarbete gällande utbytande av information angående transnationell brottslighet⁹⁹. Frontex som tar hand om mycket av denna brottslighet, delar mycket information till Europol som samlar och analyserar informationen för att bättre kunna övervaka och förhindra kriminell aktivitet. Till de lagstiftande institutionerna hör Europeiska kommissionen, EU:s råd, Europaparlamentet och Högsta Domstolen samt de olika medlemsländernas lagstiftande och juridiska organ.¹⁰⁰

Frontex har en viktig roll inom förhandsgranskningar och beskyddandet av flyktingar och migranter. Frontex har arbetsgrupper med experter som har fokus på att sätta upp nya projekt för att motarbeta människohandel. Hit hör samarbetsprojekt, riskanalys av migrationsrörelser, insatser längs med EU:s gränser och delaktighet i deportationen av gärningsmän till andra länder.¹⁰¹ Frontex deltar dessutom i att bygga upp och förstärka nätverk mellan medlemsländerna, potentiella EU-medlemsländer, EU:s institutioner och internationella organisationer.¹⁰²

Övriga organisationer i EU som är underställda Europeiska kommissionen och samarbetar med Frontex är the European Police Chiefs Task Force, Eurojust och the European Police College (CEPOL).¹⁰³ European Police Chiefs Task Force innehåller inte endast polischefer från EU men också representanter från icke-EU länder och internationella organisationer.

⁹⁷ Frontex, *Anti-Trafficking training for border guards: trainer's manual* (Warszawa 2012).

⁹⁸ Oldrich Bures, 'Intelligence sharing and the fight against terrorism in the EU: lessons learned from Europol', *European View* 15; 1 (Bryssel 2016), s. 59–60.

⁹⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2016* (Warszawa 2017), s. 16.

¹⁰⁰ EU, "Institutions and bodies", <<https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies>>, 2.10.2019.

¹⁰¹ Sarah Léonard, 'EU border security and migration in to the European Union: FRONTEX and securitisation through practices', *European Security* 19; 2 (London 2010), s. 247.

¹⁰² Frontex, *Frontex' Single Programming Document 2016 – 2019* (Warszawa 2015), s. 28, 39.

¹⁰³ Scarpa, s. 200.

Enligt ett av mötena som ordnades med Frontex i september 2016 kom över 400 polischefer och olika representanter för polisväsenden från över 50 länder vilket inkluderade alla EU:s medlemsländer och icke-EU länder.¹⁰⁴ Eurojust tar hand om mycket av det juridiska samarbetet mellan medlemsländerna och organisationen innehåller polisofficerare, domare och åklagare. Eurojust har ökat sitt samarbete med Frontex sedan 2010. CEPOL med stöd av Frontex står för en del av utbildning och träning för polis- och gränsväsenden. Hit hör speciellt träning angående organiserad transnationell brott där mera samarbete behövs mellan EU-medlemsländernas brottsbekämpande myndigheter.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Europol, *Europol Review 2016–2017*, s. 9.

¹⁰⁵ Eurojust, "EU Institutions, Agencies and Bodies", <<http://www.eurojust.europa.eu/about/Partners/Pages/eu-institutions-agencies-and-bodies.aspx#cepol>>, 2.10.2019.

4 Frontex brottsförebyggande under flykting- och migrantkrisen 2015–2017

Frontex grundades 2005 och dess huvudkontor ligger i Warszawa, Polen. Institutionen hade cirka 400 personal under 2015–2017.¹⁰⁶ Frontex första verkställande direktör var den finländska gränsbevakningsofficeraren Ilkka Laitinen 2005–2014. Fransmannen Fabrice Leggeri tog över Frontex januari 2015 som Frontex andra verkställande direktör. Leggeri ledde arbetet runt gränsöverskridande brott när han satt i det franska inrikesministeriet 1996–1999. Efter det arbetade han med liknande frågor i Europeiska kommissionen där han hjälpte till att skapa de första utkasterna om en gemensam gräns- och överbevakningsbyrå i EU som slutligen blev Frontex.¹⁰⁷

Frontex är verksam inom EU och Schengenområdet. Medlemmar i Schengen har avskaffat sina gränskontroller vid de inre gränserna och tillåter fri rörelse av människor och varor. Sex utav EU:s 28 medlemsländer – Storbritannien, Irland, Bulgarien, Rumänien, Kroatien, och Cypern – är inte delaktiga medan Schengen inkluderar icke-EU länderna Norge och Schweiz. Frontex ansvarar till stor del för att dela information och agera som en samordnare mellan medlemsländernas gränskontroller.¹⁰⁸

Frontex samarbetar mest med Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, Europol och EU:s medlemsländer. Frontex har tillgång till EU-medlemsländernas personal och utrustning via gruppen European Border Guard Teams (EBGT). Gruppen innehåller 13 olika specialiserade typer av gränsbevakare och officerare som Frontex kan använda. Under 2015 fanns 3751 medlemmar inom EBGT.¹⁰⁹ Utöver EU har Frontex också samarbete med myndigheter inom icke-EU länder och är förberedd att hjälpa med tekniska och operationella medel utanför EU:s gränser.¹¹⁰

Frontex verksamhet måste utgå från olika förordningar som berör människohandel vilka har satts upp av andra EU-institutioner. Enligt Europaparlamentets och EU-rådets reglering nummer 1052/2013, artikel 2 och punkt 4, skall Frontex: "[...] give priority to the special

¹⁰⁶ Europeiska kommissionen, "European Agenda on Migration: Securing Europe's External Borders", <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-6332_en.htm>, 20.9.2019.

¹⁰⁷ Frontex, "Fabrice Leggeri takes the helm at Frontex", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/fabrice-leggeri-takes-the-helm-at-frontex-Z30Vu6>>, 20.9.2019.

¹⁰⁸ Europeiska kommissionen, "European Agenda on Migration: Securing Europe's External Borders", <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-6332_en.htm>, 20.9.2019.

¹⁰⁹ Frontex, *Annual information on the Commitments of the Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report 2016*, s. 10.

¹¹⁰ Europeiska kommissionen, *Vacancy for the Executive Director (Grade AD 14) of the European Agency for the management of operational cooperation at the external borders of the Member States of the European Union (Frontex)* (Bryssel 2014), s. 1.

needs of children, unaccompanied minors, victims of human trafficking[...]"¹¹¹. Enligt EU:s Charter of Fundamental Rights har Frontex rollen att bättre förebygga människohandel, ta del av undersökningar på gärningsmän, och effektivare skydda offer som kvinnor och barn.¹¹²

EU:s budget för Frontex ökade kraftigt under perioden 2015–2017. 2014 var Frontex budget 93 miljoner euro när den senare ökade med över 50 % till 142 miljoner euro 2015. Efter förändringar under 2016 växte Frontex budget till 232 miljoner euro när Frontex fick mera tillgång till medlemsländernas personal och fordon. 2017 ökade budgeten igen till 302 miljoner euro.¹¹³ EU överlag skall hjälpa medlemsländer med ekonomiskt stöd som exempelvis Italien vilket har länge fått ett större stöd från EU och Frontex med att hjälpa till att kontrollera migrationen över Medelhavet. Under 2015 kom cirka 150 000 människor till Italien och både nya mottagningscentrum behövdes och äldre centrum behövde uppgraderingar. Europeiska kommissionen bidrog med 19 miljoner euro under 2015 och har planerat att ge upp till 560 miljoner euro 2014–2020.¹¹⁴ Under den större flyktingkrisens början i Grekland under 2015, då cirka 700 000 människor kom, bidrog EU med 80 miljoner euro 2016 till Greklands myndigheter, till internationella organisationer och till varierande icke-statliga organisationer som hjälpte att kontrollera migrationen och skydda flyktingar.¹¹⁵

Frontex personals huvudsakliga uppgift under flykting- och migrantkrisens början 2015 var att skydda EU:s gränser, kontrollera flykting- och migrantströmmen och förhindra illegal invandring. Deras fokusområden låg inom riskanalys, delning av information, ordna gemensamma åtgärder mellan medlemsländerna som räddningsinsatser och träning av gränsmyndigheter samt snabba svarssystem mot de större migrationsströmmarna.¹¹⁶

¹¹¹ Europaparlamentet och EU-rådet, *Regulation (EU) No 1052/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013: establishing the European Border Surveillance System (Eurosur)* (Bryssel 2013), s. 14.

¹¹² *EU Strategy 2012*, s. 10–12.

¹¹³ Europaparlamentet, *Protection of EU external borders* (Bryssel 2019), s. 7.

¹¹⁴ Europeiska kommissionen, "Managing the Refugee Crisis – Italy: State of Play Report", <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/italy_state_of_play_report_en.pdf>, 3.10.2019.

¹¹⁵ Europeiska kommissionen, "Managing the Refugee Crisis – Greece: Progress Report", <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/managing_the_refugee_crisis_-_greece_state_of_play_report_20160210_en.pdf>, 3.10.2019.

¹¹⁶ EU, "European Border and Coast Guard Agency (Frontex)", <https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_en>, 3.10.2019.

I december 2015 ansågs Frontex vara för ineffektiv av Europeiska kommissionen och EU-rådet.¹¹⁷ Den transnationella migrationen av människor till Europa ledde till nästan en miljon flyktingar och migranter under 2015 vilket utgjorde många problem för EU. Därför kom en idé om stora budgethöjningar och om att utveckla Frontex till att bättre förbereda EU för ytterligare flykting- och migrantvågor med en ny reglering.¹¹⁸ Reglering 2016/1624 kom i kraft 6 oktober 2016 och Frontex omorganiserades i en ny struktur med en verkställande och vice verkställande direktör, fem divisioner, ett kabinett och kontor samt olika arbetsgrupper.¹¹⁹ Frontex fick också det nya formella namnet Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån. Med regleringen utökades Frontex ansvar med att både leda nationella gränsväsenden och gemensamma europeiska insatser för att skydda flyktingar och stärka gränserna. Enligt Artikel 7 i regleringen började Frontex lyda under Europaparlamentet och EU-rådet som hade rätt att övervaka Frontex verksamhet.¹²⁰

4.1 Identifikation och skydd av offer och potentiella offer

Att skydda offer och potentiella offer för människohandel är en av de viktigaste åtgärderna mot människohandel. EU-strategins första fokusområde handlar om att identifiera offer och ge stöd åt de mest utsatta grupperna som är potentiella offer för människohandel. Att identifiera offer har varit en av Frontex huvudroller tillsammans med att också identifiera gärningsmän och att öka effektiviteten av gränskontrollerna.¹²¹ Frontex är en av nio EU-institutioner som hjälper till att identifiera offer och potentiella offer för människohandel. Till Frontex ansvar hör främst utbildningen av gränsvakter som i många fall kan vara de enda myndigheter som offer och potentiella offer möter när de kommer till EU.¹²² Därför är det ytterst viktigt för brottsförebyggande att ge vakterna den rätta utbildningen för att kunna identifiera offer och potentiella offer före de sätts i någon form av tvångsarbete eller sexuell exploatering.

¹¹⁷ Europeiska Kommissionen, "A European Border and Coast Guard to protect Europe's External Borders", <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6327_en.htm>, 3.10.2019.

¹¹⁸ Frontex, *Risk Analysis for 2016* (Warszawa 2016), s. 5.

¹¹⁹ Frontex, "Organisation – Structure", <<https://frontex.europa.eu/about-frontex/organisation/structure/>>, 3.10.2019.

¹²⁰ Europeiska kommissionen, *Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016: on the European Border and Coast Guard and amending Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council and repealing Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council, Council Regulation (EC) No 2007/2004 and Council Decision 2005/267/EC* (Bryssel 2016), s. 13–15.

¹²¹ Frontex, *Situational Overview on Trafficking in Human Beings* (Warszawa 2011), s. 21.

¹²² Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 37.

4.1.1 Referenssystem och utbildning

Den första åtgärden i strategin tar upp nationella och transnationella referenssystem. Från slutet av 2012 skulle EU:s medlemsländer sätta upp nationella referenssystem med riktlinjer och hjälp för polisen och gränsväsenden att lättare identifiera och registrera offer för människohandel. Under åren skulle kommissionen utveckla riktlinjer för att förbättra referenssystemen och hur ansvaren skulle delas upp. Detta skulle leda till ett transnationellt referenssystem 2015 som skulle länka upp alla medlemsländernas system.¹²³

Ett större referenssystem åstadkoms till stor del under 2015 och 2016 med Transnational Referral Mechanism Model (TACT)- projektet som EU har finansierat och som sköttes mestadels av International Organization for Migration (IOM). TACT-projektet tar upp EU:s strategi och om hur Frontex, EU:s gränsbevakningar och polisväsenden har en viktig roll i att sköta identifikation och skydd av offer.¹²⁴ Tiden att utveckla sådana system tar en lång tid och dess inverkan under flykting- och migrantkrisen har inte varit stor men TACT-systemet utvecklades ändå konstant. Datan i TACT-systemet uppdateras digitalt och kan sedan delas vidare i elektronisk form, pappersform, fotokopior och inspelningar av intervjuer. Frågeformulär om människohandel användes i EU under 2015–2017 till migranter och flyktingar. Formuläret var 8 sidor långt och inkluderade frågor om privat information, hur personerna lurades in i människohandel, hur de exploaterades och om de hade dokument som kunde bevisa det.¹²⁵

Schengen Information System (SIS) var det största systemet som användes i EU för förhindrandet av människohandel och kontroll av migrationen. SIS hade en större inverkan när TACT ännu var under utveckling. Förändringar gjordes 2016 för att förbättra systemet med bland annat förstärkt datasäkerhet och ökad användning ansiktsigenkänning och fingeravtryck för identifikation.¹²⁶ Frontex ordförande Fabrice Leggeri nämner problem som har uppkommit med SIS till följd av bristande resurser och hur Frontex användning av systemet blev ineffektivt under 2015 och ännu under 2016. Han nämner hur Frontex ändå

¹²³ *EU Strategy 2012*, s. 6.

¹²⁴ IOM, *ENHANCING THE SAFETY AND SUSTAINABILITY OF THE RETURN AND REINTEGRATION OF VICTIMS OF TRAFFICKING: Lessons learnt from the CARE and TACT projects* (Paris 2015), s. 17–18.

¹²⁵ IOM, *TACT SCREENING INTERVIEW FORM – TACT project – Safe and sustainable return and reintegration of victims of trafficking* (Genève 2015).

¹²⁶ Europeiska kommissionen, "Security Union: Commission proposes to reinforce the Schengen Information System to better fight terrorism and cross-border crime", <https://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_en.htm>, 22.9.2019.

försökte fokusera på gränsen mellan Grekland och Turkiet 2015–2016 med att registrera flyktingar och migranter via systemen.¹²⁷

Ett Frontex system som uppdaterades månadsvis gällde information om migrationsrutterna som användes under flykting- och migrantkrisen. På Frontex hemsida uppdaterades information som vilka rutter som användes mest, geografiska områden som land eller hav, vilka medborgarskap migranterna hade och antalet människor som hade kommit.¹²⁸ Det omfattande problemet med flykting- och migrantkrisen under 2015–2017 bevisas med Frontex riskanalys där över en miljon flyktingar och migranter kom längs med rutterna till EU. De flesta flyktingar och migranter som kom genom Västbalkanruten kom också igenom östra Medelhavsruten, se tabell 1.

Tabell 1

Rutter till EU.

Rutter	2015	2016	2017
Östra Medelhavsruten	885 000	182 000	42 000
Västbalkanruten	764 000	130 000	12 000
Centrala Medelhavsruten	154 000	181 000	119 000

Källa: Frontex, *Risk Analysis for 2016* (Warszawa 2016), s. 6, 16–17; Frontex, *Risk Analysis for 2017* (Warszawa 2017), s. 18–19; Frontex, *Risk Analysis for 2018* (Warszawa 2018), s. 18.

Problem uppkom längs gränserna när migrationsströmmarna tog sig till EU:s gränser. Gränsvakterna hade liten tid att kunna identifiera offer och potentiella offer för människohandel med att undersöka deras situation och om de var i riskzonen för exploatering. Enligt Frontex har varje gränsvakt oftast endast sekunder på sig att identifiera brottslig verksamhet. Utöver migrantströmmarna sker över 700 miljoner in- och utträden i hela EU varje år. Större delen av människorna är del av Schengen-området som tillåter fri rörelse, men ändå översansträngs referenssystem som SIS av miljontals resenärer från länder utanför Schengenområdet och systemet behövde utvecklas mera under 2016. Antalet

¹²⁷ Spiegel online, "EU Border Office Chief on Refugee Crisis: 'We Should Have No Illusions'", <<https://www.spiegel.de/international/europe/frontex-s-fabrice-leggeri-no-sign-of-refugee-numbers-falling-a-1075141.html>>, 3.10.2019.

¹²⁸ Frontex, "Migratory Map", <<https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>>, 11.10.2019.

flyktingar och migranter som kom under krisen blev naturligtvis mycket lägre med lite över en miljon inträden till EU. Ändå har det fortfarande varit svårt att kunna göra effektiv statistik och registrering. Frontex påstår att de har noggrann statistik på flyktingar och migranter men har ifrågasatts ifall det är korrekt att kalla det noggrann statistik. En del av statistiken är fortfarande antaganden och olika uppskattningar som har sammansatts.¹²⁹

För att identifiera och registrera offer och potentiella offer behövdes mera utbildning för gräns- och sjöbevakare. Frontex träningsmanual *Handbook on Risk Profiles on Trafficking in Human Beings* inkluderade frågeformulär och instruktioner som användes under flykting- och migrantkrisen. Frontex träningsmanual placerade fokus på tre moduler: medvetenhet, identifikation och intervjuer.¹³⁰ Under intervjuprocesser ställs frågor av offer och potentiella offer där intervjuaren går igenom bevis, skapar en trygg miljö för intervjuobjektet med exempelvis separata intervjuer, ger utrymme för dem att återge deras egen berättelse och går igenom berättelsen igen ifall intervjuobjektet vill ändra eller förklara saker bättre.¹³¹ Till träningen av gränsvakter som deltog i identifikation och intervjuer hörde lektioner, träningsmaterial med detaljerad information om hur människohandel fungerar, information om gärningsmän och specifik träning runt identifikationen av utsatta grupper som barnoffer.

Enligt Halil Akbas avhandling och hans implementering av situationsanpassad brottsförebyggande görs separata intervjuer med mer utsatta grupper som kvinnor för att identifiera och hjälpa offer och potentiella offer från att bli utsatta för exploatering. Det här gäller speciellt potentiella offer som kommer från utlandet och kanske inte har bekanta i landet eller inte förstår språket. Orsakerna varför man gör separata intervjuer är att försvåra situationen för människohandlare som vill att offren hastigt tar sig genom gränskontroller eller flygplatser och samtidigt öka offrens möjligheter att ta sig bort från människohandlarna.¹³²

Utbildning av gräns- och sjöbevakare runt människohandel var ännu bristfällig under 2015. Sedan 2016 har Frontex satt mera fokus på nationalnivå genom att ge information och träning mot människohandel till experter i både EU-länder och icke-EU länder. Det gjordes i två olika steg med den första fasen eLearning som var ett utbildningssystem via internet och som

¹²⁹ Sergio Carrera och Elspeth Guild, 'Addressing Irregular Migration, Facilitation and Human Trafficking: The EU's approach', *Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings: Policy Dilemmas in the EU*, red. Sergio Carrera och Elspeth Guild (2016 Bryssel), s. 4–7.

¹³⁰ EU-rådet, *Handbook on trafficking in human beings - indicators for investigating police forces* (Bryssel 2015), s. 9–11.

¹³¹ Frontex, *Fundamental Rights Training for Border Guards: Trainers' Manual* (Warszawa 2013) s. 108–110.

¹³² Akbas, s. 53, 144.

gjordes enskilt av gränsofficerarna. Den andra fasen var train-the-trainers course mellan utbildare och officerare för att ge färdigheter åt dem att utbilda andra gränsofficerare.¹³³ Experter under Frontex ledning skötte utbildningen med hjälp av träningsmanualen, och medlemsländernas gränsvakter tränades för att utföra många av de praktiska ärendena. Gränsvakter eller konsulat skall kontakta de nationella myndigheterna för att ge information om offer och potentiella offer som data om ålder, kön, nationalitet, vilken form av exploatering och eventuella identitetshandlingar. Alla dokument gällande åtgärder mot människohandel som har gjorts av Frontex, EU och andra organisationer ska finnas tillgängliga på intranät vid gränskontrollerna och konsulaten.¹³⁴

Utbildning gjordes också via Virtual Aula som är ett system vilket gränsofficerare kan använda via Frontex hemsida. Frontex använde för att dela information om träning och organisation till EU:s medlemsländer och samarbetsländer.¹³⁵ Frontex träningssessioner med polisväsenden berör polisenheter som är mera specialiserade på att förhindra transnationella brott. Utbildning av olika polisenheter som exempelvis K-9 polisenheter fokuserade på människohandel och smuggling av droger och vapen.¹³⁶

4.1.2 Identifikation av offer

Den andra åtgärden handlar om identifikation av offer för människohandel som är baserat på riktlinjer som är uppsatta av Europeiska kommissionen och Frontex träningsmanual. Under flykting- och migrantkrisen blev identifikationen av offer och potentiella offer svårare på grund av att många migranter och flyktingar saknade dokument. Det fanns också exempel där flyktingar och migranter medvetet undvek myndigheterna för att undvika deportering eller om de ansåg att hjälpen de kunde få från gränsmyndigheterna skulle förhindra dem att nå en mer önskad destination som exempelvis Tyskland.¹³⁷

¹³³ Frontex, *Frontex' Single Programming Document 2016 – 2019*, s. 61–62.

¹³⁴ Europeiska kommissionen, *Reference Document: Guidelines for the identification of victims of trafficking in human beings. Especially for Consular Services and Border Guards*, (Bryssel 2013), s. 4–6.

¹³⁵ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 31.

¹³⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Annual Report of the Secretary General on Police-Related Activities 2015* (Wien 2016), s. 86–87.

¹³⁷ Anette Brunovskis och Rebecca Surtees, 'Identifying trafficked migrants and refugees along the Balkan route. Exploring the boundaries of exploitation, vulnerability and risk', *Crime, Law and Social Change* 72; 1 (Denver, Amsterdam 2019), s. 82–84.

Enligt Frontex fanns det bevis på hur migranter hade samarbetat med människosmugglare och människohandlare för att bättre undgå Frontex och andra myndigheter.¹³⁸ Frontex åtgärder var att försöka identifiera dem via identitetshandlingar och ställa frågor om deras situation ifall de var potentiella offer för människohandel. Ett sätt att locka dem är att försöka skapa trygghet så de inte blir rädda för deportering. Men i många fall vet inte offren att de är utsatta för människohandel och de undviker myndigheterna istället för att kontakta dem. När offren en gång mottas av exempelvis bordellmammor blir deras dokument beslagtagna, de sätts i tvångsprostitution eller annat tvångsarbete, och det är oftast svårt för dem att kontakta myndigheterna igen.¹³⁹

Under 2015 och 2016 var antalet identifierade offer väldigt lågt i EU och de flesta som blev identifierade som både offer och gärningsmän var från EU-länder som Rumänien, Ungern och Bulgarien. Under flykting- och migrantkrisen var antalet identifierade offer från länder i Afrika söder om Sahara, Mellanöstern och Sydasien därmed mindre än offer från Europa. Av de registrerade offren från icke-EU länder var 51 % utsatta för sexuell exploatering, 32 % för tvångsarbete och 17 % för andra former av exploatering.¹⁴⁰

Viktigt att nämna är att inte alla EU:s medlemsländer har gett data om offer från icke-EU länder till Europeiska kommissionen. Några medlemsstater som Ungern och Rumänien har endast gett lite data vilket gör att statistiken är långt från komplett.¹⁴¹ Antalet icke-EU medborgare som sökte internationellt skydd i EU på grund av människohandel under 2015–2016, se tabell 2.

Tabell 2

Medborgarskap av icke-EU offer för människohandel.

Medborgarskap (icke-EU)	2015–2016
Nigeria	2048
Eritrea	287
Afghanistan	213
Pakistan	203
Sudan	167
Ghana	129

¹³⁸ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 41.

¹³⁹ EU-rådet, *Handbook on trafficking in human beings - indicators for investigating police forces*, s. 19.

¹⁴⁰ Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 86–87.

¹⁴¹ Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 86, 96–98.

Etiopien	119
Somalia	103
Kamerun	100
Uganda	99
Sierra Leone	64
Irak	61

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 86–87.

EU ansåg att över 200 offer för människohandel kunde direkt kopplas till flykting- och migrantkrisen 2015–2016. Antalet offer är antagligen högre eftersom siffrorna i statistiken endast visar de som EU är övertygade om att har en koppling till flykting- och migrantkrisen, se tabell 3.

Tabell 3

Medborgarskap av icke-EU medborgare som kan direkt kopplas till flykting- och migrantkrisen under 2015–2016.

Medborgarskap (icke-EU)	2015	2016	Sammanlagt
Nigeria	56	69	125
Somalia	6	23	29
Afghanistan	1	17	18
Kamerun	4	10	14
Irak	2	10	12
Gambia	5	6	11
Etiopien	2	2	4
Uganda	0	3	3

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 223.

Siffrorna för 2017 är oklara och rapporten med statistik för 2015–2016 publicerades av EU i december 2018. En uppdatering för 2017 kommer möjligtvis publiceras under slutet av 2019 eller 2020.

Under flykting- och migrantkrisen blev ”hotspots” eller koncentrationsområden vid EU:s externa gränser viktiga, speciellt vid Italiens och Greklands gränser. Hotspots är sektioner vid EU:s gränser där flykting- och migrantsströmmarna var som störst under 2015.¹⁴² Insatser vid områdena leddes delvis av Frontex, andra EU-byråer, medlemsländernas gräns- och

¹⁴² Frontex, *Annual Activity Report 2015* (Warszawa 2016), s. 16.

sjöbevakningsmyndigheter, internationella organisationer och några icke-statliga organisationer. Vid gränserna och under insatserna hade Frontex upp till 1500 gästofficerare (engelska: Guest Officer) som var under direkt ledning eller som stödde Frontex. Under insatserna var gästofficerarna delaktiga på fartyg, flygplan och patrullbilar.¹⁴³ Vid hotspots assisterade Frontex de italienska och grekiska myndigheterna med att ta fingeravtryck och registrera flyktingarna och migranterna, gjorde intervjuer med dem och anordnade resor hem för dem som inte fick sitt uppehållstillstånd igenom.¹⁴⁴ Via det kunde Frontex senare ge beslut om flyktingarna och migranterna om de kunde förflyttas och söka asyl i andra EU-länder. Referenssystemen skulle speciellt hjälpa dem som mest behöver internationellt skydd vilket inkluderade offer och potentiella offer för människohandel.¹⁴⁵ Frontex officerare skulle ge information till migranterna och flyktingarna, göra speciella säkerhetsåtgärder och undersökningar, och ge möjligheten för offren att söka internationellt skydd. Flyktingar och migranter hade möjlighet att frivilligt rapportera till Frontex officerare om de var i risk för människohandel.¹⁴⁶

Efter förhandsgranskningarna vid koncentrationsområdena sattes flyktingar och migranter till antingen flyktingläger eller till mottagningscentra som hade etablerats för dem som söker asyl eller utsatta grupper som behöver skydd. Däremot har centrumen kritiserats för att inte vara tillräckliga för att skydda potentiella offer för människohandel enligt en rapport av Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). OSCE påstår att mottagningscentrumen inte är passande utrymmen för många offer och att det ökar riskerna för flyktingar och migranter att komma i kontakt med människohandlare. Det är på grund av bristen på skydd och resurser för offren, inte tillräcklig kunskap om människohandel hos personalen och frånvaron av skilda utrymmen för mer utsatta grupper. Ett annat problem enligt rapporten är att inte alla har tillgång till långsiktiga hjälpprogram.¹⁴⁷ På grund av den enorma flyktingrörelsen flyttades barn, som redan var fastställda att vara underåriga, till utrymmen tillsammans med vuxna där senare misshandel och sexuellt utnyttjande förekom.¹⁴⁸

¹⁴³ Frontex, "Frontex Operations", <<https://frontex.europa.eu/faq/frontex-operations/>>, 22.9.2019.

¹⁴⁴ European Court of Auditors, *Special Report: EU response to the refugee crisis: the 'hotspot' approach* (Luxemburg 2017), s. 15.

¹⁴⁵ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 16.

¹⁴⁶ OSCE, *From Reception to Recognition: Identifying and Protecting Human Trafficking Victims in Mixed Migration Flows. A Focus on First Identification and Reception Facilities for Refugees and Migrants in the OSCE Region* (Wien 2017), s. 22, 27–28.

¹⁴⁷ OSCE, *From Reception to Recognition: Identifying and Protecting Human Trafficking Victims*, s. 23, 36.

¹⁴⁸ Frontex, *Risk Analysis for 2019* (Warszawa 2019), s. 32–33.

Annat problem för Frontex uppkom då barn angav att de var vuxna för att undvika de skyddssystem som har satts upp av EU för personer som är under 18 år och är ensamkommande. Orsaken varför de ljög var att de trodde att de kunde lättare ta sig till deras slutdestinationer vilket oftast var Väst- och Nordeuropa med länder som Tyskland, Sverige och Storbritannien. Enligt Frontex riskanalys kan människohandlarna utnyttja denna situation när barnen placeras i utrymmen för vuxna där de har mera fritt utrymme och där människohandlare har mera tillgång. Asylsystem för barn som har satts upp försvagas därmed enligt Frontex och arbetet för Frontex blir svårare när ensamkommande barn utan identitetshandlingar anländer. Dessutom fanns exempel där vuxna migranter gav falska påståenden om att de var underåriga för att lättare söka asyl i EU.¹⁴⁹

Metod två av de 25 metoderna inom situationsanpassad brottsförebyggande handlar om att kontrollera tillgången till byggnader och anläggningar som asyl- och mottagningscentra. Det görs för att skydda offer och potentiella offer från människohandel.¹⁵⁰ Medan skötseln av mottagningscentra för flyktingar och migranter är under medlemsländernas ansvar, assisterade Frontex med hur man bäst kan skydda offren via deras handbok och utbildningen av säkerhetsvakter. Frontex satte upp arbetsgrupper som skulle träna personal angående kontrollen av ingångarna, hjälp åt de mer utsatta grupperna och speciellt utveckla bättre skydd för barn.¹⁵¹

I främst södra Italien sattes upp koncentrationsområdena som förbättrade registrering och skydd för migranter och flyktingar. Problem uppstod när vissa migranter senare undvek mottagningscentralerna för att undkomma registrering och i många fall lämnade de bara mottagningscenter utan registrering och identitetshandlingar. Andra problem som uppkom var våld och överbefolkning av flyktingläger vid koncentrationsområden där övervakningen var stundvis inte tillräcklig.¹⁵²

Frontex arbete med att identifiera och hjälpa offer för människohandel hade försvårats främst i Grekland. I Grekland hade satts upp 5 primära koncentrationsområden på öarna Lesbos, Chios, Kos, Leros och Samos. Frontex officerare var närvarande vid alla

¹⁴⁹ Frontex, *Risk Analysis for 2019*, s. 32–33.

¹⁵⁰ Freilich och Newman, s. 8.

¹⁵¹ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), “Stronger protection in migration hotspots to guard against human trafficking”, <<https://fra.europa.eu/en/news/2017/stronger-protection-migration-hotspots-guard-against-human-trafficking>>, 3.10.2019.

¹⁵² Frontex, *Risk Analysis for 2017* (Warszawa 2017), s. 8–9.

koncentrationsområden.¹⁵³ Grekland hade kritiserats tidigare för att inte ha haft tillräckligt med skydd för asylsökande redan under 2011, och att migranter hade behandlats uselt redan då.¹⁵⁴ Under 2015–2017 hade Grekland igen anklagats för att de inte tagit hand om de flyktingar och migranter som kom från Turkiet till Europa. Det har inte varit endast Grekland eftersom andra EU-länder som Bulgarien eller Ungern inte heller har följt alla de förordningar som EU har satt upp. Frontex har försökt understöda Grekland och de andra länderna men har insett de problem som uppkommit med införandet av metoder mot människohandel. Separata utrymmen är en av de viktigaste metoderna som varit del av att förhindra exploatering av kvinnor och flickor. Vid flyktingläger och mottagningscentra nära hotspots har European Court of Human Rights (ECHR) satt upp tydliga riktlinjer att skilda utrymmen ska finnas.¹⁵⁵

Den tolfte metoden inom situationsanpassad brottsförebyggande är att avlägsna ”objekten”, det vill säga minska eller ta bort tillgången av människorna som gärningsmännen vill komma åt. Hit hör säkrare och separata utrymmen för kvinnor och barn.¹⁵⁶ Enligt rapporterna hade Grekland brist på utrymmena på grund av saknad på ekonomiska resurser och svårigheterna med att kontrollera den omfattande flykting- och migrantkrisen eftersom större delen tog sig genom Grekland. För att understöda Grekland kunde Frontex mestadels bara ge sin expertis om hur de kunde sätta upp separata utrymmen.¹⁵⁷

Ett pågående problem även för Frontex var bristen på resurser angående både manskap och antalet träningsmanualer under 2015–2016. Handboken mot människohandel fanns i begränsad upplaga och den blev inte heller uppdaterad under 2016. Det fanns speciellt problem med brist på experter vilket ledde till problem med att samla och ordna expertgrupperna för alla utbildningstillfällen.¹⁵⁸ För att hjälpa till med de omfattande problemen gjordes specialiserad träning via ”THB multiplier training” där utbildare gav färdigheter åt andra gränsvakter så att de senare kunde utbilda gränsvakter i sitt eget hemland.¹⁵⁹ Handboken blev också uppdaterad 2017 med mera information om riskerna för barnoffer och människor som kan utsättas för arbetskraftsexploatering. Annat som hjälpte

¹⁵³ Europeiska kommissionen, ”Hotspot State of Play”, <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/press-material/docs/state_of_play_-_hotspots_en.pdf>, 3.10.2019.

¹⁵⁴ Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s. 31.

¹⁵⁵ Europaparlamentet, *Hotspots at EU external border: State of play* (Bryssel 2018), s. 5–6.

¹⁵⁶ Clarke, ’PART ONE: Introduction’, s. 18, 21.

¹⁵⁷ Europaparlamentet, *Victims of trafficking in hotspots* (Bryssel 2019), s. 6–7.

¹⁵⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 96–98.

¹⁵⁹ Frontex, ”Thematic Training”, <<https://frontex.europa.eu/training/thematic-training/>>, 3.10.2019.

Frontex var EU-rådets beslut 9373/16 om att utarbeta riskprofiler som gräns- och sjöbevakare kan använda för att identifiera offer och gärningsmän längs med EU:s gränser.¹⁶⁰ Praktiska beslut som uppsattes var att gränsvakterna skulle uppmana journalister att inte fotografera eller publicera information om offer och därmed skydda dem från människohandlarnas möjliga hämndaktioner mot dem eller deras familjer i hemländerna.¹⁶¹

Förutom hotspots fanns ”Focal Points”, eller speciella gränskontroller, som sattes upp 2014 vid EU:s externa gränser och där Frontex fokuserade på transnationellt brott. Vid de olika gränskontrollerna som bland annat hette FP Phoenix och FP Twins fanns grupper som undersökte människohandel angående sexuell exploatering, tvångsarbete, tvångsäktenskap, exploatering av barn och handel av organ.¹⁶² Europol ledde gränskontrollerna medan Frontex gav sitt stöd i form av gränsofficerare som deltog i insatser.

Situationsanpassad brottsförebyggande metod 10 går ut på den formella övervakningen vilket inkluderar ökad säkerhet som exempelvis mera gränsvakter och kontroller.¹⁶³ Ökade antal ”Border Crossing Points” (BCP), var gränsofficerare kontrollerade och övervakade människor som kom in över landsgränser, försvårade situationen för människohandlare. Till BCP hörde cirka 90 officerare från Frontex som var stationerade i Grekland, Ungern och Bulgarien.¹⁶⁴ Frontex hade under flyktning- och migrantkrisen två gästofficerare vid varje BCP.¹⁶⁵

Frontex och EU fokuserade på länderna i epicentrum och hade i slutet av 2015 utplacerat 477 officerare i Grekland varav 172 av dem deltog på skepp och båtar som patrullerade främst över Egeiska havet. Frontex hade en relativt snabb respons där antalet officerare ökade från 220 officerare i oktober till de 477 i december.¹⁶⁶ Italien hade också många officerare som deltog i Operation Triton. EU och Frontex fokuserade även på Bulgarien där man märkte en

¹⁶⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2017* (Warszawa 2018), s. 110.

¹⁶¹ Frontex, *Fundamental Rights Training for Border Guards: Trainers' Manual*, s. 64, 77.

¹⁶² Rosalva Resendiz och Lucas E. Espinoza, 'The International Law Enforcement Community: Cooperative Efforts in Combating Human Trafficking', *The SAGE Handbook of Human Trafficking and Modern Day Slavery*, red. Jennifer Bryson Clark och Sasha Poucki (Thousand Oaks 2018), s. 477.

¹⁶³ Freilich och Newman, s. 9.

¹⁶⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 83–84.

¹⁶⁵ Frontex, "Frontex Focal Points – The Sea's The Limit", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/frontex-focal-points-the-sea-s-the-limit-LLhpbH>>, 3.10.2019.

¹⁶⁶ Frontex, "Frontex deeply engaged in assisting Greece handle incoming migrants", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-deeply-engaged-in-assisting-greece-handle-incoming-migrants-dpkw5d>>, 3.10.2019.

ökning av identifierade offer under 2016, mer än dubbelt från tidigare året. Till Bulgarien kom många riskgrupper, speciellt ensamkommande barn och gravida kvinnor.¹⁶⁷

Flyktingar, migranter och potentiella offer för människohandel sattes i farliga situationer som trånga utrymmen i bilar där de riskerade att kvävas, dö av överhettning och utmattning, och led brist på förnödenheter. Frontex hjälpte till med att utbilda personal vid gränskontroller och tullkontroller om att undersöka bilar och andra fordon för att upptäcka gömda migranter. Dessa metoder har länge gjorts före 2015 vid gränskontroller mellan Spaniens territorium Melilla och Ceuta som gränsar till Marocko.¹⁶⁸ Under flykting- och migrantkrisen 2015–2017 hade tusentals migranter och flyktingar upptäckts via gränskontroller och som mest under 2015 upptäcktes 3642 människor i fordon, speciellt mellan Turkiet och Bulgarien. Räddningsinsatserna fungerade inte alltid och i ett av de värsta fallen upptäcktes 71 döda människor i en lastbil augusti 2015 vid gränsen mellan Österrike och Ungern.¹⁶⁹ Problem för Frontex och gränsmyndigheterna med att kontrollera migrationen kunde också vara geografiska. Terräng såsom Balkans bergsområden, den grekiska övärlden och havsområdet i södra Medelhavet mellan Italien och Libyen.¹⁷⁰

Insatser mot människohandel och andra transnationella brott både inom EU och utöver EU:s gränser för att både identifiera offer och gripa gärningsmän gjordes via den multidisciplinära brottsbekämpningsgruppen EMPACT. Frontex personal och gästofficerare, i samarbete med Europol och EU-medlemsländer, tog del i tre utav nio stora EMPACT-insatser under 2015–2017,¹⁷¹ nämligen Operation Blue Amber 2015, Ciconia Alba 2016 och Operation Dragon 2017. Insatserna var underordnade det större initiativet EU Policy Cycle 2014–2017 vilket EMPACT riktade mot transnationell organiserad brottslighet.

Operation Blue Amber samordnades med Europol och under insatsen skedde flera mindre insatser varav en var Global Airline Action Days mot illegal invandring och människohandel. Under den större migrationen som skedde under hösten 2015 deltog Frontex i flera mindre insatser. I september och oktober skedde insatsen Luxcar vid EU:s gränser till länder i Västbalkan. Insatsen fokuserade på transnationella brott vilket inkluderade människohandel, illegal invandring och smuggling av droger och vapen. Frontex bidrog med träning runt

¹⁶⁷ Europeiska kommissionen, "Together Against Trafficking in Human Beings: Bulgaria", <<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/Bulgaria>>, 3.10.2019.

¹⁶⁸ BBC, "Spain finds Guinea migrant hidden behind car engine", <<https://www.bbc.com/news/world-europe-34114597>>, 3.10.2019.

¹⁶⁹ Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s. 26, 47.

¹⁷⁰ Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s. 42.

¹⁷¹ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 17.

identifikation och registrering av flyktingar och migranter som att samla deras personliga information och ifall de är till exempel potentiella människohandelsoffer. Inga offer för människohandel identifierades och räddades, men däremot arresterades 60 personer kopplade till människosmuggling¹⁷². Frontex etablerade kommunikation mellan deltagande aktörer under insatserna via säkra radiokanaler och direktsända videoinspelningar. Efteråt delade Frontex information om potentiella offer till Europol och andra institutioner.¹⁷³

Frontex under 2016 var en del av och förberedde många insatser under den större insatsen Ciconia Alba. Insatserna gjordes mera med fokus på att identifiera gärningsmän och illegal invandring, men också för att identifiera offer för människohandel.¹⁷⁴ Ciconia Alba ledde till att 529 offer och potentiella offer identifierades och sattes i skydd¹⁷⁵. Under Ciconia Alba hörde insatser som Operation Danube i oktober 2016 vilket främst skedde vid Ungerns gräns till Serbien. Frontex gästofficerare deltog i identifikationen av offren och senare delade information till Europol.¹⁷⁶

Operation Dragon 2017 hade flera skilda åtgärder som Cyber-Patrolling Week, Joint Action Day Aeolos och Large-Scale Joint Action Day (LS-JAD). Cyber Patrolling Week skedde i juni och var den första stora samordnade operationen på internet som Frontex deltog i mot den evolverande kriminella aktiviteten rörande människohandel. Tillsammans med officerare från Interpol och Europol, gjorde Frontex och Tyskland insatsen Joint Action Day Aeolos mot människohandel och människosmuggling under september 2017. Aeolos ledde till att 13 misstänkta arresterades för människohandel, människosmuggling och innehav av falska dokument. Insatsen skedde i 39 europeiska flygfält innanför och utanför EU. LS-JAD var den sista stora insatsen under 2017 i oktober mot människohandel och människosmuggling. LS-JAD ledde till 102 misstänkta människor för brott som berör människohandel och att 1074 offer identifierades och räddades.¹⁷⁷ De offer som räddades under insatserna kom från hela världen och ingen närmare information om medborgarskap gavs av Europol.

Det är oklart hur många offer och potentiella offer för människohandel som har drunknat eller försvunnit av andra orsaker under vägen från deras ursprungsländer till Europa under 2015–

¹⁷² Europol, *Europol Review 2015* (Haag 2016), s. 38.

¹⁷³ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 63–64, 96.

¹⁷⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 109–110.

¹⁷⁵ Europol, *Europol Review 2016–2017*, s. 66.

¹⁷⁶ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 110.

¹⁷⁷ Europol, "Operation Dragon Delivers Major Blow to Organised Crime", <<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/operation-dragon-delivers-major-blow-to-organised-crime>>, 25.9.2019.

2017. Myndigheterna kan endast göra uppskattningar angående det. Eftersom offer och potentiella offer för människohandel utgör en väldigt liten del av de flyktingar och migranter som har kommit till EU kan man anta att siffran är låg. Bland flyktingar och migranter som kom över Medelhavet var det uppskattade antalet dödsoffer och saknade personer under 2015 3700 människor medan 2016 var antalet högre med cirka 5000 och som lägst 2017 med lite över 3000.¹⁷⁸ I centrala Medelhavet från främst Libyen till Italien och Malta var antalet dödsfall och saknade människor högst med cirka 4600 under 2016.¹⁷⁹

4.1.3 Skydd för barnoffer

Den tredje åtgärden i strategins första fokusområde behandlar identifikationen och skyddandet av barnoffer. Enligt Frontex Risk Analysis Network (FRAN) ökade antalet underåriga som kom till EU under 2015–2017 kraftigt på grund av flykting- och migrantkrisen. Svårigheter uppkom eftersom rutterna kan vara annorlunda för enskilda underåriga än exempelvis för familjer. Enskilda underåriga tog oftare mera risker som osäkrare rutter medan familjer kunde ta mera säkrare vägar till EU. Enligt FRAN behövde underåriga specifika behov gällande både i form av vård och skydd från människohandlare.¹⁸⁰

EU och Turkiet gjorde en överenskommelse i mars 2016 om att stoppa migration och motverka smugglarnas aktivitet.¹⁸¹ Före EU-Turkiet avtalet hade rutterna vid östra Medelhavet varit de främsta inkörsportarna till EU för ensamkommande barn. Under början av 2016 var cirka 40 % av alla flyktingar som kom via sjöss barn (under 18 år). Många underåriga har anslutit sig till grupper med äldre flyktingar och migranter. Enligt Frontex riskanalys har de underåriga varit mest sårbara i situationer av människohandel eftersom de är mera oerfarna och naiva än äldre flyktingar och migranter. Människohandlare kan lättare utnyttja underåriga som inte har anhöriga med i gruppen vilka kan vara mera misstänksamma mot okända potentiella gärningsmän. Speciellt underåriga flickor från Nigeria har varit i riskzon under färden till Europa och när de har kommit fram till EU. Det finns fall där de påstår sig vara myndiga och kan därmed senare lättare lämna mottagningscenter.¹⁸² Enligt

¹⁷⁸ UNHCR, "Mediterranean Situation", <<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>>, 25.9.2019.

¹⁷⁹ Frontex, *Risk Analysis for 2017*, s. 32–33.

¹⁸⁰ Frontex, *FRAN Quarterly: Quarter 2 April – June 2017* (Warszawa 2017), s. 21.

¹⁸¹ Europeiska kommissionen, "EU-Turkey Statement: Two years on", <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180314_eu-turkey-two-years-on_en.pdf>, 18.9.2019.

¹⁸² Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 37.

situationsanpassad brottsförebyggande är det lockande för gärningsmän ifall risken att bli fast minskar. Chansen för människohandlare att utnyttja offer ökar då offren lämnar säkrare utrymmen. Brist på övervakning eller säkerhetsvakter är en av de största farorna för potentiella offer som lämnar mottagningscentrumen. Gärningsmännen undviker därmed hinder för sin verksamhet och kan lättare locka offer.¹⁸³

Frontex VEGA-projekt startade 2014 som ett initiativ mot människohandel av barn. Frontex officerare vid flygplatser hade en roll att identifiera barnoffer. VEGA-projektet har ett eget referenssystem som skall larma myndigheterna ifall brott misstänks och informationen sprids snabbt mellan flygplatser inom EU. Frontex hade VEGA-handböcker om identifikation av barnoffer vilka togs i bruk på 114 flygplatser runtom i Europa.¹⁸⁴ VEGA-projektet är ett exempel på hur Frontex har ökat samarbetet mellan EU:s medlemsländer och sammanställt handböcker med Europas ledande experter runt människohandel.¹⁸⁵

Frontex roll för att förstärka säkerheten för barn via VEGA-projektet var att ge information till flygplatsernas personal så att de kunde identifiera och rädda barnen innan eventuell exploatering kunde ske. Enligt Artikel 2 i EU:s direktiv mot människohandel ska gärningsmän straffas för människohandel i syfte av exploatering, även om barnet inte ännu har blivit utnyttjat. När barn kommer med vuxna från exempelvis ett land i krig eller som har brist på mänskliga rättigheter, sätter Frontex fokus på att registrera de unga ifall det finns misstankar om människohandel eller annan brott. Olika sätt för att identifiera gärningsmän är att iaktta olika tecken på de vuxnas eller barnens beteenden som kan väcka misstankar. Sådant beteende kan vara nervositet som om den vuxna vill brådska ta sig ur situationen, kommentarer från barnet som verkar vara inövade, och om barnet agerar först på ett sätt runt den misstänkta och senare annorlunda åtskilt med kontrollanterna. Den vuxna kan ha falska dokument eller kan ljuga om orsakerna bakom deras vistelse.¹⁸⁶ Värt att nämna är att i de flesta fall där vuxna med falska dokument förekommer, är de fortfarande en förälder eller en vårdnadshavare som inte är misstänkta för människohandel.

Under flykting- och migrantkrisen hade VEGA-projektet ingen stor inverkan på antalet offer som hittades och räddades men bidrog till att barn i riskzon registrerades. 2015 ledde VEGA-projektet till att 22 barn rapporterades vara i risk för människohandel vilket slutligen ledde till

¹⁸³ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 20.

¹⁸⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 91.

¹⁸⁵ Frontex, *VEGA Handbook: Children at airports – Children at risk on the move: Guidelines for border guards* (Warszawa 2015), s. 6–7.

¹⁸⁶ Frontex, *VEGA Handbook*, s. 15–16, 31–32.

att två barn sattes in i de transnationella referenssystemen.¹⁸⁷ Under 2016 ledde en insats med 19 deltagande medlemsländer vid 15 flygplatser till att ett ensamkommande barn togs hand om och åtta falska dokument upptäcktes.¹⁸⁸ VEGA-insatser under 2017 registrerade Frontex inte några barnoffer för människohandel, men sex fall av smuggling av barn förekom. Ytterligare tre unga flickor stoppades som var i risk för att utsättas för könsstympning i deras hemländer.¹⁸⁹ Exempel på flyktingar och migranter var en 14-årig pojke från Afrika söder om Sahara som kom ensam till Frankfurt am Mains flygplats 2015. Han blev utfrågad om sin situation av en tränad officerare och en tolk efter att han tagits till ett barnvänligt område, en metod som rekommenderas enligt VEGA-handboken¹⁹⁰. När ingen ytterligare information kunde fås om pojkens situation och ingen kontakt kunde göras med släktingar, fördes pojken till ett barnhem i Frankfurt.¹⁹¹

Frontex samarbetar mycket med Europol eftersom byrån sätter mycket fokus på människohandel och samlar data runt både offer och gärningsmän. Speciellt barnoffer har både Europol och Frontex satt fokus på. Under 2015–2017 identifierades 985 barnoffer från länder utanför EU vilket inkluderade en stor del syrier, irakier, afghaner, nigerianer och ghananer.¹⁹² Det är oklart hur mycket Frontex har inverkat på identifikationen av de 985 barnoffer som har kommit främst via flykting- och migrantkrisen, men Frontex var delaktig till stor del med utbildningen av gränsvakter i att identifiera potentiella barnoffer och att barnen ska sättas i relevanta referenssystem och skydd.¹⁹³

Metod sex inom situationsanpassad brottsförebyggande är att utöka förmyndarskap vilket kan hjälpa och stöda potentiella offer. Förmyndare kan speciellt hjälpa ensamkommande barn och andra utsatta grupper som unga vuxna.¹⁹⁴ Relevanta referenssystem hjälper med att öka informationen om barnen och deras situation när de sedan tas till barnhem eller separata utrymmen i flyktingläger och mottagningscentrum. Om underåriga flyktingar och migranter undviker de relevanta skyddsmekanismerna utsätts de för en större risk för människohandel eller annat brott.

¹⁸⁷ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 89.

¹⁸⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 87.

¹⁸⁹ Frontex, *Frontex Evaluation Report. Joint Operation VEGA Children 2017: Operations Division Joint Operations Unit Air Border Sector* (Warszawa 2017), s. 5.

¹⁹⁰ Frontex, *VEGA Handbook*, s. 24.

¹⁹¹ Frontex, "Helping vulnerable children at EU borders", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/helping-vulnerable-children-at-eu-borders-onUMZz>>, 3.10.2019.

¹⁹² Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union* (Haag 2018), s. 11.

¹⁹³ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 37.

¹⁹⁴ Freilich och Newman, s. 8.

Skydd för barn blev ibland en svår fråga i de fall där de hade gifts bort till äldre män i sina hemländer eller i till exempel Turkiet och Libanon innan barnen kom till EU. Ett annat problem var äldre män från främst Gulfstaterna som reste till flyktingläger i Europa för att gifta sig med flickor och senare försökte föra barnen från Europa till Gulfstaterna. Vissa av männen var även misstänkta för människohandel eller hade annars tvivelaktig bakgrund.¹⁹⁵ Frontex hade svårt att stoppa det när de inte hade ansvar över medlemsländernas flyktingläger och mottagningscentrum, och kunde därmed bara ge expertisråd till EU:s myndigheter för att försöka förhindra det.

4.1.4 Upprätthålla kontakt med offer

Den sista åtgärden var att upprätthålla kontakten med offer och potentiella offer.¹⁹⁶ Kontakten behölls för att ge bättre information om deras rättigheter enligt EU:s lagar som Dublinförordningen och mänskliga rättigheter.¹⁹⁷ Dublinförordningen gör att flyktingen eller migranten har rätt att söka asyl i det första EU-medlemslandet som de kommer till, eller om de har spenderat fem månader i landet.¹⁹⁸ Frontex officerare hade en skyldighet att följa Frontex Code of Conduct som hade utarbetats tillsammans med andra EU-institutioner, UNHCR och EU:s medlemsländer. Kapitel 2 i Code of Conduct har Artikel 4 om grundläggande rättigheter och Artikel 5 om internationellt skydd. Enligt artiklarna har Frontex en skyldighet att upprätthålla grundläggande mänskliga rättigheter, ge information om offrens och flyktingars rättigheter när de kommer till EU, och att hjälpa dem söka asyl samt internationellt skydd.¹⁹⁹

Frontex förberedde sig för att hjälpa utsatta offer för människohandel och flyktingar med speciellt utvalda officerare som hette ”Fundamental Rights Officers” (FRO). Deras ansvar handlade främst om planering och att ta emot flyktingar och offer, kunna reagera snabbt med att registrera och ge skydd åt dem, och att hjälpa till med speciella behov för kvinnor, barn

¹⁹⁵ The National Rapporteur on Trafficking in Human Beings and Sexual Violence against Children in the Netherlands, *Vulnerability up close: An explanatory study into the vulnerability to human trafficking* (Haag 2016), s. 43–45.

¹⁹⁶ Europeiska kommissionen, *Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, s. 4–5.

¹⁹⁷ Frontex, *Fundamental Rights Training for Border Guards: Trainers' Manual*, s. 105.

¹⁹⁸ Europeiska kommissionen, ”Country responsible for asylum application (Dublin)” <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en>, 3.10.2019.

¹⁹⁹ Frontex, *Code of Conduct: Applicable to all persons participating in Frontex operational activities* (Warszawa 2017), s. 7–8.

och handikappade.²⁰⁰ Frontex hade en skyldighet att ge all relevant information och visa var de kunde söka asyl och internationell skyddsstatus. Medlemsländerna hade sedan skyldigheten att undersöka ansökningarna för att godkänna eller avslå dem.²⁰¹ Frontex hade medgett att det hade varit brist på manskap och resurser för FRO vilket försvårade arbetet under flykting- och migrantkrisen. Andra problem var att Frontex inte hade utarbetat sin strategi helt runt mänskliga rättigheter ännu under 2017 eftersom Frontex inte hade publicerat något utkast på sin uppdaterade strategi angående grundläggande mänskliga rättigheter.²⁰²

Det var viktigt att upprätthålla kontakten med offer i länder som Grekland, Italien och Tyskland dit flyktingar och migranter mestadels kom. De flesta FRO befann sig i länderna, och hade ökat sin roll i att identifiera och hjälpa offer för människohandel. Tyskland var speciellt effektivt med att erbjuda varierande metoder för att hjälpa offer för människohandel. Tyska icke-statliga organisationers erbjöd hjälp, stödlinjer infördes och Service center gav information, träning och hjälp till de som hade utsatts för människohandel eller var i riskzon.²⁰³

EU hade nämnt i båda sina uppföljningsrapporter från 2017 och 2018 om EU:s strategi att det hade varit framgångar för Frontex med att ge bättre information till offer och potentiella offer. Emellertid hade EU insett att det var svårt att effektivt ge över information under flykting- och migrantkrisen på grund av misstag i referenssystem, svårigheter att identifiera offer och problem med att hjälpa barnoffer att utnyttja sina rättigheter.²⁰⁴

4.2. Förebyggande av människohandel

Strategins andra fokusområde handlar om förebyggandet av alla olika former av människohandel. Medan det första fokusområdet inom strategin berör brottsförebyggande, är det andra fokusområdet inriktat specifikt på förebyggande av människohandel. EU:s brottsförebyggande av människohandel innebär att motverka människohandlarnas

²⁰⁰ Frontex, *Global compact on refugees SECOND DRAFT: FRONTEX Fundamental Rights Officer's Observations* (Warszawa 2018).

²⁰¹ Frontex, "Fundamental Rights at Frontex", <<https://frontex.europa.eu/fundamental-rights/fundamental-rights-at-frontex/>>, 19.9.2019.

²⁰² Frontex, *Fifth Annual Report: Consultative Forum on Fundamental Rights 2017* (Warszawa 2018), s. 5–7.

²⁰³ Europeiska kommissionen, "Together Against Trafficking in Human Beings: Germany", <<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/Germany>>, 3.10.2019.

²⁰⁴ Europeiska kommissionen, *Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, s. 4–5; Europeiska kommissionen, *Second Report on the Progress Made in the Fight Against Trafficking in Human Beings*, s. 9.

verksamhet, stöda privata organisationer att bekämpa människohandel och att sätta upp medvetenhetskampanjer om förebyggande av människohandel.²⁰⁵

4.2.1 Motverka människohandlarnas affärsmodell

Första åtgärden är att motverka större kriminella organisationers affärsmodeller för att göra det svårare för människohandlarna att utföra brott. Brottsförebyggande av människohandel är också viktig att göra utanför EU:s gränser där Frontex deltar i gränsöverskridande brottsbekämpning. Inom EU har Europol och Eurojust mera ansvar när det kommer till att motverka affärsmodellen men Frontex har också sitt ansvar när det kommer till att förhindra människohandlarnas och människosmugglarnas verksamhet.

Metod 14 inom situationsanpassad brottsförebyggande handlar om att motverka affärsmodeller för kriminella organisationer. Enligt situationsanpassad brottsförebyggande skapar gärningsmän nätverk som kan analyseras och motverkas på olika vis.²⁰⁶ Frontex riskanalys går ut på att se vad människohandlare och människosmugglare gör för att öka chanserna för flyktingar och migranter att ta sig till EU-länder, och hur gärningsmännen stödjer deras nätverk och ökar sin tillgång på offer. Både människohandlare och människosmugglare lockar flyktingar och migranter med att de kan undvika identifikation av EU:s myndigheter som kontroll av dokument och fingeravtryck om de befinner sig inom EU:s gränser. Speciellt om de tar sig till medlemsländer som är delaktiga i Schengenområdets fria rörlighet av människor och varor.²⁰⁷

Övervakningen av transnationella brott under flykting- och migrantkrisen gjordes via program som CLOSEYE och European Union Satellite Centre (SatCen) vilka användes för att övervaka EU:s gränser. CLOSEYE var ett system för att utvärdera teknologier rörande gränssäkerhet och gav senare data till det större systemet European Border Surveillance System (Eurosur). Informationen användes av Frontex och EU:s medlemsländer för att kunna göra snabbare insatser beroende på migrationsläget.²⁰⁸ Under Frontex och medlemsländernas insatser användes Eurosur för att samla data runt aktiviteter längs libyska kusten med hjälp av

²⁰⁵ *EU Strategy 2012*, s. 5, 8.

²⁰⁶ Freilich och Newman, s. 15–16.

²⁰⁷ Frontex, *Western Balkans Quarterly: Quarter 3 July–September 2017* (Warszawa 2018), s. 13.

²⁰⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 124–125.

fotografier tagna av satellit eller flygplan.²⁰⁹ Frontex gick via SatCen som skötte informationen om satellitbilder vilket underlättade övervakningen av hamnar, kustområden och rutter där flyktingar och migranter reste från Nordafrika till Europa. SatCen blev en viktig del av Operation Sophia i centrala Medelhavet där SatCen hjälpte att identifiera flera rutter till Nordafrika. Informationen som samlades användes för att motverka smugglarnas och människohandlarnas verksamhet.²¹⁰

En metod som Frontex hade gjort under flykting- och migrantkrisen var att konfiskera och senare förstöra migrantbåtar efter insatser i Medelhavet. Tanken var att bryta både människosmugglarnas och människohandlarnas affärsmodeller med praktiska initiativ så att båtarna inte kunde återanvändas.²¹¹ Att konfiskera och förstöra människohandlarnas och smugglarnas fordon passar in i situationsanpassad brottsförebyggandes fjärde och femte metoder. Metod fyra handlar om att avleda gärningsmän på olika sätt från att göra brott som bland annat att beslagta deras fordon och därmed hindra deras verksamhet.²¹² Metod fem handlar om att kontrollera gärningsmännens verktyg eller vapen vilket också passar in i Frontex strategi med att konfiskera och förstöra deras färdmedel.²¹³

Insatser som gjordes för att motverka gärningsmännens verksamhet var åtgärder som Operation Sophia, Operation Poseidon och mindre insatser i Västbalkan. I samband med Operation Sophia understödde Frontex Italien och Malta för att övervaka centrala Medelhavet under 2015–2017. Det 138 sjömil breda området mellan Malta och italienska ön Sicilien hör till EU:s farvatten och patrulleras främst av italienska kustbevakningen.²¹⁴ Operation Sophia ledde till att över 100 människosmugglare och människohandlare arresterades och cirka 500 båtar förstördes.²¹⁵

Den ökade patrulleringen av den italienska gräns- och kustbevakningen tillsammans med Frontex och andra institutioner verkade ha en effekt eftersom människosmugglare och människohandlare var tvungna att höja priset för migranterna att resa med deras båtar. Detta

²⁰⁹ EEAS, *Strategic Review on EUNAVFOR MED Op Sophia, EUBAM Libya & EU Liaison and Planning Cell* (Bryssel 2018), s. 19.

²¹⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 16, 58.

²¹¹ Violeta Moreno-Lax 'The EU Humanitarian Border and the Securitization of Human Rights: The 'Rescue-Through-Interdiction/Rescue-Without-Protection' Paradigm*', *Journal of Common Market Studies* 2018 (New York 2018), s. 128.

²¹² Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 18–19.

²¹³ Freilich och Newman, s. 9–10.

²¹⁴ Europeiska kommissionen, *EU OPERATIONS in the MEDITERRANEAN SEA* (Bryssel 2016).

²¹⁵ EU-rådet, "Saving Lives and at sea and targeting criminal networks", <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/migratory-pressures/sea-criminal-networks/>>, 29.9.2019.

har bevisats under den mindre insatsen Triton i centrala Medelhavet 2017 då omhändertagna flyktingar och migranter meddelat att de behövt betala mera än vanligt då det fanns högre risk att bli gripna på vägen.²¹⁶ I flera fall verkar det ha haft mera negativa effekter på flyktingarnas och migranternas situation eftersom det var tvungna att betala mera, än positiva effekter med att förhindra människosmugglarnas och människohandlarnas verksamhet.

Konfiskeringen av deras fordon ledde till farliga situationer för gränsmyndigheterna. Människosmugglare hade försökt med våld att få tillbaka sina fordon av gräns- och sjöbevakare. Det hände två gånger under 2015 då gränsbevakare hölls under pistolhot av människosmugglare. Gärningsmännen hade mestadels använt dyra och bättre utrustade båtar vilket var en stor orsak till varför de ville behålla fartygen. En stor nackdel var att gärningsmännen istället började använda sämre utrustade båtar eller gummibåtar som inte borde använts för längre färder vilket ledde till högre antal dödsfall i Medelhavet under exempelvis oväder.²¹⁷

Frontex har varit del av brottsförhindrandet i Grekland på grund av landets geografiska läge under flykting- och migrantkrisen och för att Grekland är ett av de största riskländerna för människohandel i EU. Operation Poseidon i Egeiska havet började 2006 och avslutades 2015. Insatsen ersattes då av Poseidon Rapid Intervention. Frontex deltog för att hjälpa Grekland att motverka de kriminella organisationernas affärsmodell med att konfiskera fordon, vapen och dokument. Frontex samarbetade med NATO, Grekland och Turkiet under 2016 för att utveckla arbetet runt kustbevakning och stoppa människohandel och smuggling. Frontex ledde delvis 31 skepp från 8 olika länder vilka deltog i 900 räddningsinsatser. Det ledde exempelvis till att 48 000 människor räddades under januari-maj 2016.²¹⁸

Exempel på människohandel i Grekland var afghaner som hade letts in i tvångsarbete inom jordbruk och byggarbete. Speciellt ensamkommande afghanska barn hade utsatts för sexuell exploatering i Grekland.²¹⁹ Under 2017 räddades fyra afghanska offer och tre afghaner som var misstänkta för människohandel arresterades.²²⁰ Grekiska myndigheter, Europol och Eurojust deltog mera i att motverka gärningsmännens verksamhet vid Grekland men Frontex

²¹⁶ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 19.

²¹⁷ Frontex, *Risk Analysis for 2016*, s. 44.

²¹⁸ Europeiska kommissionen, *EU OPERATIONS in the MEDITERRANEAN SEA*, s. 2; Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 20.

²¹⁹ US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2018* (Washington, D.C.), s. 203.

²²⁰ Europeiska kommissionen, "Together Against Trafficking in Human Beings: Greece", <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/greece_en>, 29.9.2019.

hade deltagit med samordnande och informationsdelning under insatser. Frontex roll ökade vid hotspots under 2015 efter ett avtal med Europol.²²¹

Efter 2016 skulle Frontex öka samarbetet mellan EU:s medlemsländer och potentiella EU-länder för att skapa en mer enad respons mot människohandlarna. Samtidigt uppkom två större problem i samband med det ökade samarbetet. Det första var människohandlare från icke-EU länder på andra sidan Medelhavet som var svåra att gripa och åtala. Det andra var offer som hade fått order av gärningsmännen att inte kontakta eller prata med myndigheterna. Offren kunde också välja att inte prata om gärningsmännens verksamhet när de eller deras familjemedlemmar riskerade att utsättas för hämndaktioner.²²²

Insatser gjordes i Västbalkan tillsammans med EU-länder som Ungern, vilket gränsade till området, och potentiella EU-länder som Makedonien och Serbien. Frontex fokuserade på att bland annat beslagta gärningsmännens fordon och verktyg. Under en två veckor lång insats i juni 2017 som var del av Joint Action Day Danube II. Insatsen ledde till att sju människosmugglare och människohandlare arresterades, 24 stulna fordon konfiskerades och många falska dokument hittades vilka gärningsmännen avsåg att använda eller sälja.²²³

Verkställande direktör Fabrice Leggeri uppmärksammade svårigheterna med att motverka smugglares och människohandlares affärsmodell. Enligt honom har de kriminella organisationerna blivit mer flexibla och det har blivit svårare att motarbeta deras verksamhet i Västbalkan. Däremot menade han att situationen i Libyen hade blivit bättre 2017.²²⁴ Väpnade grupper som var involverade i människohandel hade inte lika lätt att utföra sin verksamhet i Libyen. Många av de väpnade grupperna hade mist mark eller splittrats i mindre fraktioner som gjorde att de blev svagare.²²⁵ De kunde fortfarande utöva kontroll över många flyktingar och migranter som kom till landet från Afrika söder om Sahara.

Leggeri gav också kritik till icke-statliga organisationer under flykting- och migrantkrisen. Han hade kritiserat dem för att fortsätta indirekt med människohandel genom att rädda

²²¹ Europol, *Europol Review 2016–2017*, s. 10.

²²² Maria Ionannou och Miriam S.D. Oostinga 'An empirical framework of control methods of victims of human trafficking for sexual exploitation', *Global Crime*, 16:1 (London 2014), s. 35.

²²³ Frontex, "Frontex leads international operation against organised crime at EU's land borders", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-leads-international-operation-against-organised-crime-at-eu-s-land-borders-bGpyTh>>, 3.10.2019.

²²⁴ EUobserver, "Rise in criminal smuggling gangs challenges EU policy", <<https://euobserver.com/migration/141486>>, 27.9.2019.

²²⁵ Mikael Eriksson och Elias Bohman, *The Second Libyan Civil War: Security developments during 2016–2017* (Stockholm 2018), s. 14–15.

migranterna och att därmed uppmuntra människohandlare att fortsätta med sin verksamhet. I en intervju med *Die Welt* från februari 2017 uppgav han att de icke-statliga organisationernas arbete har varit ineffektivt och i själva verket hjälpt människohandlarna. Under början av 2017 stod icke-statliga organisationer för cirka 40 % av alla räddningsinsatser, vilka många av dem gjordes med liten eller ingen samverkan med Frontex och EU-ländernas gräns- och sjöbevakningsmyndigheter.²²⁶

I sin tur hade Frontex kritiserats för att de hade anklagat icke-statliga organisationer för att indirekt hjälpa smugglare och människohandlare att fortsätta med sin verksamhet. Icke-statliga organisationen Médecins Sans Frontières eller Läkare Utan Gränser har hävdats att de försökt kontakta Frontex om kommentarerna som har gjorts av Leggeri men att inga svar hade återkommit. Humanitära förespråkaren Aurélie Ponthieu från Läkare Utan Gränser sade om räddningsinsatserna: "What is the alternative but to let even more people die? We are not encouraging the smugglers, but it is not our job to act as a law enforcement agency ... [and] not our job to cooperate with law enforcement agencies about the smugglers."²²⁷ Problemen att många flyktingar och migranter dog på vägen till Europa var den största orsaken varför icke-statliga organisationer fortsatte med sin verksamhet. Samtidigt sade flera icke-statliga organisationer att det inte var deras skyldighet att samarbeta med Frontex och EU:s medlemsstaters myndigheter med potentiell information om smugglarna. Frontex hade olika svar på situationen där Leggeri fortsatte kritisera icke-statliga organisationer, samtidigt som andra personer inom Frontex nämnde att de icke-statliga organisationerna inte var problemet utan riktade kritiken till endast människohandlare och människosmugglare. Frontex talesperson Izabella Cooper sade att de inte ville beskylla icke-statliga organisationer utan istället samarbeta och föra en öppen dialog med dem.²²⁸

²²⁶ Die Welt, "Rettungseinsätze vor Libyen müssen auf den Prüfstand", <<https://www.welt.de/politik/deutschland/article162394787/Rettungseinsatze-vor-Libyen-muessen-auf-den-Pruefstand.html>>, 3.10.2019.

²²⁷ The Guardian, "NGO rescues off Libya encourage traffickers, says EU borders chief", <<https://www.theguardian.com/world/2017/feb/27/ngo-rescues-off-libya-encourage-traffickers-eu-borders-chief>>, 3.10.2019.

²²⁸ Agenzia d'informazione, "Frontex: we are not accusing NGOs. "Human traffickers are the real enemies. More resources are needed." <<https://www.agensir.it/europa/2017/05/05/frontex-we-are-not-accusing-ngos-human-traffickers-are-the-real-enemies-more-resources-are-needed/>>, 11.10.2019.

4.2.2 Samarbete med samhället och medvetenhetskampanjer

Andra och tredje åtgärderna i strategins andra fokusområde är samarbete med den privata sektorn som är en viktig del för att kunna minska efterfrågan av billig arbetskraft. Frontex och andra EU-institutioner fokuserade på medvetenhetskampanjer och information till den privata sektorn samt till allmänheten.²²⁹ Inom EU var åtgärder som exempelvis att ge information till företag om tvångsarbete och undervisning om människohandel i skolor och universitet. För att öka kommunikation mellan samhällsorgan och det civila samhället ordnades möjligheter för folk att kontakta myndigheterna angående människohandel som via jourtelefoner och rådgivning.²³⁰

Metod 23 inom situationsanpassad brottsförebyggande handlar om att aktivera samhället och medvetandegöra ett specifikt brott. Åtgärderna kan vara små där exempelvis kortare fraser och nyheter delas för att uppmärksamma brottet i samhället.²³¹ Allmänheten vet redan att människohandel och tvångsarbete är mycket grova brott, men en större medvetenhet om den stora omfattningen av människohandel och hur det påverkar offer är ett sätt att uppmärksamma problemet. Medvetenhetskampanjer kan också förebygga brott med att ge information till potentiella offer som kan hjälpa dem att identifiera varningstecken innan de luras in i någon form av tvångsarbete. Akbas nämner åtgärder för att öka medvetenhet och ge information till potentiella offer. För att minska på exploatering har han föreslagit utdelning av flygblad, fokusera på minoriteter eller personer från mer utsatta regioner, och att göra specifika intervjuer med potentiella offer vid flygplatser.²³²

Frontex deltog i medvetenhetskampanjer med bland annat VEGA-projektet och konferenser som gjordes inom EU och utanför EU med länder i Afrika söder om Sahara. VEGA-projektet blev en viktig del av spridning av information om människohandel. Under 2015 hölls flera seminarier i flygfält som Arlanda flygplats i Stockholm, Otopeni flygplats i Bukarest och andra flygplatser i EU. 100 000 informationslappar delades ut runtom i EU:s flygplatser.²³³ Under 2016 skapade Frontex flera material rörande medvetenhet om människohandel som

²²⁹ *EU Strategy 2012*, s. 8.

²³⁰ Barrett och Shaw, s. 24–25.

²³¹ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 24; Freilich och Newman, s. 4.

²³² Akbas, s. 56, 144.

²³³ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 89.

exempelvis videor vilka innehöll generell information om hur människohandel fungerade och om VEGA-projektets insatser.²³⁴

Informationskampanjer under flykting- och migrantkrisen som leddes av Frontex var generellt inte offentliga utan var mer riktade till EU-ländernas juridiska institutioner, polis- och gränsväsenden, och internationella organisationer. Frontex arbetade för utvecklat samarbete mellan EU:s medlemsländer med mera seminarier och utdelande av träningsmanualer.²³⁵ Frontex ledde större konferenser runt människohandel via VEGA-projektet, och diskussioner med gräns- och sjöbevakningsbyråer i EU-länder och icke-EU länder från Västbalkan och ENP.

Under 2015 tog Frontex del av flera internationella konferenser i Europa om deras arbete med EMPACT-gruppen och om Frontex utbildning rörande brottsförebyggande av människohandel.²³⁶ 2016 höll experter från Frontex tre konferenser tillsammans med över 20 afrikanska länder via samarbetet Africa-Frontex Intelligence Community (AFIC). Under konferenserna hölls diskussioner om brottsförebyggande runt både människohandel och människosmuggling.²³⁷ 2017 deltog Frontex i en konferens där 139 deltagare kom från flygplatsmyndigheter från alla större EU-länder och flera icke-EU länder som Turkiet och Serbien. Representanter från Frontex höll föredrag om identifikation av människohandel, Frontex riskanalys och deras arbete mot transnationella brott vid flygplatser.²³⁸

En av de sista större konferenserna av Frontex hölls november 2017. Experter från över 60 länder diskuterade om nya metoder och teknologisk innovation som kunde användas mot människohandel och människosmuggling. Övervakning och gränskontroller har blivit mera effektiv med hjälp av ny teknologi rörande identifikation och utveckling av databaser om gärningsmän och offer.²³⁹ Flera system uppdaterades under flykting- och migrantkrisen som berörde transnationella brott. SIS fick förslag på uppdateringar 2016–2017 med mera information gällande barn i risk för kidnappning och DNA-profiler på saknade personer.²⁴⁰ EU:s databas European Asylum Dactyloscopy Database (Eurodac) uppdaterades med

²³⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 35.

²³⁵ US Congress, "Training Related to Combating Human Trafficking: European Union", <<https://www.loc.gov/law/help/human-trafficking/europeanunion.php>>, 2.10.2019.

²³⁶ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 63.

²³⁷ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 103–104.

²³⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 94.

²³⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 30, 133.

²⁴⁰ Europeiska kommissionen, "Security Union: "Commission proposes to reinforce the Schengen Information System to better fight terrorism and cross-border crime", <https://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_en.htm>, 2.10.2019.

information och fingeravtryck av människor från länder utanför EU och Europa. Annat som uppdaterades var European Criminal Records Information System (ECRIS) som delade ut information om dömda gärningsmän till både EU-länder och icke-EU länder.²⁴¹

4.2.3 Frontex insatser vid och utanför EU:s gränser

Frontex samarbetade med afrikanska myndigheter som den nigerianska National Agency for the Prevention of Trafficking in Persons (NAPTIP). Mest offer för människohandel från Afrika till EU kom från Nigeria och samarbetet med NAPTIP var betydelsefull för att förebygga människohandel under flykting- och migrantkrisen. Samarbetet mellan Frontex och NAPTIP gjordes med att utbyta information och att göra NAPTIP mera effektivt genom utbildning. NAPTIP:s aktioner hade varit relativt framgångsrika och ledde till att offer hade räddats och misstänkta gärningsmän arresterades.²⁴² Under Frontex insatser 2015 räddades flera nigerianska kvinnor från skuldsloveri. Information samlades av offren om hur de lurades och om hur gärningsmännen gick till väga. Exempel är där intervjuade personer berättade att de först betalade för att resa från Nigeria, men offren var inte medvetna om att gärningsmännen lurade dem och offren var tvungna att betala igen när de kom till länder norr om Nigeria som Niger och Libyen. När de en gång kom till Europa var de tvungna att betala ännu mera för att slippa undan sina människohandlare. I många fall kunde de inte ge mera pengar till människohandlarna och blev därmed tvingade in i tvångsprostitution.²⁴³

EU och Frontex, i samråd med NAPTIP, har utfört hemsändningar av nigerianska medborgare från EU och Libyen tillbaka till Nigeria. Under 2017 uppstod bland annat två situationer där först 161 människor returnerades vilket inkluderade 94 kvinnor och 18 barn, och senare 171 människor varav 109 kvinnor och 13 barn. Många av dem hade utsatts för trauma och våld i Libyen och de flesta var potentiella offer för människohandel.²⁴⁴ Det var oklart ifall det var en effektiv lösning av EU och Frontex. De återkommande nigerianska medborgarna hade högre risk att återsättas i människohandel i Nigeria på grund av brist på mänskliga rättigheter och otillräckliga lagar mot tvångsarbete. De kunde också göra resan igen och därmed riskera att sättas in i människohandel ännu en gång. NAPTIP hade ändå

²⁴¹ Europeiska kommissionen, *Security Research and Innovation: Boosting effectiveness of the Security Union* (Bryssel 2017), s. 11.

²⁴² Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017* (Warszawa 2018), s. 27–29.

²⁴³ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2015* (Warszawa 2016), s. 37.

²⁴⁴ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 29.

varit relativt framgångsrika i arbetet mot människohandel i Nigeria där över 3000 offer rehabiliterades under 2003–2017. Organisationen hade också haft 331 fällande domar 2003–2017 men samtidigt hade landet fortfarande ett stort problem med människohandel på grund av att många människor levde i extrem fattigdom.²⁴⁵ Ett annat problem var att Nigeria minskade budgeten för NAPTIP 2016 till 1,65 miljarder naira (cirka 4,6 miljoner euro) från 2,5 miljarder naira (cirka 7 miljoner euro) 2015.²⁴⁶

Under 2015 gjordes olika insatser som var en del av Frontex brottsförebyggande handlingar. Frontex hade utplacerade och ledde skepp som deltog i räddningsinsatser i centrala Medelhavet. Insatsen var del av EUNAVFOR MED som började i november 2014 och bytte namn till Operation Sophia juni 2015.²⁴⁷ Operation Sophia hade varit framgångsrik från november 2014 till juli 2018 då Frontex och främst italienska myndigheter hade tagit fast 148 misstänkta människohandlare, smugglare av människor, vapen och droger samt 550 olika fordon.²⁴⁸

2017 utbildades libyska kustbevakningen under Operation Sophia för att bättre motverka människohandel och kontrollera migrationen. Problem med libyska gräns- och kustbevakningen uppdagades i rapporter om hur delar av den libyska kustbevakningen hade brister i sitt förebyggande av brott och istället hade samarbetat med smugglare och människohandlare. En kustbevakningschef vid libyska staden Zawiya ansågs vara nyckelfigur i ett av de lokala människohandelnätverken.²⁴⁹ Frontex tillsammans med marinen från EU-länder hade svårigheter att förhindra nätverken i ett land i fortsatt krig och misär.

Operation Sophia uppdaterades juli 2017 där punkt 8 betonade mera fokus på förebyggande av människohandlars och smugglars verksamhet. Samtidigt ökade också hjälp och utbildning för den libyska kustbevakningen. Dessutom bestämdes det av Frontex att öka

²⁴⁵ National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons (NAPTIP), "US Rates NAPTIP High In Combating Human Trafficking", <<https://www.naptip.gov.ng/?p=1575>>, 4.10.2019.

²⁴⁶ US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2017* (Washington D.C. 2017), s. 305.

²⁴⁷ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2015*, s. 29.

²⁴⁸ EEAS, *Strategic Review on EUNAVFOR MED Op Sophia, EUBAM Libya & EU Liaison and Planning Cell*, s. 5, 27.

²⁴⁹ Defense News, "EU navies find training Libyan coast guard no easy task", <<https://www.defensenews.com/naval/2017/03/20/eu-navies-find-training-libyan-coast-guard-no-easy-task/>>, 4.10.2019. Defense News är en nyhetstidning som handlar om militära försvar och politik.

övervakningsinsatser och delning av känslig information om människohandel till deltagande aktörer.²⁵⁰

Frontex hade åtminstone sex aktiva gräns- och sjöbevakningsofficerare inom EU Regional Task Force (EURTF). EURTF är en samling experter från Frontex, Europol, Eurojust och European Asylum Support Office (EASO).²⁵¹ Den första EURTF etablerades 2015 på den italienska ön Sicilien och sedan i hamnstaden Piraeus, Grekland. Orsaken var att dela information och utföra brottsundersökningar vid hotspots, hamnar och mottagningscenter för flyktingar och migranter för att förebygga brott.²⁵² Främst var fokus på människosmuggling, människohandel och förfalskning av identitetsdokument samt att göra finansiella undersökningar av kriminella organisationers verksamhet.²⁵³

Frontex hjälpte Italien och Malta även under Operation Triton vilken var en avgränsad under Operation Sophia. Operation Triton var samordnad av Frontex tillsammans med EU:s militära styrkor och gränsväsenden. Insatsen var uppdelad i flera faser med operationellt stöd till räddningsinsatser, arresteringar och konfiskerande av verktyg längs med EU:s gränser, och senare insamlande av information om människohandlarnas och människosmugglarnas rutter och verksamhet.²⁵⁴

Frontex tog mera del av förebyggandet av människohandel under 2016 med den nya regleringen 2016/1624. En stor förändring var Artikel 4 som behandlade mera delaktighet och utbildning för EU-ländernas gränsbevakning. Hit hörde brottsförebyggande av människohandel, effektivare gränskontroller, mera samarbete i insatser och etablera olika mekanismer som skulle garantera säkerhet för offer.²⁵⁵ Exempelvis skulle EU ha snabbare responser under insatser. Det ledde till att Frontex och EU:s medlemsländer skapade snabbinsatsstyrkor som ”Rapid Reaction Pool” vilket inkluderade ett minimum av 1 500 officerare och specialister. Alla EU:s medlemsländers gräns- och sjöbevakare kunde vara delaktiga och skulle mobiliseras inom några dagar vid nödlägen. Snabbinsatsstyrkorna

²⁵⁰ EU-rådet, *Council Decision (CFSP) 2017/1385 of 25 July 2017 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNVAFOR MED operation SOPHIA)* (Luxemburg 2017), s. 61–62.

²⁵¹ Frontex, ”EURTF office in Catania inaugurated”, <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/eurtf-office-in-catania-inaugurated-fcQoSr>>, 4.10.2019.

²⁵² Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 16.

²⁵³ Europol, *Two Years of EMSC: Activity Report Jan 2017 – Jan 2018* (Haag 2018), s. 16–19.

²⁵⁴ Frontex, *General Report 2015* (Warszawa 2016), s. 18–19.

²⁵⁵ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 11.

inkluderade 65 officerare som löd direkt under Frontex ledning.²⁵⁶ Antalet officerare per medlemsland berodde på landets population och geografi, och antalet migranter som kom till EU-landet. Exempelvis Italien var ett betydande land under flykting- och migrantkrisen som bidrog med cirka 125 officerare till Rapid Reaction Pool vilka kunde snabbt mobiliseras för större räddningsinsatser eller åtgärder mot transnationella brott. På grund av Tysklands betydande roll i EU och med den högsta populationen i unionen, bidrog Tyskland med 225 officerare.²⁵⁷

4.3 Ökande arresteringar och information om kriminella organisationer

Tredje fokusområdet i EU:s strategi behandlar ökade brottsmålprocesser mot människohandlare och information om de kriminella nätverkens tillvägagångssätt. Eftersom antalet fällda gärningsmän är låg är det av yttersta vikt att EU skapar gemensamma nätverk som kan överskrida transnationella gränser för att enklare ställa människohandlare inför rätta. Frontex, Europol och andra rättsliga institutioner ska därmed samarbeta för att upprätthålla nätverken.²⁵⁸ Frontex hjälper med att gripa gärningsmän vid EU:s gränser och att samla information om gärningsmännen. Byrån har mindre att göra med de juridiska processerna vilka är främst medlemsländernas ansvar. Viktigt att nämna är att en stor del av de misstänkta gärningsmännen inte blir fällda för människohandel och blir i flera fall befriad från alla anklagelser.

4.3.1 Brottsbekämpningsgrupper och identifikation av gärningsmän

Etablerandet av nationella multidisciplinära brottsbekämpningsgrupper och att identifiera gärningsmän är den första och viktigaste åtgärden inom EU-strategins tredje fokusområde. Frontex bidrar med utbildning av officerare för att identifiera och arrestera människohandlare. Byrån använder också gästofficerare från EU:s medlemsländer som deltar i insatser längs med gränserna, vid hotspots och utanför EU:s gränser.

²⁵⁶ Frontex, *Annual information on the Commitments and Deployments of the Member States to the European Border and Coast Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2017* (Warszawa 2017), s. 22.

²⁵⁷ Europeiska kommissionen, *Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016*, s. 25, 63.

²⁵⁸ *EU Strategy 2012*, s. 9–10.

Integrated Border Management (IBM) är en viktig del av Frontex etablerande av effektivare multifunktionella brottsbekämpningsgrupper. IBM uppstod med reglering 2016/1624 Artikel 4 där Frontex skulle skapa mera samarbete med EU:s medlemsländer och fokusera mera på människohandel och människosmuggling. Via IBM skapade Frontex gemensamma mål mellan EU:s institutioner och medlemsländer på vad som skulle göras under insatser och senare gjordes riskanalys på insatsernas resultat. Frontex delade sedan informationen om resultaten till medlemsländerna.²⁵⁹

Insatser skapades via IBM som Operation Alexis vilket inleddes under slutet av 2016 och skedde mestadels under 2017. Insatsen hölls vid EU:s flygplatser och var uppdelad i två delar. Den första delen handlade om att undersöka människohandel, smuggling av olika föremål och att identifiera falska identitetshandlingar. Andra delen tog upp Frontex utbildning av officerare vid flygplatserna om tillvägagångssätt att identifiera offer och potentiella offer för människohandel från icke-EU länder till flygplatser inom EU.²⁶⁰ Under 2017 deltog 95 gästofficerare vid 34 flygplatser i 22 medlemsländer och fem icke-EU länder. Frontex ansvar var att ge operationellt stöd och ge snabbare responser till nödsituationer som människohandel, ge information till Frontex Risk Analysis Units (FRAU) för att analysera, och för att identifiera svagheter i brottsbekämpningen som kunde förbättras.²⁶¹

Frontex Liaison Officers (FLO) eller sambandsofficerare var specialiserade till att upprätthålla kommunikation och deltog i samordnande av insatser utanför gränserna. Frontex stationerade sambandsofficerare utanför EU i Turkiet från och med 2016, och Niger och Serbien 2017.²⁶² De officerare som är utplacerade i icke-EU länder har varit viktiga för att ge information och utbildning i att kunna identifiera gärningsmän och hjälpa potentiella offer. Speciellt i länder som Turkiet där över tre miljoner flyktingar och migranter befann sig och en del av dem var i risk för människohandel. De fattiga områdena i sydöstra Turkiet var en speciell riskzon där EU och Frontex inte kunde inverka på desto mera, men kunde fortfarande underlätta arbetet mot människohandel genom deras ökade samarbete med Turkiet 2016–2017.²⁶³

²⁵⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 9, 116.

²⁶⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 22.

²⁶¹ Frontex, *Frontex Evaluation Report 2017: Pulsar Concept Joint Operation Alexis 2017* (Warszawa 2018), s. 3–6; Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 84–85.

²⁶² Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 31. Frontex introducerade sambandsofficerare i EU-länder först 2018.

²⁶³ US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2018*, s. 428–429.

Identifikation av och information om gärningsmän är viktig för brottsförebyggande och är en stor del av vad Frontex gör för att försöka ta fast gärningsmännen. Identifikationen baseras på faktorer som gärningsmännens bakgrund, medborgarskap, tillvägagångsmetoder och hur deras organisation fungerar. Under flykting- och migrantkrisen förekom mest människohandlare och människosmugglare från östra och centrala Europa som Rumänien och Ungern. Utanför EU fanns de främst i Västbalkan, Turkiet och Libyen. Geografi har en inverkan där de turkiska kriminella organisationerna är mer involverade med potentiella offer från Mellanöstern medan de libyska gärningsmännen lurade offer från Afrika. Många offer och potentiella offer blev också transporterade av människohandlare och människosmugglare med samma medborgarskap som offren. 88 % av irakiska och 62 % av syriska människosmugglare och människohandlare tenderade att smuggla människor från samma land. Frontex riskanalys behandlade gärningsmännens tillvägagångsmetoder under flykting- och migrantkrisen där offer såldes från gärningsman till gärningsman, och hur offer isolerades och utnyttjades innan de kom fram till deras destinationsområden. Problem uppkom där nuvarande eller tidigare offer själv kunde bli förövare. Bordellmammor som kontrollerade potentiella offer för tvångsprostitution hade i många fall tidigare blivit utsatta för människohandel och arbetade under flyktingkrisen med att rekrytera nya potentiella offer för de kriminella organisationerna.²⁶⁴

Frontex riskanalys tog upp ovanligare metoder som förekom både före och under flykting- och migrantkrisen. Ett exempel är i afrikanska länder som Kamerun, Ghana, Guinea och Elfenbenskusten, men främst i Nigeria där vissa offer utsattes för religiösa ritualer som liknar voodoo-metoder. Metoderna användes av människohandlare för att försöka kontrollera vidskepliga offer. I ritualen tas saker från offret vilket kan vara kroppsliga som hårstrån, eller saker som kläder och föremål. Med ritualerna kunde människohandlare hota att någonting illa kommer att hända åt offren ifall de inte betalade tillbaka sina skulder på något sätt eller om de kontaktade myndigheterna i Europa.²⁶⁵ Trots att majoriteten av befolkningen i länder som Nigeria, Kamerun och andra länder söder om Saharaöknen tror på kristendomen eller islam, kan människohandlare utnyttja fattiga människor inom områden där folkreligioner fortfarande är vanliga.

Under 2015–2016 var siffran på antalet misstänkta människohandlare 6 703 inom EU. Av dem var 78 % misstänkta för människohandel i syfte för sexuell exploatering, 15 % för

²⁶⁴ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 35, 37.

²⁶⁵ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 36.

tvångsarbete och 8 % för andra former av exploatering som exempelvis organhandel. Det är oklart hur många av dem som kan direkt kopplas till flykting- och migrantkrisen 2015–2016. 5 420 av de misstänkta hade EU-medborgarskap.²⁶⁶ Alla medlemsländer har inte gett data till Europeiska kommissionen under 2015–2016 så informationen är ofullständig, se vidare tabellerna 4, 5, 6 och 7. EU-data för 2017 finns inte ännu.

Tabell 4

EU-medborgare arresterade och misstänkta gärningsmän för människohandel.

Medborgarskap (EU)	2015–2016
Rumänien	3 280
Frankrike	612
Bulgarien	337
Tyskland	314
Lettland	161
Belgien	151
Ungern	151
Spanien	79
Kroatien	58
Tjeckien	45

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 122.

Tabell 5

Arresterade och misstänkta gärningsmän för människohandel utanför EU

Medborgarskap (icke-EU)	2015–2016
Nigeria	151
Turkiet	67
Albanien	49
Pakistan	40
Serbien	36
Irak	22
Kamerun	19
Bosnien och Herzegovina	17
Syrien	11
Afghanistan	9

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 125.

²⁶⁶ Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 15, 21–22, 34.

5 979 brottsmålsprocesser gjordes under 2015–2016 i EU. Antalet fällda gärningsmän i hela EU var märkbart mindre, men fortfarande var 2 927 eller ungefär 49 % av dem.²⁶⁷

Tabell 6

Alla fällande domar (inklusive medborgare från både EU- och icke-EU länder) för människohandel i EU:s medlemsländer.

Land	Antal under 2015–2016
Frankrike	1687
Rumänien	585
Italien	146
Nederländerna	124
Bulgarien	85
Österrike	41
Litauen	39
Spanien	35
Tjeckien	35
Slovakien	32

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 100.

Antalet icke-EU medborgare som har blivit åtalade för människohandel under 2015–2016 var 350 personer – 252 2015 och 98 2016. Statistik på fällande domar på icke-EU medborgare fanns inte i källan.

Tabell 7

Åtalade (inte fällande domar)²⁶⁸ icke-EU medborgare misstänkta för människohandel 2015–2016.

Medborgarskap (icke-EU)	2015–2016
Nigeria	87
Albanien	43
Serbien	21

²⁶⁷ Europeiska kommissionen, *Stepping up action towards the eradication of TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS* (Bryssel 2018), s. 2.

²⁶⁸ Europeiska kommissionen, *Data Collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 95. Det är oklart varför det saknas information om fällande domar. Källan nämner att: "The provision of data by Member States on traffickers was, overall, less comprehensive than the data they provided on victims."

Bosnien och Herzegovina	19
Egypten	18
Pakistan	9
Turkiet	7
Eritrea	7
Syrien	5
Irak	4

Källa: Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU*, s. 129.

För EU-länder som är relevanta för flykting- och migrantkrisen finns enskild data under 2017. Nästan alla var åtalade eller fällda för människohandel i syfte för sexuell exploatering.

Tabell 8

Antalet åtalade för människohandel och av dessa fällda gärningsmän i Grekland, Italien, Bulgarien och Tyskland 2017

Land	Åtalade	Fällda gärningsmän
Grekland	63	37
Italien	73	28
Bulgarien	80	59
Tyskland	76	50

Källa: US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2018* (Washington, D.C.), s. 112, 240; US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2019* (Washington, D.C.), s. 112, 206.

Exempel på insatser där gärningsmän greps löd till stor del under EU Policy Cycle som utfördes av EMPACT-gruppen. Frontex deltog i insatser som den vid floden Donau 2016. Operation Danube gjordes tillsammans med Ungern och involverade Frontex gästofficerare i att arresteras människohandlare, människosmugglare och att förhindra annan kriminell aktivitet vid gränsen mellan Ungern och Serbien. Insatsen pågick under en vecka och ledde till att 10 människohandlare och människosmugglare greps. Information samlades och

undersöktes där bland annat konfiskerade mobiltelefoner gav ny data om verksamhet och organisation.²⁶⁹

VEGA-projektet bidrog till att ensamkommande barn eller barn i risk registrerades i referenssystem och förfalskade dokument konfiskerades, men inga misstänkta gärningsmän kopplade till människohandel arresterades under 2015–2016.²⁷⁰ 2017 undersöktes misstänkta människosmugglare och människohandlare där sex fall av människosmuggling av barn förekom under insatser vid 22 flygplatser i Europa med 34 deltagande officerare. Insatserna ledde till fem arresteringar av misstänkta människohandlare och människosmugglare.²⁷¹

4.3.2 Utredningar om gärningsmän

Åtgärd två handlar om att förbättra utredningar kring gärningsmän där Frontex, Europol och Eurojust samarbetar. Personal Data for Risk Analysis (PeDRA) startade som ett pilotprojekt 2014 av Frontex och utvecklades för att processa data om gärningsmän. Informationen spreds sedan till andra EU-byråer och speciellt till Europol.²⁷²

Frontex skapade och skickade Personal Data Packages (PDP) via PeDRA till Europol. Informationen gällde personer involverade i människohandel, människosmuggling och andra transnationella brott. Informationen om människohandelsoffer och smugglade migranter är till stor del exkluderade från datan och därmed fokuseras informationen på gärningsmännen. PeDRA-kanaler ska ge information till Frontex om de misstänkta människohandlarna, smugglarna och personer som på något vis är inblandade. Till en PDP framkommer namn, kön, medborgarskap, och den kriminella organisationen som gärningsmannen tillhör och vem organisationen samarbetar med. Ytterligare information är adresser och registrerade företag, fotografier av gärningsmän och verksamhet, deras kommunikationsmedel och transport samt

²⁶⁹ Frontex, “The agency led two international operations focusing on cross-border crimes”, <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/the-agency-led-two-international-operations-focusing-on-cross-border-crimes-IOPBht>>, 4.10.2019.

²⁷⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 89; Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 87.

²⁷¹ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 90.

²⁷² Frontex, *MANAGEMENT BOARD DECISION No 1/2015 of 7 January 2015 adopting the Programme of Work 2015 and the Budget 2015, including the Establishment Plan* (Warszawa 2015), s. 30, 36.

vilka brott som gjorts. Frontex processar senare datan för att undersöka dess trovärdighet, och om det är lagligt att skicka vidare all information.²⁷³

Under 2016–2017 blev PeDRA-systemet viktigt för att skapa kommunikation mellan Frontex och flyktingar och migranter. Migranter hade hållit kontakt med Frontex via PeDRA-kanaler och andra kommunikationsmedel. Under 2016 bidrog PeDRA-pilotprojektet till att över 2800 intervjuer gjordes som bidrog med information om gärningsmän och deras tillvägagångssätt. Under 2017 hölls cirka 1240 samtal med flyktingar och migranter via kanalerna²⁷⁴. Information som samlades användes först för Frontex riskanalys och processades senare av Europol:s European Migrant Smuggling Centre (EMSC) som hade skapats 2016 som ett direkt svar mot flykting- och migrantkrisen. Information från EMSC hjälpte EU öka kunskap om människohandel, människosmuggling och migrantrutter.²⁷⁵

Via samtalen kunde flyktingar och migranter direkt hjälpa till med brottsmålsprocesser genom sina beskrivningar av gärningsmän och vittnesmål. Under exempelvis 2016 inkluderade informationen över 1800 beskrivningar på personer av intresse och mera ingående information om 273 personer. Ytterligare gav Frontex 1000 telefonnummer och 400 adresser till EMSC.²⁷⁶

Enligt deras aktivitetsrapport från 2015 hände inga större förändringar till Frontex riskanalysnätverk angående kriminella organisationer förutom Frontex utbildningsmanual som fick en mindre uppdatering. FRAN hade fyra möten under 2015 med 29 deltagande EU-länder och Schengenländer där diskussioner tog upp om kvaliteten av information och samordning runt delande av information om människohandel. En expertgrupp sattes upp för att analysera, dela information och samarbeta inom EU för att utveckla utbildning mot människohandel. Det ledde till att Frontex utbildningsmanual mot människohandel uppdaterades 2015.²⁷⁷ Till manualen hörde nya detaljer rörande gärningsmän och kriminella organisationer. Hit hörde att kunna identifiera förövare vilka fungerar som mellanhänder och som kan vara svåra att an hålla och fälla för människohandel.²⁷⁸

²⁷³ European Data Protection Supervisor (EDPS), *Opinion on a notification for Prior Checking received from the Data Protection Officer of Frontex regarding the Processing of Personal Data for Risk Analysis (PeDRA)* (Bryssel 2015), s. 1–3.

²⁷⁴ Europol, *Two Years of EMSC: Activity Report Jan 2017 – Jan 2018*, s. 6.

²⁷⁵ Europol, *Two Years of EMSC: Activity Report Jan 2017 – Jan 2018*, s. 4.

²⁷⁶ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 27, 106.

²⁷⁷ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 65.

²⁷⁸ EU-rådet, *Handbook on trafficking in human beings - indicators for investigating police forces*, s. 20.

Under Ciconia Alba 2016 var Frontex officerare placerade i Europols högkvarter för att samordna verksamhet och utbyta information. Målet var att samla information om de kriminella organisationerna och att undersöka rutter som går till Europa.²⁷⁹ Alla EU:s medlemsländer inklusive 24 icke-EU länder deltog i Ciconia Albas mindre insatser som Joint Action Days (JAD). Åtgärderna under Ciconia Alba ledde till att 72 misstänkta för människohandel och människosmuggling arresterades. Insatser gjordes längs rutterna till och vid EU-gränserna, vid flygplatser och andra riskområden där förekomsten av människohandlare och offer var högre. Offer och potentiella offer från Afrika och Asien räddades bland annat i Grekland och brottslig verksamhet av några kriminella nätverk från Afrika och Asien till Italien blev stoppade.²⁸⁰

Ett exempel under Operation Dragon 2017 var en mindre insats ledd av Europol och som stöddes av Frontex, Interpol och 19 medlemsländer. Åtgärden skedde i oktober och ledde till att 16 människor misstänkta för människohandel och människosmuggling blev arresterade. Några av de 16 var människosmugglare och människohandlare från icke-EU länder som transporterade flyktingar och migranter från Grekland till andra EU-länder.²⁸¹

Situationsanpassad brottsförebyggande utgår inte specifikt från ökande antal arresteringar och fällande domar för brott. Teorin handlar i grunden om att minska möjligheterna för brott. Samtidigt finns enligt Ronald Clarke olika metoder att sätta mera press på de kriminella organisationerna, och därmed förebygga brott.²⁸² Frontex strategi för att identifiera och intervjua offer för att både hjälpa offren och öka informationen om kriminella organisationer hör till specifika metoder för att minska chanserna för gärningsmännen att utnyttja potentiella offer. Akbas nämner också vikten av att intervjua offer för att öka informationen om människohandlare och var exploateringen sker.²⁸³

Under flykting- och migrantkrisen gjordes finansiella undersökningar via JHA-samarbetet på fall av människohandel. Europol, Eurojust och CEPOL ledde finansiella undersökningar av kriminella organisationer och byråerna stöddes av Frontex i form av arbetsgrupper mot

²⁷⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 109–110.

²⁸⁰ Europol, "Global Operation Ciconia Alba Delivers Major Blow to Organised Crime", <<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/global-operation-ciconia-alba-delivers-major-blow-to-organised-crime>>, 4.10.2019.

²⁸¹ Europol, "EU-wide Operations Identify Potential Victims and Suspects of Child Trafficking and Migrant Smuggling", <<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/eu-wide-operations-identify-potential-victims-and-suspects-of-child-trafficking-and-migrant-smuggling>>, 4.10.2019.

²⁸² Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 3–5.

²⁸³ Akbas, s. 146.

människohandel, och information om kontrollundersökningar av potentiella offer.²⁸⁴ Möten rörande människohandel gjordes i vilka alla JHA-byråer deltog. Implementeringen av EU:s strategi diskuterades i Bryssel oktober 2016 under Tenth EU Anti-Trafficking Day.²⁸⁵ Under mötet togs upp rapporter om den ökade sårbarheten för flyktingar och migranter att utnyttjas av människohandlare, mera effektivare åtgärder att kunna åtala gärningsmän och bättre kunna förebygga människohandel.²⁸⁶

4.3.3 Ökad brottsbekämpning transnationellt

Åtgärd tre i EU-strategin behandlar att öka brottsbekämpning transnationellt. För att höja brottsbekämpningen under flyktingkrisen utökade Frontex sitt manskap och sin tekniska utrustning vid EU:s gränser med ökat stöd av EU-länderna. Under 2014–2016 hade Frontex till sitt förfogande ungefär 900–1100 separata utrustningar vilka inkluderade mörkersikte- och radarutrustning, och fordon som båtar, helikoptrar och bilar. Utrustningen kunde kontrolleras direkt av Frontex officerare eller sköttes av medlemsländernas egna gränsbevakare under insatser som ofta leddes av Frontex vid EU:s gränser. 300–400 officerare löd direkt under Frontex.²⁸⁷ Med reglering 2016/1624 introduktion av Rapid Reaction Pool introducerades ytterligare 65 Frontex officerare under 2017. De arbetade med stöd och informationsdelning under insatser med snabbinsatsstyrkorna för att kunna skapa snabbare responser vid gränserna. Med snabbinsatsstyrkorna kunde Frontex få direkt kontroll över bland annat 167 patrullbilar, 20 helikoptrar och 67 patrullbåtar.²⁸⁸

Under flykting- och migrantkrisen fick Frontex en ökad tillgång till EU:s gemensamma gränsbevakningsgrupp EBGT som bestod av officerare och experter. EBGT blev som störst under 2017 då den uppgick till 7080 officerare och experter, nästan dubbelt högre än 2015 när gruppen hade 3751 medlemmar. Frontex hade även bättre tillgång till EBGT efter reglering 2016/1624 i jämförelse med 2015 då utplacering av EBGT-officerare var ännu trögt

²⁸⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), *EU Justice and Home Affairs agencies' cooperation in 2017: Final report* (Lissabon 2017), s. 17.

²⁸⁵ EU-rådet, *EU Justice and Home Affairs Agencies' cooperation in 2016: Final report* (Bryssel 2016), s. 39.

²⁸⁶ Europeiska kommissionen, "Press Conference on the 10th EU Anti-Trafficking Day", <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/10th-eu-anti-trafficking-day_en>, 21.9.2019.

²⁸⁷ Frontex, *Annual information on the Commitments of Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2015* (Warszawa 2015), s. 7–9; Frontex, *Annual information on the Commitments of the Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report 2016*, s. 11–13.

²⁸⁸ Frontex, *Annual information on the Commitments and Deployments of the Member States to the European Border and Coast Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report 2017*, s. 22, 32.

och ineffektivt på grund av brist på resurser.²⁸⁹ EBGT-officerarna arbetade främst med gränskontroll, insatser utanför EU:s gränser, samt identifikation och registrering av migranter. Frontex och medlemsländerna kunde via EU förhandla om hjälp och om hur stor personal som behövdes från EBGT. Under 2015–2016 hade Frontex tillgång till cirka 1500 officerare från EBGT. Under 2017 ökades antalet officerare till 1868 som blev överenskomna att delta i insatser.²⁹⁰

Frontex ökade sin delaktighet vid centrala Medelhavsrutten 2017 där flykting- och migrantkrisen fortfarande var intensiv. Frontex och Italien hade möten i juli 2017 där de diskuterade om Operation Triton och hur de skulle gå vidare med insatserna.²⁹¹ Under andra hälften av 2017 ökade Frontex närvaro i Italien där de hade till förfogande nästan 400 officerare och personal, 12 fartyg, tre flygplan och fyra helikoptrar. De löd under byråns kontroll för att motverka både människohandel och människosmuggling. Frontex tog till hjälp egna system som Multipurpose Aerial Surveillance System eller MAS-systemet som utvecklades 2017 och blev en del av Eurosur. MAS-systemet förmedlade direktsända videor och data från centrala Medelhavet direkt till högkvarteret i Warszawa.²⁹²

4.3.4 Öka kunskap om kriminella organisationer

Den fjärde åtgärden fortsätter med brottsbekämpning transnationellt med att öka kunskap om människohandlarna och deras nätverk. Frontex insamlande av riskanalys och annan information kan delas till icke EU-länder som Turkiet och Serbien. Frontex riskanalys använder sig av liknande metoder som polisväsenden tillämpar. Poliser och specialister inom brottsförebyggande undersöker platser och tidpunkter där gärningsmän utfört brott för att kunna samla information om tillvägagångsmetoder och rutiner. Att urskilja en modus operandi eller med andra ord tillvägagångssätt är viktigt för att förstå hur gärningsmännen begår ett brott. Enligt situationsanpassad brottsförebyggande kan Frontex både öka riskerna

²⁸⁹ Frontex, *External Evaluation of the Agency under Art. 33 of the Frontex Regulation: Final Report* (Warszawa 2015), s. 70, 107.

²⁹⁰ Frontex, *Annual information on the Commitments and Deployments of the Member States to the European Border and Coast Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report 2017*, s. 13–14, 18.

²⁹¹ Frontex, "Frontex and Italy hold first meeting of working group on operation Triton" <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-and-italy-hold-first-meeting-of-working-group-on-operation-triton-0qdvsf>>, 4.10.2019.

²⁹² Frontex, "EU Member States and Frontex show support for Italy at meeting to discuss Operation Triton", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/eu-member-states-and-frontex-show-support-for-italy-at-meeting-to-discuss-operation-triton-BQUaRu>>, 4.10.2019.

och hindren för gärningsmännen att utföra människohandel om både tillvägagångssätt och lokalisering av brottsplatser identifieras.²⁹³

I konfliktrelaterade zoner inriktar sig de kriminella organisationernas modus operandi på de mest utsatta grupperna. De är oftast fattiga människor, utsatta minoriteter eller internt omplacerade flyktingar. Fenomenet hade observerats i Syrien och Turkiet där flyktingar, speciellt kvinnor och flickor, hade varit de mest sårbara och blivit de främsta målen för människohandlare. Kvinnor och barn var sårbara också i Afrika då somaliska och sudanesiska flyktingar kom till Libyen. I Europa längs med den västra Balkanrutten hade det förekommit fall av ensamkommande afghanska, syriska och irakiska män och pojkar som hade lurats eller tvingats in i någon form av exploatering.²⁹⁴ Av icke-EU länderna i Västbalkan satte EU mest fokus på Serbien där över 6000 flyktingar och migranter fanns i flyktingläger och mottagningscenter 2017. Cirka hälften av flyktingarna och migranterna i förläggningarna var från Afghanistan och 34 % var ensamkommande barn.²⁹⁵

Det modus operandi som försvårade arbetet för Frontex och gränskontroller under flykting- och migrantkrisen var då människohandlare och människosmugglare uppmanade till massmigration där officerare blev överväldigade av situationen vid exempelvis hotspots.²⁹⁶ Att utföra effektiva metoder mot människohandel blev därmed svårt när så många migranter kom på en gång. Under sommaren och hösten 2015 var gränsbevakningen överväldigad speciellt vid Greklands gräns till Turkiet, och sedan mellan Serbien och Ungern. Längs med den västra Balkanrutten till EU kom under endast juli–september 2015 cirka 236 000 syrier och 21 000 irakier.²⁹⁷

Modus operandi handlar inte endast om gärningsmännens verksamhet utan också om myndigheternas egna handlingar. Delar av Frontex information är inte tillgänglig för allmänheten på grund av att Frontex försöker skydda information som berör deras egen modus operandi. Om informationen frisläpps kan kriminella organisationer utnyttja det och därmed försvåra Frontex och EU:s arbete. Dessutom kan flyktingar och potentiella offer för människohandel utsättas för större fara. Ett exempel var en rapport om centrala Medelhavsrutten 2016 där flera delar av texten hade tagits bort för att censurera

²⁹³ Freilich och Newman, s. 3.

²⁹⁴ OHCHR, *Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children*, A/71/303 (New York 2016), s. 7–8.

²⁹⁵ Frontex, *Western Balkans Annual Risk Analysis 2017* (Warszawa 2017), s. 26.

²⁹⁶ Europol och Interpol, *Migrant Smuggling Networks: Joint Europol-INTERPOL Report* (Haag, Lyon 2016), s. 9.

²⁹⁷ Frontex, *Western Balkans Quarterly: Quarter 3 July–September 2015* (Warszawa 2016), s. 14–15.

verksamheten.²⁹⁸ Till andra exempel hör deras handbok om insatser till sjöss där flera sidor har censurerats helt. På sidan 73 har det skrivits: ”The non-disclosed parts contain detailed information regarding the modus operandi of law enforcement officials.[...] Their publicity would expose the working methods applied [...] and thus facilitate irregular migration and other cross-border crime such as facilitation of irregular immigration, trafficking in human beings[...].”²⁹⁹

Censurering av den egna modus operandi och vissa andra detaljer hör till metod 20 inom situationsanpassad brottsförebyggande. Polisväsenden och gränsbevakningsmyndigheter försöker stoppa information från att komma ut till allmänheten om både känslig information rörande den egna verksamheten och om gärningsmännens tillvägagångssätt. Orsaken är att framgångsrika kriminella tillvägagångssätt kan kopieras av andra kriminella organisationer som utför samma typ av brott.³⁰⁰

Enligt Frontex utför människohandlare brutala tillvägagångssätt, men även människosmugglare kunde agera våldsamt mot flyktingar och migranter. Människosmugglarna kunde utsätta många flyktingar och migranter för våld i Libyen eller under färden till Europa. Fall förekom där hundratals flyktingar och migranter sattes i båtar som var menade för 10–20 människor. Människosmugglare kunde öka sina inkomster om många fler betalade för resan även om båtarna sjönk eller om fordonen inte kunde återfås. Människosmugglarna satte också upp en modus operandi för migranterna där de skulle sända ut nödsignaler först efter 6–7 timmar ute på Medelhavet. Det gjordes för att migranterna skulle ta sig bort från Libyens farvatten där libyska kustbevakningen opererade. Istället skulle de färdas till italienska farvatten för att försöka locka italienska sjöbevakningen att rädda dem, men detta ledde till att mera båtar sjönk under den långa färden.³⁰¹

För att kunna undersöka de kriminella organisationerna från främst Nigeria och Libyen krävdes ett större samarbete mellan Frontex och afrikanska länder via AFIC-samarbetet. AFIC skapades 2010 för att öka säkerheten och utbyte av information mellan Frontex och afrikanska länder. Under flykting- och migrantkrisen skulle informationsdelandet öka och

²⁹⁸ Frontex, *NGOs operating in the Central Mediterranean Sea* (Warszawa 2016), s. 2.

²⁹⁹ Frontex, *Handbook to the Operational Plan: Joint Maritime Operations* (Warszawa 2014), s. 73–77.

³⁰⁰ Freilich och Newman, s. 9

³⁰¹ Frontex, *FRAN Quarterly: Quarter 1 January – March 2015* (Warszawa 2015), s. 22–23.

samarbete trappas upp för att reducera människohandel, människosmuggling och illegal immigration.³⁰²

Politiska situationen och geografiska distansen gjorde det svårt för EU och Frontex att ha en större inverkan på vissa afrikanska länder inom AFIC som Nigeria, Niger och Mali i jämförelse med länder inom ENP som Libyen där EU har närmare samarbete när det kommer till transnationella brott. Samarbetet underlättades under 2016–2017 då konflikten inom Libyen nedtrappades och de kriminella organisationerna försvagades. Däremot var vissa kriminella organisationer i Nigeria väldigt utvecklade och deras nätverk sträckte sig från Nigeria ända till Italien. Flera av de kriminella organisationerna var dessutom små och mera sammanslutna grupperingar bestående av familjer som var svåra att identifiera och arrestera.³⁰³

Under Operation Sophia 2015–2016 fanns planer på att militarisera Medelhavet för att stoppa migrationen, och idén delades av många institutioner som EU, FN:s säkerhetsråd och NATO. Tanken var att visa militär styrka för de kriminella organisationerna. Frontex började leda flera patruller i Medelhavet mellan Italien och Libyen. Ibland ledde patrullerna till mindre skärmytslingar mellan myndigheter och gärningsmän. Situationerna ledde emellanåt till att migranter skadades eller dog under skottlossningarna.³⁰⁴ Gärningsmän som var del av mindre kriminella organisationer kunde oftare vara under påtryckningar själva och riskera våld av större kriminella organisationer.³⁰⁵ När underordnade gärningsmän var under större påtryckningar och ökad stress, ledde det till mera hotfulla situationer där både migranter och räddningsmyndigheter var i fara. Rättsväsenden beaktar denna risk när de försöker hjälpa offer.

Frontex riskanalys gällande människohandlare som verkar vid flyktingläger och mottagningscentrum visar att människohandlare är villiga att bege sig nära områden där gärningsmännen själva riskerar att gripas.³⁰⁶ Den fjärde metoden inom situationsanpassad brottsförebyggande är att avleda gärningsmännen från att göra brott. Frontex hade ökat sin information om hotet av människohandlare vid sådana utrymmen där gärningsmännen hade mera möjligheter att komma åt potentiella offer. Europol hade gjort mera åtgärder angående problemet under flykting- och migrantkrisen då byrån satte upp en större grupp av upp till

³⁰² Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 7.

³⁰³ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 27.

³⁰⁴ Moreno-Lax, s. 128–129.

³⁰⁵ Freilich och Newman, s. 13.

³⁰⁶ Frontex, *Risk Analysis for 2017*, s. 41.

200 utredare vid hotspots och flyktingläger.³⁰⁷ Trots att Europol ledde projektet hade Frontex fortfarande en viktig roll med att arbeta nära Europol utredare. Frontex assisterade med experter och delade information för att hjälpa Europol att förhindra gärningsmän från att komma åt offer genom att öka säkerheten vid flyktinganläggningar.³⁰⁸

Några flyktingläger i Libyen, Grekland och Italien har uppmärksammats för den dåliga behandlingen av flyktingar och migranter. Att gripa gärningsmän som exempelvis våldsamma vakter vid flyktingläger i Libyen och människohandlare utanför flyktingläger i Grekland var inte enkelt och det krävdes ordentliga förundersökningar och övervakningsprocedurer för att se till att gärningsmännen kunde gripas. Ett exempel var ett mottagningscenter i Lampedusa, Italien som blev del av ett större nigerianskt kriminellt nätverk. Kvinnor och flickor från speciellt Nigeria hade blivit lurade och transporterade till länder som Spanien och andra västeuropeiska länder.³⁰⁹

4.4 Utökat samarbete mellan Frontex och andra aktörer

EU-strategins fjärde fokusområde handlar om att förstärka det existerande samarbetet mellan viktiga aktörer och skapa mera sammanhållning i olika handlingsfrågor. Hit hör de nuvarande samarbetsfrågorna om människohandel i EU och hur samarbetet kunde bli mer gränsöverskridande, speciellt till icke-EU länder som Turkiet och Libyen. EU-strategins fjärde fokusområde innehåller tre åtgärder som inte har desto mera att göra med Frontex (mestadels olika projekt av Europeiska kommissionen) och tas därmed inte upp i avhandlingen.³¹⁰

4.4.1 Samarbete på EU-nivå

Till första åtgärden hör förstärkandet av samarbetsmekanismer på EU-nivå. Reglering 2016/1624 hade lett till att Frontex blev mera mångsidigt och kapabel till att samarbeta med mera aktörer. Förtroendet för Frontex var också högt och ändringen fick mycket stöd av flera

³⁰⁷ Europaparlamentet, *Victims of trafficking in hotspots*, s. 6.

³⁰⁸ Europol, "Europol setting up team of 200 investigators to deploy to migrations hotspots", <<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-setting-team-of-200-investigators-to-deploy-to-migration-hotspots>>, 30.9.2019.

³⁰⁹ Europol, *Two Years of EMSC: Activity Report Jan 2017 – Jan 2018*, s. 14.

³¹⁰ *EU Strategy 2012*, s. 11–12.

EU-institutioner som Europeiska kommissionen och Europaparlamentet, och EU:s medlemsländer som Italien och Grekland. Beslutet godkändes helt efter en rekordkort tid av nio månader mellan december 2015 och oktober 2016.³¹¹ Flera större förändringar gjordes angående mera resurser och utveckling av nya teknologier även före beslutet godkändes.

Artikel 4 i regleringen om IBM tar upp det utvidgade samarbetet och samordnandet mellan EU:s medlemsländer runt transnationella brott och gränskontroller. Utöver det tas upp tekniska och operationella metoder angående olika insatser i Schengenområdet. Solidaritet mellan EU:s medlemsländer ska trygga finansiering till Schengens och medlemsländernas kvalitetskontroller för att skapa effektivare gränsbevakning.³¹²

Frontex tillsammans med EU:s medlemsländer utvecklade system som Common Integrated Risk Analysis Model (CIRAM). Systemet analyserar risker angående modus operandi, push- och pullfaktorer, migrationstrender, och motåtgärder för att stoppa transnationella brott.³¹³ Halil Akbas instämmer i sin implementering av situationsanpassad brottsförebyggande vikten av att länder behöver samarbeta med varandra mera när det kommer till transnationella brott som människohandel.³¹⁴

Samarbetet ökade mest med länder som blev epicentrum för flykting- och migrantkrisen såsom Grekland. Frontex understödde Grekland på grund av de stora ekonomiska problemen där och med ILAEIRA-projektet som Grekland hade bildat. Grekiska polisen hade grundat ILAEIRA före flykting- och migrantkrisen för att stoppa människohandel och sexuell exploatering av kvinnor och barn. Projektet baserades på: 1) polisväsendets, gränsbevakningens och juridiska institutioners ageranden för att motarbeta kriminella nätverk och 2) registrera, hjälpa och skydda offer. Frontex deltog i utbildning av grekiska gräns- och sjöbevakare, och samarbetade tillsammans med andra EU-byråer som Europol, CEPOL och Eurojust med utbildningen. Till träningen hörde att identifiera, registrera och ta hand om offer för människohandel.³¹⁵

Med IBM och utbildning av gräns- och sjöbevakningsmyndigheter skapades en mer samordnad respons mot flykting- och migrantkrisen. Med hjälp av IBM gjorde Frontex

³¹¹ EU-rådet, "Securing Europe's external borders: Launch of the European Border and Coast Guard Agency", <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/10/06/launch-ebcg-agency/>>, 14.10.2019.

³¹² Europeiska kommissionen, *Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016*, s. 12.

³¹³ Frontex, "CIRAM", <<https://frontex.europa.eu/intelligence/ciram/>>, 4.10.2019.

³¹⁴ Akbas, s. 159–160.

³¹⁵ Europeiska kommissionen, "Together Against Trafficking in human Beings: Greece", <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states-0/Greece_en>, 1.10.2019.

utbildning specifikt anpassad till faktorer som geografi och strategisk betydelse. Den grekiska övärlden, Cypern och Malta har distinkta situationer till sjöss som skiljer sig från länder som Bulgarien och Ungern vilka har fokus på gränskontroller längs landsgränser.³¹⁶

4.4.2 Samarbete utanför EU:s gränser

Åtgärd två är samarbetet med både länder och internationella organisationer utanför EU:s gränser. Frontex har ökat samarbetet mellan länder som Bulgarien och Turkiet, och mellan Grekland och Makedonien. Samarbetet med Turkiet och Västbalkan var viktigt men många problem uppkom där samarbetet mellan speciellt EU och Turkiet under 2015–2016 försvårades flera gånger när de större migrantvågorna kom. Turkiet gick igenom flera oroligheter under 2016 med ett kuppöversök under sommaren och efter det massiva arresteringar av ämbetsmän och journalister. EU och Frontex fortsatte ändå samarbetet med Turkiet med övervakning vid landets gränser till Grekland och Bulgarien.³¹⁷

Till mer omfattande samarbetsprojekt av Frontex utanför EU hörde “Regional Support to Protection-Sensitive Migration Management in the Western Balkans and Turkey” som kallades IPA II. Projektet startade 2016 med utbildning av officerare i länder vid Västbalkanområdet och Turkiet. Till projektet hörde samarbete med EASO, UNHCR och IOM för att stöda de potentiella EU-medlemsländerna Turkiet, Albanien, Bosnien och Herzegovina, Serbien, Montenegro och Makedonien (bytte namn till Nordmakedonien 2019). Frontex satte upp sex träningskurser för gränsvakter för att effektivare identifiera och motverka människohandel, spåra falska dokument, kunna identifiera medborgarskap på de som saknar identitetshandlingar, och att lära sig effektivare intervjuetniker. Sammanlagt gjordes 29 individuella utbildningsinsatser och 123 gränsvakter från de sex länderna utbildades. I Turkiets fall utbildades flera turkiska officerare, Frontex gav information gällande identifikation och registrering till de turkiska myndigheterna och Frontex sambandsofficerare stationerades i Turkiets huvudstad Ankara 2016 för att stöda implementeringen av brottsförebyggande verksamhet mot människohandel.³¹⁸ Utbildning och teknisk information fortsatte via IPA II under 2017 där 17 övningar gjordes med officerare

³¹⁶ Europeiska kommissionen, *Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016*, s. 11–12, 20.

³¹⁷ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 20, 34.

³¹⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 32–34, 126–127.

från Turkiet och Balkanområdet, och där ytterligare verktyg rörande identifikation och registrering delades till länderna.³¹⁹

Under 2016 fick Frontex en ökande närvaro i Balkanområdet vid de externa landgränserna som exempelvis vid Focal Points vilket ledde till mera samarbete runt verksamhetsplanering både till land och till havs. Speciellt till länder som Serbien med gränsen till Ungern, och Montenegro som gränsar till Medelhavet där fyra av de sex IPA II-utbildningskurserna hölls.³²⁰ Vid Focal Points ökade Frontex sin närvaro vid behov utgående från byråns riskanalys för att effektivare använda sina resurser i Västbalkanområdet.³²¹

Enligt ENP hade Frontex och Libyen skyldigheter att motverka människohandel och kontrollera migrationen under flykting- och migrantkrisen. Enligt AFIC har Libyen blivit en stor del av transnationella nätverk av människosmuggling och människohandel – speciellt från rutter genom Niger till Libyen. Tusentals större fordon som for längs med rutterna identifierades med hjälp av satellitbilder tagna av SatCen och det amerikanska företaget DigitalGlobe. 2015–2016 kom mellan 5000 och 17 000 migranter varje vecka från olika rutter genom Niger till Libyen.³²² Genom insatser via European Union Border Assistance Mission in Libya (EUBAM Libya) 2017, deltog Frontex med att utbilda kustbevakare, bidrog med officerare till Libyen och delade information till libyska gräns- och kustbevakningsmyndigheter. Utbildningen gjordes för att tackla problemen med människohandel och människosmuggling.³²³ Sommaren 2017 utbildade Frontex sammanlagt 78 officerare från Libyen inom brottsbekämpning mot människohandel och andra transnationella brott.³²⁴

I juli 2017 då migrationstrenden från Libyen ändrades märkbart, hade Libyen infört mer strikt rörelsepolicy med stöd av EU och Frontex. Flyktingar och migranter stoppades från att ta sig över Medelhavet av libyska kustbevakningen. Libyens armé hade fått kontroll över många delar av kustområdena, speciellt i västra Libyen där många av migrantbåtarna sjösattes och började sin färd över Medelhavet. Problem uppkom med den strikta rörelsepolicy där mera flyktingar och migranter sattes i libyska flyktingläger och migrationscentrum. Det ledde till att migranter sattes i dåligt skötta anläggningar där tvångsarbete, tortyr och våldtäkt

³¹⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 130.

³²⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 34.

³²¹ Frontex, *Frontex' Single Programming Document 2016 – 2019*, s. 23.

³²² Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2016* (Warszawa 2017), s. 13, 22.

³²³ EEAS, *Strategic Review on EUNAVFOR MED Op Sophia, EUBAM Libya & EU Liaison and Planning Cell*, s. 82.

³²⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 132.

förekom.³²⁵ Nyhetsrapporteringar hade även diskuterat problemen om afrikanska migranter från söder om Sahara som sålts på öppna marknader som slavar.³²⁶ På så sätt verkade den strikta rörelsepolitiken ha en negativ effekt på förebyggande av människohandel. Enligt Human Rights Watch (HRW) har EU och Frontex influerats av politiska krafter som uppstått inom unionen där ett förhindrande av flyktingkrisen blev en större prioritet än att rädda och skydda flyktingar. Flera partier i EU:s medlemsländer såsom högerpartier i Polen, Ungern och Italien har arbetat för att införa striktare lagar runt illegal immigration från Mellanöstern och Afrika, och även striktare gränsväsenden för att stoppa migrationen istället för att ta emot flyktingar och migranter.³²⁷

Utöver Libyen och Nigeria har Frontex också en del samarbete med andra afrikanska länder söder om Sahara inom ramen av AFIC. Niger ligger mellan Libyen och Nigeria, och blev ett av de främsta transitområdena för transport av offer till Libyen. 2017 lades mera fokus på brottsbekämpning i Niger och trots att det är ett av världens fattigaste länder, har landet varit mera effektivt med att gripa människohandlare och människosmugglare i jämförelse med grannländerna Mali och Tchad. Under första halvan av 2017 arresterades 79 misstänkta för människohandel och flera kriminella nätverk upplöstes i Niger.³²⁸ Orsakerna för framgången verkar vara en ökad budget och ökat fokus på att förhindra människohandel, Nigers samarbete med Interpol som hjälpte med insatser mot människohandel och att Frontex hade placerat sambandsofficerare via EUBAM i Nigers huvudstad Niamey under 2017 för att skapa närmare samarbete.³²⁹

4.4.3 SAR-insatser

Search And Rescue (SAR)-insatser handlar om att rädda flyktingar och migranter från olika farliga situationer. En SAR-insats fungerar i fem steg: 1) Nationella gräns- och sjöbevakningsfartyg och flygplan delvis samordnade av Frontex. 2) När en båt eller annat färdmedel med migranter skickar nödsignaler eller upptäcks av gräns- och sjöbevakningen,

³²⁵ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 12–13.

³²⁶ New York Post, "Slave Auctions in Libya caught on camera", <<https://nypost.com/2017/12/04/slave-auctions-in-libya-caught-on-camera/>>, 9.9.2019.

³²⁷ Human Rights Watch (HRW), "European Union: Events of 2017", <<https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/european-union>>, 9.9.2019. Human Rights Watch är en icke-statlig internationell organisation som förespråkar för grundläggande mänskliga rättigheter och arbetar mot länder och organisationer som bryter mot rättigheterna.

³²⁸ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 34.

³²⁹ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 39.

skickas information till högkvarter i Italien och Grekland. Högkvarteren är Maritime Rescue Coordination Centre (MRCC) i Rom, Joint Rescue Co-ordination Centre (JRCC) i Aten och International Coordination Centres (ICC) i flera italienska och grekiska städer. 3) Med högkvarteren samordnade Frontex tillsammans med Italiens eller Greklands kustbevakning för att utföra en räddningsinsats. 4) Flyktingarna och migranterna räddas och förs till det land som ansvarar över området där de har räddats. 5) Information samlas av migranterna och flyktingarna om färden. Hit hör information om människosmugglare eller människohandlare, betalningar och utbyten av tjänster, och vilka rutter som använts.³³⁰

Frontex gästofficerare deltog i SAR-insatser under Operation Triton i centrala Medelhavet och Operation Poseidon i östra Medelhavet. Frontex hjälpte till att identifiera och skydda potentiella offer för människohandel bland de räddade. Även flyktingar och migranter hade rätt att söka skydd och asyl i de EU-länder som de anlände till istället för att transporteras tillbaka till sitt hemland.³³¹ Frontex fick en ökad roll under SAR-insatser efter budgetförhöjningar och med reglering 2016/1624 när det kom till att identifiera tecken på människohandel³³². Frontex gästofficerare ansvarade för att ge information om hur flyktingarna och migranterna kunde kontakta de relevanta myndigheterna. Eftersom många flyktingar och migranter kom från länder med olika språk, fanns gästofficerare med nödvändiga språkkunskaper. Som exempel fanns tolken och kulturförmedlaren Isam som tidigare kom till Europa från de kurdiska delarna av Irak och som talade flytande arabiska och kurdiska.³³³

Utöver de italienska och grekiska gräns- och kustbevakningarna samarbetade Frontex med två EU-sjösäkerhetsbyråer: European Maritime Safety Agency (EMSA) och European Fisheries Control Agency (EFCA). Byråerna samarbetade för att bäst svara mot flykting- och migrantkrisen och transnationella brott under 2016–2017.³³⁴ Frontex hjälpte EMSA och EFCA med operationellt och tekniskt stöd via övervakningssystemet Eurosur Fusion Services (EFS). Insatser ledde till att 2669 människor räddades och att 1020 misstänkta människohandlare, människosmugglare och smugglare av droger och vapen arresterades

³³⁰ Europeiska kommissionen, "How does Frontex Joint Operation Triton support search and rescue operations?", <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/frontex_triton_factsheet_en.pdf>, 4.10.2019.

³³¹ EU-rådet, *Lives saved. Rights protected. Bridging the protection gap for refugees and migrants in the Mediterranean* (Strasbourg 2019), s. 17.

³³² Frontex, *Risk Analysis for 2017*, s. 11.

³³³ Frontex, "Meet Frontex Officers", <<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/meet-frontex-officers-iAbzRk>>, 10.10.2019.

³³⁴ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 104.

under 2016.³³⁵ Under 2017 ledde de gemensamma insatserna till att 2233 människor räddades och 744 misstänkta gärningsmän greps.³³⁶

4.5 Öka kunskapen om människohandel

Ökad kunskap om människohandel är en viktig del av brottsförebyggande. Detaljerad information om händelseförlopp ger mera insikt på hur människohandel utförs. Strategins femte och sista fokusområde berör förändrande mönster och tillvägagångssätt av gärningsmännen och hur de kriminella nätverken anpassar sin verksamhet till hur EU och Frontex agerar.³³⁷

4.5.1 Utvecklandet av datasystem och utbildning

Första åtgärden innebär utvecklandet av system som används inom EU för datainsamling. Frontex hade varit del av att skapa system i syfte att samla data och utöka informationen om EU:s gränser vilket hjälpte Frontex i sin riskanalys och som senare delades till andra EU-länder. Övervakningssystem av gränser som Eurosur sattes igång 2013 och utvecklades vidare under flykting- och migrantkrisen av Frontex. Orsaken var att etablera ett gemensamt EU-system för informationssamlande som blev EFS 2014.³³⁸ Tretton system samlades gradvis i EFS, bland annat SatCen, MAS-systemet och EMSA:s övervakningssystem.

Ett system som Frontex utvecklade via EFS 2015–2017 var Joint Operations Reporting Application (JORA). Det är ett system där Frontex personal via främst högkvarteret i Warszawa använder för att bättre kunna samordna insatser mot människohandel eller transnationella brott. JORA-data skall vara effektivt att använda och kunna samtidigt samla data snabbt för att sparas i Frontex databaser.³³⁹

EFS fick en större roll med tiden och anpassades till olika situationer. 2017 ledde EFS till att 42 890 olika incidenter rörande flyktingar och migranter och 809 satellitbilder togs. Det var märkbart högre antal än 2015–2016 då det togs 376 satellitbilder 2015 och 359 2016.

³³⁵ Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 21.

³³⁶ Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 17, 23.

³³⁷ *EU Strategy 2012*, s. 13.

³³⁸ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 18.

³³⁹ Frontex, *Handbook to Operational Plan: Joint Maritime Operations*, s. 50–51.

Användningen av ett EFS-system Vessel Detection System (VDS) bidrog till 1230 bilder av fordon tagna 2017 vilket var dubbelt högre än 628 bilder 2016. VDS hade hjälpt speciellt i Italien under 2017 när migrationen över centrala Medelhavsrutten fortfarande var hög.³⁴⁰

Att öka den formella övervakningen hör till den tionde metoden inom situationsanpassad brottsförebyggande. Tanken bakom övervakning är att fungera som en slags skrämseleffekt för att motverka människohandlarnas verksamhet och förhindra migration vid rutterna.³⁴¹ Användandet av satellitbilder via SatCen och bilder av fordon via VDS försvårade arbetet för människohandlare och människosmugglare. Enligt Frontex riskanalys var både migranterna och gärningsmännen tvungna att ändra sina modus operandi, skapa nya rutter och göra mera ansträngningar för att undvika att bli tillfångatagna.³⁴² Enligt Clarke kan ökade hinder för att göra brott vara en effektiv metod att minska kriminella möjligheter då människohandlare och människosmugglare blev tvungna att ändra sina rutter.³⁴³ Däremot kunde vissa gärningsmän lättare undgå Frontex och andra myndigheter om de bytte till nya och mer oanvända rutter. Metoden kunde därmed även leda till negativa effekter.

Frontex hemsida innehåller data om transnationella brott, elektroniska blanketter om Frontex verksamhet och videor om deras åtgärder mot människohandel såsom VEGA-projektet. De mesta av informationen är tillgänglig för allmänheten om människohandel och människosmuggling, räddningsinsatser, hotspots och samarbete med medlemsländerna. Ett system på hemsidan är Migratory Maps som har detaljerad information om migrantrutter och annan statistik gällande migrationen. Kartorna är baserade på FRAN- och JORA-data och har kontinuerligt utvecklats och månatligen uppdaterats under flykting- och migrantkrisen.³⁴⁴

För att öka kunskapen tog också Frontex emot feedback för att förbättra sina system. Informationsprogram som PeDRA fick feedback av European Data Protection Supervisor (EDPS). 2015 gav EDPS feedback till Frontex hur de kunde förbättra PeDRA att samla information om människohandlare och dela informationen till Europol. Hit hörde att ge mera information om offren vilket kunde hjälpa i utredningar gällande gärningsmän. EDPS ansåg att exempelvis uppgifter om kön kunde vara värdefullt för att ge mera information om

³⁴⁰ Frontex, *Annual Activity Report 2015*, s. 58; Frontex, *Annual Activity Report 2016*, s. 122–123; Frontex, *Annual Activity Report 2017*, s. 28.

³⁴¹ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 20.

³⁴² Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 39.

³⁴³ Clarke, 'PART ONE: Introduction', s. 17.

³⁴⁴ Frontex, "Migratory Map", <<https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>>, 11.10.2019.

gärningsmän som hade utnyttjat offer för sexuell exploatering.³⁴⁵ Efter Frontex reglering 2016/1624 kom i kraft, publicerade EDPS en uppföljningsrapport november 2016 om PeDRA-systemet. Experter från EDPS ansåg att Frontex hade förbättrat sitt system och att systemet inte behövde någon större uppdatering.³⁴⁶

Frontex hade tagit del i grundandet av en högre utbildningslinje Strategic Border Management (SBM). Studierna involverade gränskontroll och strategier, transnationell brott, riskanalys och frågor runt mänskliga rättigheter. Den 18 månader långa studielinjen ledde till att 23 studeranden blev färdiga med sina magisterexamina i SBM från fem högskolor i Europa juni 2017. Detta var första gången som studeranden från EU-länder hade blivit utbildade inom en gemensam linje vilken inkluderade olika strategier runt gränssäkerhet och riskanalys. Fabrice Leggeri nämnde vikten av denna utbildning och sade: "The European Union has huge challenges at their external borders. We need to reinforce our capacities and we need strategic leaders. We need European leadership,..."³⁴⁷. Utbildningen var del av Frontex och EU:s ökade ansträngningar mot flykting- och migrantkrisen.

4.5.2 Förbättra information om kön och utsatta grupper

Andra åtgärden tar upp hur män och kvinnor behandlas annorlunda av människohandlare och att öka kunskapen runt könsdimensionen och utsatta grupper. Kön är en viktig faktor där både kvinnor och flickor statistiskt sett utnyttjas mera än män och pojkar. Även förövare som bordellmammor har i många fall själva blivit utsatta för människohandel och sexuell exploatering. Under flykting- och migrantkrisen var kvinnor och flickor från speciellt länder som Nigeria i högre risk för sexuell exploatering vilket ledde till att Frontex utbildade personal att identifiera och registrera offer från specifika länder.³⁴⁸

Vid gränsen mellan Syrien och Turkiet hade det förekommit många problem med människohandel där speciellt kvinnor, barn och religiösa minoriteter som jesider och kristna

³⁴⁵ EDPS, *Opinion on a notification for Prior Checking received from the Data Protection Officer of Frontex regarding the Processing of Personal Data for Risk Analysis (PeDRA)*, s. 17.

³⁴⁶ EDPS, "Update of PeDRA prior checking information"

<https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-11-24_letter_leggeri_frontex_en.pdf>, 11.10.2019.

³⁴⁷ Frontex, "Better knowledge is better management – first European Joint Master's in Strategic Border Management" <<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/better-knowledge-is-better-management-first-european-joint-master-s-in-strategic-border-management-KyMj8P>>, 1.10.2019.

³⁴⁸ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 37.

hade utsatts för våld och människohandel av terroristorganisationen IS.³⁴⁹ Detta gjorde att EU satte ökade resurser till den EU-finansierade Refugee Facility for Refugees in Turkey med fokus på utsatta grupper och bistå med hjälp vid migrantrutter.³⁵⁰ IS lockade eller lurade även kvinnor och flickor från länder runtom i världen till att gifta sig med IS-krigare.³⁵¹

Utöver sexuell exploatering och tvångsprostitution förekom tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap mellan unga kvinnor och flickor till äldre män. Det fanns även fall där unga kvinnor och flickor mot sin vilja eller på grund av kulturella skäl tvingades gå igenom kvinnlig könsstympning, oftast på grund av sina familjers och släktingars önsknings. De skickades ofta till sina hemländer eller till deras föräldrars hemländer för att utföra dådet, vilket skedde för många unga kvinnor och flickor från Somalia eller av somaliskt ursprung.³⁵² Om könsstympning kan räknas till människohandel är fortfarande upp till debatt men stor uppmärksamhet har getts fenomenet och de skadliga effekterna.

4.5.3 Rekrytering på internet

Den tredje åtgärden tar upp online-tjänster och hur ny teknologi kan ha en inverkan på människohandel. System som Tor-nätverk³⁵³ kan hjälpa gärningsmän att dölja sina identiteter. Frontex har en mindre roll angående cyberrelaterade brott eftersom Europol och CEPOL fokuserar mera på detta, men Frontex deltar i arbetet med att öka kunskapen om hur internet och sociala medier har utvecklats till nya hjälpmedel för kriminella nätverk. Enligt Frontex analys spelar sociala medier en viss roll i att locka fattiga människor från exempelvis Afrika då de ser att deras släktingar eller bekanta har ett bättre liv i Europa.³⁵⁴

Samtidigt som gärningsmännen använde internet och sociala medier för att locka offer genom till exempel reklam om arbetsmöjligheter, använde Frontex sociala medierna för att försöka spåra människohandlarna. Under flykting- och migrantkrisen var ett ofta förekommande

³⁴⁹ Forbes, "Surviving Islamic State: The Plight Of The Yazidi Community", <<https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/18/surviving-islamic-state-the-plight-of-the-yazidi-community/#bdc3334770da>>, 8.10.2019.

³⁵⁰ Europaparlamentet, *Legislative Train 03.2019: 8 towards a new policy on migration* (Bryssel 2019) s. 110.

³⁵¹ Frontex, *Risk Analysis for 2018*, s. 30.

³⁵² UNICEF, *Child Notice Somalia 2018* (New York 2018), s. 46–47, 51–53.

³⁵³ Anonymitetstjänsten Tor-nätverket möjliggör anslutningar till .onion-sidor, en del av den så kallade Darknet eller Dark Web. Darknet har webbsidor som inte syns i vanliga sökmotorer. I Tor-nätverket anonymiseras IP-adresser och användare blir därmed svåra att spåra. På vissa .onion hemsidor sker illegal verksamhet som människo-, vapen- och droghandel.

³⁵⁴ Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017*, s. 25.

problem med Facebook att människohandlare och människosmugglare kunde aktivera många olika konton för att erbjuda sina tjänster och senare avaktivera dem snabbt efter att offren hade kommit fram till sina slutdestinationer eller när gärningsmännen inte längre hade nytta av dessa konton. Att spåra förövare blir svårare ifall sociala konton avaktiveras snabbt och därmed kan inte mycket information fås utav dem.³⁵⁵

Frontex upptäckte att gärningsmän använde stängda grupper på speciellt Facebook där Frontex hade senare kunnat spåra en del av verksamheten.³⁵⁶ Frontex metod för att spåra grupper eller reklam på sociala medier passar in i situationsanpassad brottsförebyggande genom att Frontex försöker försvåra tillvägagångssätten för gärningsmän att utföra brott. Halil Akbas i sin tillämpning av situationsanpassad brottsförebyggande nämner också problemen med internet och hur man kunde minska på möjligheter för människohandlarna att locka offer genom att speciellt stoppa deras reklam.³⁵⁷

4.5.4 Motverka utnyttjande av arbetskraft

Åtgärd fyra och den sista i EU:s strategi handlar om att motverka utnyttjande av arbetskraft genom insatser och att utveckla riktlinjer mot tvångsarbete inom statliga och privata institutioner i EU:s medlemsländer.³⁵⁸ Den 21:a metoden inom situationsanpassad brottsförebyggande utgår från tydligare regler såsom lagar mot utnyttjande av arbetskraft eller inom prostitution vilket gör att gärningsmän inte senare har ursäkter eller försvar för sina aktioner.³⁵⁹

Frontex deltog i insatser mot tvångsarbete och utarbetade nya lagar mot exploatering av arbetskraft. En EU-insats under maj–juni 2016 som Europol ledde och Frontex var delaktig i ledde till 47 arresteringar av misstänkta gärningsmän och befriandet av 275 offer som senare sattes i skyddsprogram. Det var den första större insatsen i EU där även yrkesinspektörer deltog med sin expertis i nära samarbete med myndigheterna.³⁶⁰ Frontex samarbetade med

³⁵⁵ Federal Migration Centre (MYRIA), *2017 Annual report, Trafficking and smuggling of human beings: Online* (Bryssel 2018), s. 36, 38. MYRIA är ett belgiskt offentligt organ som analyserar migration och människohandel.

³⁵⁶ Frontex, *Risk Analysis for 2019*, s. 29.

³⁵⁷ Akbas, s. 146–147.

³⁵⁸ *EU Strategy 2012*, s. 14.

³⁵⁹ Freilich och Newman, s. 8, 13.

³⁶⁰ Europol, "Europol Coordinates EU-Wide Hit on Trafficking in Human Beings for Labour Exploitation", <<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-coordinates-eu-wide-hit-trafficking-in-human-beings-for-labour-exploitation>>, 22.9.2019.

andra JHA-byråer och EU:s medlemsländer för att sätta upp riktlinjer mot exploatering av arbetskraft och åtala misstänkta gärningsmän för människohandel i syfte för tvångsarbete.³⁶¹

³⁶¹ Europeiska kommissionen, *Commission Staff Working Document: Mid-term report*, s. 21, 25.

5 Sammanfattning

Människohandel är en av världens största humanitära katastrofer. Olika typer av människohandel inverkar på miljontals människor runtom i världen och cirka 100 000 människor i Europa. Farorna för människohandel i Europa ökade när stora migrationsströmmar kom främst till EU-länderna Grekland, Bulgarien, Tyskland och Italien 2015. Syftet för avhandlingen var att undersöka hur EU-byrån Frontex brottsförebyggande mot människohandel genomfördes under flykting- och migrantkrisen 2015–2017. Avhandlingen utgick från fem fokusområden som fanns i EU:s strategi mot människohandel 2012. Fokusområdena var 1) identifikation och skydd av offer för människohandel, 2) förebyggande av människohandel genom att motverka människohandlarnas verksamhet, 3) arresteringar och åtal mot gärningsmän, 4) öka samarbetet både inom EU och mellan EU- och icke-EU länder för att förebygga människohandel transnationellt och 5) öka kunskapen om människohandel och dess effekter.

Frontex var 2015 generellt oförberett att tackla problem som människohandel och speciellt under den största migrationen då ungefär en miljon människor kom till EU under sommaren och hösten. Frontex huvudsakliga åtgärder mot människohandel var att identifiera och skydda offer och potentiella offer för människohandel, att förebygga olika former av människohandel vid EU:s gränser och flygplatser, och att samla information om människohandlare. Frontex ökade även samarbetet med EU:s medlemsländer som Italien och Grekland för att effektivare motverka människohandel. Frontex arbetade tillsammans med länder utanför EU som Turkiet, Serbien och Libyen samt med myndigheter som NAPTIP i Nigeria.

Med introduktionen av reglering 2016/1624 och budgetförhöjningar fick Frontex en ökad roll under 2016–2017. Frontex budget ökade på grund av EU:s fokus på flykting- och migrantkrisen. Frontex fick också mera tillgång till EU:s gränsbevakningsgrupper och byrån var delaktig i grundandet av Rapid Reaction Pool som skapades för att göra snabbare insatser vid EU:s gränser. Frontex utökade sin information och riskanalys runt människohandel med program som PeDRA vilket samlade information om gärningsmän. Frontex utvecklade även sina utbildningsprogram av gränsbevakare som med systemet eLearning 2016, och Frontex utbildningsmanual mot människohandel uppdaterades 2017.

Enligt min hypotes om teorin situationsanpassad prevention passade inriktningen delvis in i Frontex åtgärder mot människohandel under flykting- och migrantkrisen. I avhandlingen behandlades 10 av 25 metoder som används inom situationsanpassad brottsförebyggande som

jag ansåg passar in i Frontex verksamhet. Metoderna handlade om att försvåra situationen för människohandlarna att kunna utföra brott som till exempel att konfiskera deras fordon och verktyg, och att skydda offer för människohandel via åtgärder som identifikation av potentiella offer, skyddssystem och ökad övervakning. Åsikter av forskare inom situationsanpassad brottsförebyggande som Halil Akbas och Ronald V. Clarke togs upp i avhandlingen. Akbas hade rekommenderat flera metoder mot människohandel som hade syfte att stoppa sexuell exploatering och tvångsprostitution.

Frontex åtgärder under flykting- och migrantkrisen fick blandade reaktioner. Frontex hade stöd av flera EU-institutioner och EU-länder vilket ledde till ökad verksamhet i och med reglering 2016/1624 och budgethöjningarna. Däremot fick byrån kritik, speciellt av icke-statliga organisationer som ställde sig emot Frontex verkställande direktör Fabrice Leggeri. Han hade kritiserat icke-statliga organisationer för att indirekt hjälpa människosmugglare och människohandlare. De hade i sin tur anklagat Leggeri för att försöka stoppa deras verksamhet som räddningsinsatser vilket hjälpte många flyktingar och migranter från att drunkna eller försvinna.

6 Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

EASO, *The Push and Pull Factors of Asylum-Related Migration* (Bryssel 2016).

EDPS, *Opinion on a notification for Prior Checking received from the Data Protection Officer of Frontex regarding the Processing of Personal Data for Risk Analysis (PeDRA)* (Bryssel 2015).

EEAS, *Strategic Review on EUNAVFOR MED Op Sophia, EUBAM Libya & EU Liaison and Planning Cell* (Bryssel 2018).

EMCDDA, *EU Justice and Home Affairs agencies' cooperation in 2017: Final report* (Lissabon 2017)

Europaparlamentet, *Hotspots at EU external border: State of play* (Bryssel 2018).

Europaparlamentet, *Protection of EU external borders* (Bryssel 2019).

Europaparlamentet, *Victims of trafficking in hotspots* (Bryssel 2019).

Europaparlamentet och EU-rådet, *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 – on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA* (Strasbourg 2011).

Europaparlamentet och EU-rådet, *Regulation (EU) No 1052/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013: establishing the European Border Surveillance System (Eurosur)* (Bryssel 2013).

European Court of Auditors, *Special Report: EU response to the refugee crisis: the 'hotspot' approach* (Luxembourg 2017).

Europeiska kommissionen, *Commission Staff Working Document: Mid-term report on the implementation of the EU strategy towards the eradication of trafficking in human beings* (Bryssel 2014).

Europeiska kommissionen, *Communication from the commission to the European Parliament and the council: Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions* (Bryssel 2017).

Europeiska kommissionen, *Data collection on trafficking in human beings in the EU* (Lancaster 2018).

Europeiska kommissionen, *EU OPERATIONS in the MEDITERRANEAN SEA* (Bryssel 2016).

Europeiska kommissionen, *Reference Document: Guidelines for the identification of victims of trafficking in human beings. Especially for Consular Services and Border Guards*, (Bryssel 2013).

Europeiska kommissionen, *Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016: on the European Border and Coast Guard and amending Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council and repealing Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council, Council Regulation (EC) No 2007/2004 and Council Decision 2005/267/EC* (Bryssel 2016).

Europeiska kommissionen, *Report from the Commission to the European Parliament and the Council: Second report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2018) as required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims* (Bryssel 2018).

Europeiska kommissionen, *Security Research and Innovation: Boosting effectiveness of the Security Union* (Bryssel 2017).

Europeiska kommissionen, *Stepping up action towards the eradication of TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS* (Bryssel 2018).

Europeiska kommissionen, *The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012–2016* (Bryssel 2012).

Europeiska kommissionen, *Vacancy for the Executive Director (Grade AD 14) of the European Agency for the management of operational cooperation at the external borders of the Member States of the European Union (Frontex)* (Bryssel 2014).

Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union* (Haag 2018).

Europol, *Europol Review 2015* (Haag 2016).

Europol, *Europol Review 2016–2017* (Haag 2017).

Europol, *Trafficking in Human Beings in the European Union* (Haag 2011).

Europol, *Two Years of EMSC: Activity Report Jan 2017 – Jan 2018* (Haag 2018).

Eurostat, *Trafficking in human beings* (Luxembourg 2013).

EU-rådet, *Council Decision (CFSP) 2017/1385 of 25 July 2017 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNVAFOR MED operation SOPHIA)* (Luxemburg 2017)

EU-rådet, *EU Justice and Home Affairs Agencies' cooperation in 2016: Final report* (Bryssel 2016).

EU-rådet, *Handbook on trafficking in human beings - indicators for investigating police forces* (Bryssel 2015).

EU-rådet, *Lives saved. Rights protected. Bridging the protection gap for refugees and migrants in the Mediterranean* (Strasbourg 2019).

Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2015* (Warszawa 2016).

Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2016* (Warszawa 2017).

Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2017* (Warszawa 2018).

Frontex, *Annual Activity Report 2015* (Warszawa 2016).

Frontex, *Annual Activity Report 2016* (Warszawa 2017).

Frontex, *Annual Activity Report 2017* (Warszawa 2018).

Frontex, *Annual information on the Commitments of Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2015* (Warszawa 2015).

Frontex, *Annual Information on the Commitments of the Member States to the European Border Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2016* (Warszawa 2016).

Frontex, *Annual information on the Commitments and Deployments of the Member States to the European Border and Coast Guard Teams and the Technical Equipment Pool: Report on the operational resources in 2017* (Warszawa 2017).

Frontex, *Anti-Trafficking training for border guards: trainer's manual* (Warszawa 2012).

Frontex, *Code of Conduct: Applicable to all persons participating in Frontex operational activities* (Warszawa 2017).

Frontex, *External Evaluation of the Agency under Art. 33 of the Frontex Regulation: Final Report* (Warszawa 2015).

Frontex, *Fifth Annual Report: Consultative Forum on Fundamental Rights 2017* (Warszawa 2018).

Frontex, *Frontex Evaluation Report. Joint Operation VEGA Children 2017: Operations Division Joint Operations Unit Air Border Sector* (Warszawa 2017).

Frontex, *Frontex Evaluation Report 2017: Pulsar Concept Joint Operation Alexis 2017* (Warszawa 2018).

Frontex, *Frontex' Single Programming Document 2016 – 2019* (Warszawa 2015).

Frontex, *Fundamental Rights Training for Border Guards: Trainers' Manual* (Warszawa 2013).

Frontex, *FRAN Quarterly: Quarter 1 January – March 2015* (Warszawa 2015).

Frontex, *FRAN Quarterly: Quarter 2 April – June 2017* (Warszawa 2017).

Frontex, *Global compact on refugees SECOND DRAFT: FRONTEX Fundamental Rights Officer's Observations* (Warszawa 2018).

Frontex, *Handbook to the Operational Plan: Joint Maritime Operations* (Warszawa 2014).

Frontex, *MANAGEMENT BOARD DECISION No 1/2015 of 7 January 2015 adopting the Programme of Work 2015 and the Budget 2015, including the Establishment Plan* (Warszawa 2015).

Frontex, *NGOs operating in the Central Mediterranean Sea* (Warszawa 2016).

Frontex, *Risk Analysis for 2016* (Warszawa 2016).

Frontex, *Risk Analysis for 2017* (Warszawa 2017).

Frontex, *Risk Analysis for 2018* (Warszawa 2018).

Frontex, *Risk Analysis for 2019* (Warszawa 2019).

Frontex, *Situational Overview on Trafficking in Human Beings* (Warszawa 2011).

Frontex, *VEGA Handbook: Children at airports – Children at risk on the move: Guidelines for border guards* (Warszawa 2015).

Frontex, *Western Balkans Annual Risk Analysis 2017* (Warszawa 2017).

Frontex, *Western Balkans Quarterly: Quarter 3 July–September 2015* (Warszawa 2016).

Frontex, *Western Balkans Quarterly: Quarter 3 July–September 2017* (Warszawa 2018).

GAATW, *FACILITATING MIGRATION AND FULFILLING RIGHTS – TO REDUCE SMUGGLING OF MIGRANTS AND PREVENT TRAFFICKING IN PERSONS: Global Compact for safe, orderly and regular migration: Thematic consultation on smuggling of migrants, trafficking in persons and contemporary forms of slavery, including appropriate identification, protection and assistance to migrants and trafficking victims* (Wien 2017).

GAATW, *Smuggling and Trafficking: Rights and Intersections* (Bangkok 2011).

ILO, *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, (Genève 2017).

IOM, *ENHANCING THE SAFETY AND SUSTAINABILITY OF THE RETURN AND REINTEGRATION OF VICTIMS OF TRAFFICKING: Lessons learnt from the CARE and TACT projects* (Paris 2015).

IOM, *TACT SCREENING INTERVIEW FORM – TACT project – Safe and sustainable return and reintegration of victims of trafficking* (Genève 2015).

MYRIA, *2017 Annual report, Trafficking and smuggling of human beings: Online_* (Bryssel 2018)

OHCHR, *Human Rights and Human Trafficking: Fact Sheet No. 36* (New York och Genève 2014).

OHCHR, *Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children, A/71/303* (New York 2016).

OSCE, *Annual Report of the Secretary General on Police-Related Activities 2015* (Wien 2016).

OSCE, *From Reception to Recognition: Identifying and Protecting Human Trafficking Victims in Mixed Migration Flows. A Focus on First Identification and Reception Facilities for Refugees and Migrants in the OSCE Region* (Wien 2017).

The National Rapporteur on Trafficking in Human Beings and Sexual Violence against Children in the Netherlands, *Vulnerability up close: An explanatory study into the vulnerability to human trafficking* (Haag 2016).

UNHCR, *Global Trends: Forced Displacement in 2018* (Genève 2019).

UNHCR, *Human Trafficking and Refugee Protection: UNHCR's Perspective. Conference Paper: Ministerial Conference on "Towards Global EU Action Against Trafficking in Human Beings, Brussels, 19-20 October 2009* (Genève 2009).

UNICEF och IOM, *Harrowing Journeys: Children and youth on the move across the Mediterranean Sea, at risk of trafficking and exploitation* (Genève 2017).

UNICEF, *Child Notice Somalia 2018* (New York 2018).

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2018* (Wien 2018).

UNODC, *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment* (Wien 2010).

UNODC, *Trafficking in Persons from Cambodia, Lao PR and Myanmar to Thailand, August 2017* (Bangkok 2017).

UNODC, *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto* (New York 2004).

US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2017* (Washington, D.C. 2017).

US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2018* (Washington, D.C. 2018).

US Department of State, *Trafficking in Persons Report June 2019* (Washington, D.C. 2019).

Forskningslitteratur

Akbas, Halil, *Application of Situational Crime Prevention to Female Trafficking for Sexual Exploitation in Turkey*, doktorsavhandling, College of Education, Criminal Justice, and Human Services, University of Cincinnati, 2009.

Allain, Jean, *Slavery in International Law: Of Human Exploitation and Trafficking* (Leiden 2013).

Bales, Kevin, 'Contemporary Coercive Labor Practices – Slavery Today' *The Cambridge World History of Slavery, Volume 4 AD 1804 – AD 2016*, red. David Eltis, Stanley L. Engerman, Seymour Drescher och David Richardson (Cambridge 2017), s. 655–678.

Barrett, Nicole och Shaw, Margaret, *Towards Human Trafficking Prevention: A Discussion Document* (Vancouver 2011).

Bohman, Elias och Mikael Eriksson, *The Second Libyan Civil War: Security developments during 2016–2017* (Stockholm 2018).

Brunovskis, Anette och Rebecca Surtees, 'Identifying trafficked migrants and refugees along the Balkan route. Exploring the boundaries of exploitation, vulnerability and risk', *Crime, Law and Social Change* 72; 1 (Denver, Amsterdam 2019), s. 73–86.

Bures, Oldrich, 'Intelligence sharing and the fight against terrorism in the EU: lessons learned from Europol', *European View* 15; 1 (Bryssel 2016), s. 57–66.

Cameron, Sally och Edward Newman, 'Introduction: Understanding human trafficking' och 'Trafficking in humans: Structural factors', *Trafficking in humans: Social, cultural and political dimensions*, red. Sally Cameron och Edward Newman (Tokyo, New York, Paris 2008), s. 1–17, 21–57.

Carrera, Sergio och Elspeth Guild, 'Addressing Irregular Migration, Facilitation and Human Trafficking: The EU's approach', *Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings: Policy Dilemmas in the EU*, red. Sergio Carrera och Elspeth Guild (2016 Bryssel), s. 1–9.

Clarke, Ronald V., 'PART ONE: Introduction', *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. Second Edition*, red. Ronald V. Clarke (New York 2010), s. 1–43.

Clarke, Ronald V., *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention* (Newark 1999).

Espinoza, Lucas E. och Rosalva Resendiz, 'The International Law Enforcement Community: Cooperative Efforts in Combating Human Trafficking', *The SAGE Handbook of Human Trafficking and Modern Day Slavery*, red. Jennifer Bryson Clark och Sasha Poucki (Thousand Oaks 2018), s. 469–485.

Fiedler, Anke, *Migration from Sub-Saharan Africa to Europe: Reasons, sources of information and perception of German engagement* (Stuttgart 2018).

Freilich, Joshua D. och Graeme R. Newman, *Situational Crime Prevention* (Oxford 2017).

Hogarth, Jennifer och John Salt, 'Methodology for Studying Trafficking', *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A review of the evidence with case studies from Hungary, Poland and Ukraine*, red. Frank Laczko och David Thompson (Genève 2000), s. 11–164.

Keppel, Robert D., 'Investigation of the serial offender: Linking cases through modus operandi and signature', *Serial offenders: Current thought, recent findings*, red. Louis B. Schlesinger (Boca Raton 2000), s. 140–152.

Ionannou, Maria och Miriam S.D. Oostinga 'An empirical framework of control methods of victims of human trafficking for sexual exploitation', *Global Crime*, 16:1 (London 2014)

Léonard, Sarah, 'EU border security and migration in to the European Union: FRONTEX and securitisation through practices', *European Security* 19; 2 (2010), s. 231–254.

Levi, Michael, 'The impacts of organized crime in the EU: some preliminary thoughts on measurement difficulties', *Contemporary Social Science* 11:4 (2016), s. 392–402.

Liljekvist, Frida, *Situationell brottsprevention. En rättssociologisk studie av samverkan i brottsförebyggande arbete mellan Landskrona stad och polis*, akademisk avhandling, Rättssociologiska enheten, Lunds universitet, 2012.

Moreno-Lax, Violeta, 'The EU Humanitarian Border and the Securitization of Human Rights: The 'Rescue-Through-Interdiction/Rescue-Without-Protection' Paradigm*', *Journal of Common Market Studies* 2018 (New York 2018), s.

Petrevski, Biagojce och Angelina Stanojoska, *The Process of Trafficking in Human Beings: Phases of Committing the Crime* (Cambridge 2014).

Raileanu, Antonia, *The Fight against Human Trafficking in the EU: An Empirical Analysis of the Anti-Trafficking Directive Transposed in Germany and Romania*, magistersavhandling, Faculty of Behavioural, Management & Social Sciences, University of Munster, University of Twente, 2015.

Scarpa, Silvia, *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery* (New York 2008).

Shelley, Louise, *Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective* (Washington, D.C. 2014)

Stoyanova, Vladislava *Human Trafficking and Slavery Reconsidered: Conceptual Limits and States' Positive Obligations in European Law* (Cambridge 2017).

Wortley, Richard, 'Critiques of Situational Crime Prevention', *Encyclopedia of Victimology and Crime Prevention*, red. Bonnie Fisher, Barry Fisher och Steven Lab (Thousand Oaks 2010), s. 884–893.

Elektroniskt material

EU-webbsidor.

<<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/migratory-pressures/sea-criminal-networks/>>, 29.9.2019.

<<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/10/06/launch-ebcg-agency/>>, 14.10.2019.

<https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1621/nigeria-and-eu_en>, 2.10.2019.

<<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>>, 11.10.2019.

<<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1>>, 2.10.2019.

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership/chapters-of-the-acquis_en>, 2.10.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/italy_state_of_play_report_en.pdf>, 3.10.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/managing_the_refugee_crisis_-_greece_state_of_play_report_20160210_en.pdf>, 3.10.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/press-material/docs/state_of_play_-_hotspots_en.pdf>, 3.10.2019.

<<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/Bulgaria>>, 3.10.2019.

<<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/Germany>>, 3.10.2019.

<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/greece_en>, 29.9.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180314_eu-turkey-two-years-on_en.pdf>, 18.9.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en>, 3.10.2019.

<https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/10th-eu-anti-trafficking-day_en>, 21.9.2019.

<https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/frontex_triton_factsheet_en.pdf>, 4.10.2019.

<https://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6327_en.htm>, 3.10.2019.

<https://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-6332_en.htm>, 20.9.2019.

<https://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_en.htm>, 22.9.2019.

<<https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies>>, 2.10.2019.

<https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_en>, 3.10.2019.

<<http://www.eurojust.europa.eu/about/Partners/Pages/eu-institutions-agencies-and-bodies.aspx#cepol>>, 2.10.2019.

<<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact>>, 20.9.2019.

<<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/operation-dragon-delivers-major-blow-to-organised-crime>>, 25.9.2019.

<<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/eu-wide-operations-identify-potential-victims-and-suspects-of-child-trafficking-and-migrant-smuggling>>, 4.10.2019.

<<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-setting-team-of-200-investigators-to-deploy-to-migration-hotspots>>, 30.9.2019.

<<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-coordinates-eu-wide-hit-trafficking-in-human-beings-for-labour-exploitation>>, 22.9.2019.

<<https://fra.europa.eu/en/news/2017/stronger-protection-migration-hotspots-guard-against-human-trafficking>>, s. 3.10.2019.

Frontex webbsida.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/our-officers/finnish-border-guard-rKOpzq>>, 1.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/fabrice-leggeri-takes-the-helm-at-frontex-Z30Vu6>>, 20.9.2019.

<<https://frontex.europa.eu/about-frontex/organisation/structure/>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>>, 11.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/faq/frontex-operations/>>, 11.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/training/thematic-training/>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/frontex-focal-points-the-sea-s-the-limit-LLhpbH>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-deeply-engaged-in-assisting-greece-handle-incoming-migrants-dpkw5d>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/helping-vulnerable-children-at-eu-borders-onUMZz>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-leads-international-operation-against-organised-crime-at-eu-s-land-borders-bGpyTh>>, 3.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/eurtf-office-in-catania-inaugurated-fcQoSr>>, 4.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/the-agency-led-two-international-operations-focusing-on-cross-border-crimes-IOPBht>>, 4.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/frontex-and-italy-hold-first-meeting-of-working-group-on-operation-triton-0qdvst>>, 4.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/eu-member-states-and-frontex-show-support-for-italy-at-meeting-to-discuss-operation-triton-BQUaRu>>, 4.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/intelligence/ciram/>>, 4.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/meet-frontex-officers-iAbzRk>>, 10.10.2019.

<<https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/better-knowledge-is-better-management-first-european-joint-master-s-in-strategic-border-management-KyMj8P>>, 1.10.2019.

Övriga webbsidor

ArcGIS webbsida.

<https://www.arcgis.com/apps/Embed/index.html?webmap=08f2fe8c18b448fcbb17b1ec5188255f&extent=-105.8586,-26.4262,153.7703,75.717&home=true&zoom=true&scale=true&search=true&searchextent=true&legendlayers=true&disable_scroll=true&theme=light>, 2.10.2019.

BBC webbsida.

<<https://www.bbc.com/news/world-africa-42492687>>, 2.10.2019.

<<https://www.bbc.com/news/world-europe-34114597>>, 3.10.2019.

Defense News webbsida.

<<https://www.defensenews.com/naval/2017/03/20/eu-navies-find-training-libyan-coast-guard-no-easy-task/>>, 4.10.2019.

Die Welt webbsida.

<<https://www.welt.de/politik/deutschland/article162394787/Rettungseinsaetze-vor-Libyen-muessen-auf-den-Pruefstand.html>>, 3.10.2019.

Finlands råd för brottsförebyggande webbsida.

<<https://rikoksantorjunta.fi/sv/situationell-prevention>>, 4.10.2019.

Forbes webbsida.

<<https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/18/surviving-islamic-state-the-plight-of-the-yazidi-community/#7e436816770d>>, 8.10.2019.

FN:s webbsidor.

<https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&clang=_en>, 4.10.2019.

<<https://www.unodc.org/lpo-brazil/en/trafico-de-pessoas/index.html>>, 12.9.2019.

<<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>>, 1.10.2019.

Globalis webbsida.

<<https://www.globalis.se/Konflikter/Den-arabiska-vaaren>>, 2.10.2019.

Human Rights Watch webbsida.

<<https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/european-union>>, 9.9.2019.

NAPTIP:s webbsida.

<<https://www.naptip.gov.ng/?p=1575>>, 4.10.2019.

Nederländska regeringens webbsida.

<<https://www.teamwork-against-trafficking-for-labour-exploitation.nl/examples/f/frontex-training-manual-for-border-guards>>, 2.10.2019.

New York Post webbsida.

<<https://nypost.com/2017/12/04/slave-auctions-in-libya-caught-on-camera/>>, 9.9.2019.

Reuters webbsida.

<<https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-idUSKBN0U50WI20151222>>, 7.8.2019.

Spiegel Online webbsida.

<<https://www.spiegel.de/international/europe/frontex-s-fabrice-leggeri-no-sign-of-refugee-numbers-falling-a-1075141.html>>, 3.10.2019.

The Atlantic webbsida.

<<https://www.theatlantic.com/news/archive/2016/05/where-the-worlds-slaves-live/484994/>>, 2.10.2019.

The Local webbsida.

<<https://www.thelocal.se/20160922/how-sweden-wants-to-return-rejected-asylum-seekers>>, 2.10.2019.

The Guardian webbsida.

<<https://www.theguardian.com/world/2017/feb/27/ngo-rescues-off-libya-encourage-traffickers-eu-borders-chief>>, 3.10.2019.

US government webbsida.

<<https://www.loc.gov/law/help/human-trafficking/europeanunion.php>>, 2.10.2019.

<<https://www.ovcttac.gov/taskforceguide/eguide/5-building-strong-cases/53-victim-interview-preparation/>>, 2.10.2019.

<<https://www.state.gov/identify-and-assist-a-trafficking-victim/>>, 12.10.2019.

Verisk Maplecroft webbsida.

<<https://www.maplecroft.com/insights/analysis/20-eu-countries-see-rise-in-modern-slavery-risks/>>, 1.10.2019.